

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

2025:15

RESULTATRAPPORTEN 2025

Jämställdhet som strategi för att hantera och
förebygga vår tids samhällsutmaningar

Pekingplattformen+30

Pekingplattformen fyller 30 år 2025. Denna globala handlingsplan för jämställdhet antogs av 189 länder under FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995. Pekingplattformen innehåller tolv prioriterade områden, som anses avgörande för att uppnå jämställdhet.

FN:s medlemsstater rapporterar genomförandet av Pekingplattformen vart femte år till UN Women. Sedan 2020 följs de tolv områdena upp tillsammans med målen i Agenda 2030 och har samman-förts i följande sex kluster:

1. Inkluderande ekonomier och anständigt arbete
2. Fattigdomsbekämpning, sociala skyddsnät och välfärdstjänster
3. Frihet från våld, stigma och stereotyper
4. Deltagande, ansvarsutkrävande och jämställda institutioner
5. Fredliga och inkluderande samhällen
6. Jämställdhet i klimatarbete och miljömässig hållbarhet

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, april 2025

Rapport 2025:15

Dnr: ALLM 2024/68

Omslagsfoto: Stina Gränfors

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Peter Vikström, avdelningschef Analys och Uppföljning

Telefon 031-392 90 00

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	7
1. Redovisning och analys av åtgärder för att nå de jämställdhetspolitiska målen	9
Jämställdhetspolitiken är målstyrd och tvärsektoriell	9
Internationella ramverk och åtaganden	12
Tolkning och genomförande	12
Tidigare resultatrapporter	13
Läsanvisningar	14
2. Jämställdhetspolitikens genomslag i statens styrning	15
Regeringskansliet kan utveckla sin jämställdhetsintegrering för att öka genomslaget av jämställdhetspolitiken	16
Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) ger resultat i myndigheternas utåtriktade verksamhet	22
Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet (JiHU) kan bli mer ändamålsenlig med en tydligare problembild	23
Länsstyrelsernas förutsättningar att genomföra länsstrategierna kan stärkas.....	24
3. Jämn fördelning av makt och inflytande	25
En milstolpe nådd i storbolagens styrelser men näringslivet är fortfarande inte jämställt	26
Rekryteringen av kvinnliga professorer ökar, men det är långt till måluppfyllelse.....	26
Förändrat arbetsmiljöansvar ska ge förtroendevalda politiker ett starkare skydd mot hot och trakasserier	27
Hot och trakasserier mot yrkesverksamma kvinnor och män i offentligheten.....	27
Rapport belyser hinder och möjligheter för jämställd delaktighet i den lokala demokratin	28
Ny arbetsmodell för demokratifrågor i skolan ska stötta ungas deltagande i demokratin.....	28
Nytt statsbidrag syftar till att engagera kvinnor och flickor i områden med socioekonomiska utmaningar	29
Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov	30
4. Ekonomisk jämställdhet	32
Arbetslinjen påverkar kvinnor och män på olika sätt	33
Många åtgärder handlar om kunskapsproduktion	34
Löntransparensdirektivet är viktigt för jämställda löner	37
Öppna förskolor som verktyg för utrikes födda kvinnors etablering	38
Handlingsplaner behöver vara tydligare för att vara verkningsfulla.....	39
Kvinnors företagande ska främjas.....	40
Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov	40
5. Jämställd utbildning	41
Samverkan och kunskapsproduktion om utbildningsval men könssegregeringen består	42
Få direkta åtgärder men minskande könsskillnader i skolresultat.....	43
Skolstress vanligare bland flickor än pojkar	43
Jämställdhet är viktigt i arbetet mot våld och otrygghet i skolmiljön	44
Ett fritidskort för att öka ungas deltagande i fritidsaktiviteter	45
Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov	46
6. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet	47
Få åtgärder riktade mot delmålet	48

Åtgärder för en mer flexibel föräldraförsäkring	48
Föräldrapenningsuttaget har blivit något mindre jämnt fördelat	49
Mäns vabbande minskar för tredje året i rad	49
Ett flertal kunskapsuppdrag har redovisats	50
Höjt tak för rut-avdraget kan bidra till ökad jämställdhet	52
Anhöriga föreslås få ökat stöd vilket i viss mån kan öka jämställdheten.....	52
Kunskapen om kvinnors och mäns obetalda omsorg behöver öka.....	53
Grundskolans kunskapsförmedling i hem- och omsorgsarbete har minskat över tid och jämställdhetsuppdraget tas inte om hand.....	54
Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov	56
7. Jämställd hälsa.....	57
Åtgärder för ökad jämställd hälsa adresserar främst kvinnors hälsa och förlossningsvård	58
Myndigheternas arbete med kvinnors hälsa och förlossningsvård förbättrar regionernas förutsättningar men det är fortfarande långt kvar till jämlik vård.....	58
Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är en del av den allmänna hälsan genom hela livet	60
Fortsatta svårigheter att följa upp hur regioner arbetar med jämställdhetsperspektiv utifrån ambitionerna i överenskommelser med SKR	62
Regionerna har svårt att hantera det ökade antalet unga med psykisk ohälsa.....	63
Kompetensbrist och arbetsmiljö inom äldreomsorgen påverkar både anställda, brukares och anhörigas hälsa	63
Maskulinitetsnormer behöver tydligare adresseras i det förbyggande hälsoarbetet	66
Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov	66
8. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	67
Resultat utifrån målsättningen om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld	68
Resultat utifrån målsättningen om förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd.....	71
Resultat utifrån målsättningen om effektiv brottsbekämpning.....	74
Resultat utifrån målsättningen förbättrad kunskaps- och metodutveckling.....	74
Mäns våld mot kvinnor är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet	77
9. Jämställdhet som strategi för att hantera och förebygga vår tids samhällsutmaningar	82
Vikten av att arbeta med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet.....	83
Jämställdhetsbudgetering centralt för ökad måluppfyllelse.....	83
När jämställdhetsfrågor prioriteras ser vi resultat.....	85
Fokus på samtliga delmål och etappmål för en ökad måluppfyllelse.....	87
Mer fokus på mäns delaktighet och ansvar för en ökad måluppfyllelse.....	89
Jämställdhet som strategi för att hantera och förebygga vår tids samhällsutmaningar	90
Referenser.....	91
English summary	100
Bilagor.....	103
Bilaga 1 - "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025"	103

FÖRORD

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag av regeringen att varje år redovisa och analysera resultat av åtgärder som myndigheter och andra aktörer vidtagit för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Ytterst syftar uppdraget till att främja samordningen av jämställdhetspolitiska insatser och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken på alla nivåer i samhället. Genom att regering och riksdag får en samlad bild av jämställdhetspolitikens utveckling och resultat ges en grund för medvetna prioriteringar och för en utvecklad styrning mot de jämställdhetspolitiska målen.

Jämställdhetspolitiken är målstyrd och tvärsektoriell. Den sträcker sig över många olika politik-, sak- och samhällsområden. För att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv behöver jämställdhetspolitiken införlivas i samtliga politikområden. Samhällsutvecklingen de senaste åren har inneburit utmaningar som påverkar hela samhället, också jämställdheten. Vi har sett en utveckling med lågkonjunktur, utmaningar för välfärden, krig i vårt närområde och klimatutmaningar samt problem med organiserad brottslighet, våld bland unga och ökat digitalt våld och hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt som jämställdheten påverkas av dessa skeenden är också en utvecklad jämställdhetspolitik en nödvändighet för att möta de utmaningar vi står inför. Vår förhoppning är att resultatrapporten ska tjäna som underlag till regering och riksdag så att den samlade politiken leder till ökad jämställdhet för ett mer robust och välmående samhälle.

Lise Tamm

Generaldirektör

April 2025

SAMMANFATTNING

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Målet är i sin tur nedbrutet i sex delmål som anger inriktning och prioriteringar i jämställdhetspolitiken. Jämställdhetsmyndigheten har enligt myndighetsinstruktionen (2017:937 3§) i uppdrag att årligen redovisa och analysera resultat av de åtgärder som myndigheter och andra aktörer vidtagit för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. En utgångspunkt för vår kartläggning och analys är jämställdhetspolitikens tvärsektoriella karaktär. Den sträcker sig över många olika politik-, samhälls- och sakområden. De jämställdhetspolitiska målens målformuleringar inkluderar både samhällssektorer och områden som riksdag och regering har direkt rådighet över, och andra som kan styras mer indirekt. Det skapar möjligheter och utmaningar, både för regeringens styrning och ur ett uppföljningsperspektiv.

För att uppfylla syftet med uppdraget har vi utgått från följande frågor i arbetet:

- Hur väl integrerar regeringen ett jämställdhetsperspektiv i Regeringskansliet, budgetprocessen och i myndighetsstyrningen?
- Vilka resultat kan vi se av regeringens, myndigheters, och i förekommande fall andra aktörers åtgärder för att nå de jämställdhetspolitiska målen?
- Hur kan styrningen utvecklas för ett större genomslag för regeringens målsättningar med jämställdhetspolitiken?

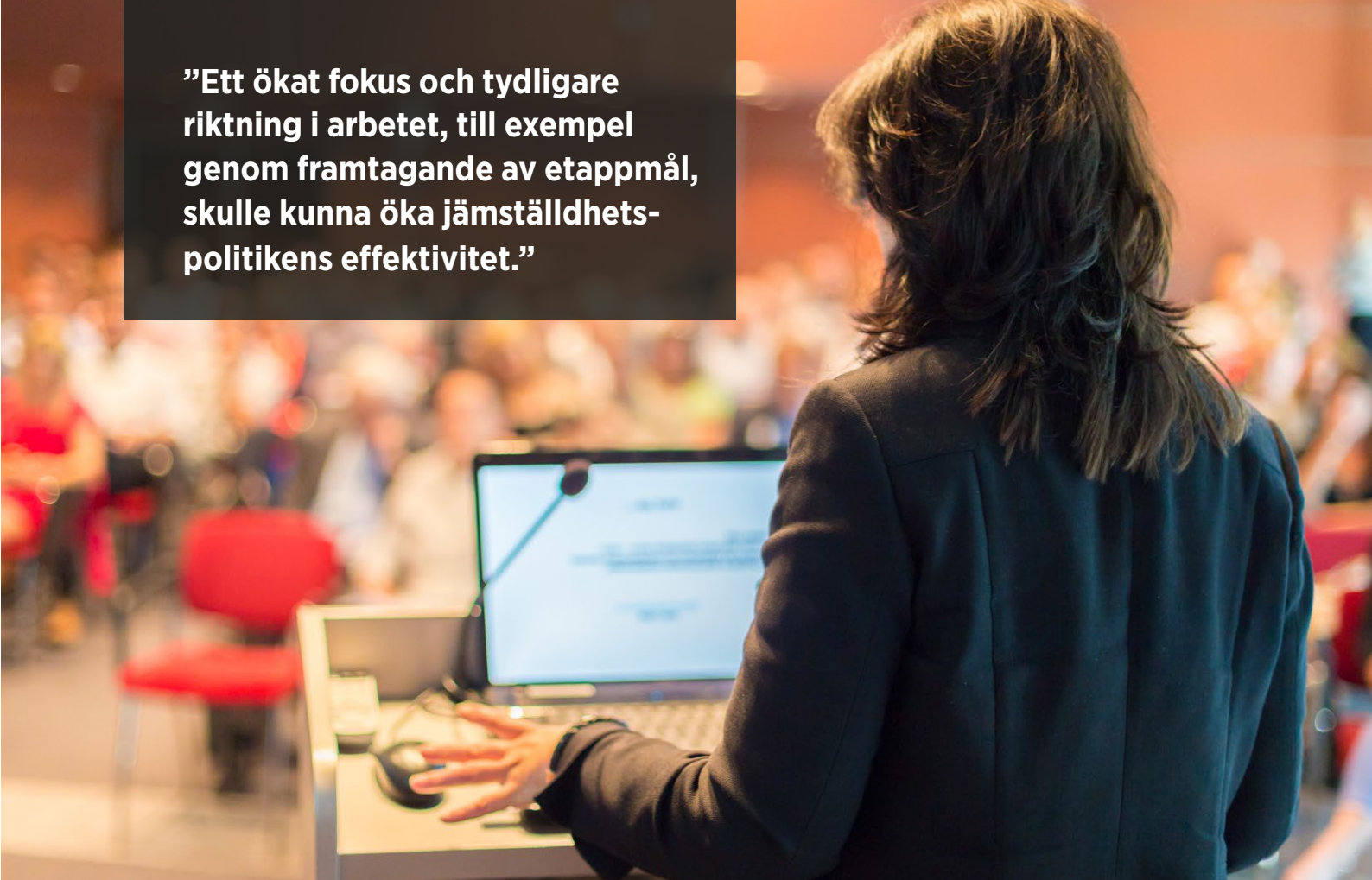
Övergripande resultat

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att regeringen, myndigheter och andra aktörer vidtar åtgärder för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, och vi ser positiva resultat. Flest jämställdhetspolitiska åtgärder har vidtagits inom delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Arbetet präglas av en långsiktig prioritering genom en tioårig strategi och tillhörande åtgärdsplan. Inom övriga delmål saknas denna tydlighet. Delmål 1 till 5 styrs främst genom strategin jämställdhetsintegrering. Då dessa delmål i princip saknar konkretiserade målformuleringar blir det svårt för myndigheter och andra aktörer att konkretisera arbetet i framtidsytande åtgärder. Ett ökat fokus och tydligare riktning i arbetet, till exempel genom framtagande av etappmål, skulle kunna öka jämställdhetspolitikens effektivitet.

Utvecklad jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet för ökat genomslag av jämställdhetspolitiken

Jämställdhetsmyndigheten anser att det är positivt att regeringen beslutat att arbeta med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet. Beslutet är en central förutsättning för att skapa en mer sammanhållen, effektiv och ändamålsenlig styrning av jämställdhetspolitiken. Vi bedömer dock att regeringen bör utveckla arbetet för att öka genomslaget av jämställdhetspolitiken, framför allt i budgetarbetet och i myndighetsstyrningen. Vi bedömer att jämställdhetsanalyser oftare bör genomföras i exempelvis budgetprocessen men även i statliga utredningar och kommittédirektiv. Det är särskilt angeläget att det vid bedömningen om huruvida jämställdhet är relevant för frågan som bereds, görs en kvalificerad analys och bedömning. Det krävs sak- och metodkunskap för att kunna genomföra analyser ur ett jämställdhetsperspektiv och för att avgöra huruvida jämställdhet är ett relevant perspektiv, eller inte. Vidare ser vi att en mer sammanhållen styrning av myndigheternas jämställdhetsarbete och efterfrågan på resultat, exempelvis i myndighetsdialogen, kan leda till mer effektiv styrning. Många

”Ett ökat fokus och tydligare riktning i arbetet, till exempel genom framtagande av etappmål, skulle kunna öka jämställdhetspolitikens effektivitet.”

jämställdhetsproblem är sektorsövergripande och enskilda myndigheter har varken mandat eller förutsättningar att förändra dessa på egen hand.

Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen

I vår analys utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen framkommer bland annat att långsiktiga målsättningar och prioriteringar ger resultat. Exempelvis har tydliga målsättningar om en jämn könsfördelning av styrelseledamöter i statligt ägda bolag gett resultat. Även i privatägda börsnoterade storbolag har kvinnor för första gången 40 procent av styrelsepositionerna. Samtidigt kvarstår skillnader i de roller som kvinnor och män har på dessa positioner, och få åtgärder har vidtagits för att motverka denna horisontella könssegregering.

Åtgärder har initierats för att motverka hot, hat och trakasserier mot förtroendevalda, vilket Jämställdhetsmyndigheten tolkar som att tidigare kunskapsproduktion och ökad uppmärksamhet på frågan har gett resultat. Vi ser dock ett behov av att fortsätta utveckla arbetet med att skydda förtroendevalda från hot och trakasserier, ur ett jämställdhetsperspektiv. Att beakta jämställdhetsperspektivet i dessa frågor är till exempel viktigt vid implementeringen av kommuners förändrade arbetsmiljöansvar för förtroendevalda, som träder i kraft 1 juli 2025.

Avseende resultat av åtgärder inom delmålet ekonomisk jämställdhet bedömer vi att lönetransparensdirektivet som EU-kommissionen antagit är viktigt för att stärka principen om lika lön för lika och likvärdiga arbeten. Införandet behöver fortsatt följas och kompletteras med fler åtgärder eftersom löneskillnader mellan olika sektorer är något som direktivet inte kommer åt. Exempelvis kommer den inte åt de skillnader som finns mellan privat och offentlig sektor utan direktivet syftar till att utjämna löneskillnader inom en och samma arbetsgivare. Kunskapsproduktionen, i form av kartläggningar och analyser, inom området är stor. För ökad ekonomisk jämställdhet krävs dock ytterligare åtgärder, grundade på den kunskap som tas fram.

Inom delmålet jämställd utbildning finns få direkta jämställdhetspolitiska åtgärder. I regeringens nya index över trygghet i skolan framkommer att pojkar, elever med högre socioekonomisk bakgrund och elever med inhemsk bakgrund känner sig tryggare än andra grupper i skolan. Flera kunskapsunderlag pekar på att ett jämställdhetsperspektiv är viktigt i arbetet mot våld och otrygghet och vi anser att jämställdhetsperspektivet kan integreras tydligare i åtgärder kopplade till trygghet och studiero. Vi ser dessutom ett behov av att tydliggöra kopplingen mellan destruktiva maskulinitetsnormer och våld i skolornas brottsförebyggande arbete.

Jämställdhetsmyndigheten identifierar få nya åtgärder med det primära syftet att jämna ut fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet mellan kvinnor och män. Utvecklingen av delmålet påverkas i hög grad av den offentligt finansierade välfärden så som omsorgen om barn, äldre och personer med funktionsnedsättning samt socialförsäkringarna, exempelvis föräldraförsäkringen. Eftersom kvinnor utför mer omfattande anhängigomsorg än män ökar kvinnors obetalda omsorgsarbete om välfärden inte i tillräckligt hög utsträckning möter omsorgsbehoven i samhället. Denna strukturella koppling behöver tydligare synliggöras och hanteras politiskt.

Åtgärder för en jämställd hälsa har lett till en positiv utveckling. Åtgärderna är främst riktade mot kvinnors hälsa, med fokus på hälso- och sjukvården samt förlossningsvården. Hälsan är ojämnt fördelad mellan olika grupper och för att ojämlikheten ska minska behöver åtgärderna breddas och adressera fler målområden inom delmålet, framför allt det förebyggande folkhälsarbetet. Dessa delar är inte tydligt konkretiserade. Det förebyggande hälsoarbetet behöver även tydligare riktas mot män och maskulinitetsnormer, både för att minska suicid, som är betydligt vanligare för män än för kvinnor, och för att minska risken för arbetsplatsolyckor. Detta arbete kan ge positiva effekter för samhällsutvecklingen i stort och när det gäller delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor utgår bland annat från ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld. En ökad osäkerhet och minskad framtidstro tycks bland unga män minska toleransen för andra grupper i samhället. Det våldsförebyggande arbetet kan därför behöva kompletteras med ett generellt arbete för att öka tilltron, tilliten, tryggheten och delaktigheten bland framför allt unga män och pojkar.

Regeringen bör utveckla styrningen av jämställdhetspolitiken

Vi bedömer att regeringen kan öka genomslaget för jämställdhetspolitiken genom att:

- Säkerställa att jämställdhetspolitiken är långsiktig, konkret och tydligt kommunicerad. När jämställdhetsfrågor prioriteras och sätts på den politiska dagordningen ser vi resultat.
- Utveckla arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i bland annat budgetprocessen och myndighetsstyrningen, och tydligare följa upp arbetet.
- Ta fram etappmål för de jämställdhetspolitiska delmålen, och sätta in prioriterade åtgärder inom samtliga delmål för att nå dessa etappmål, för en ökad förändringstakt och måluppfyllelse.
- I högre utsträckning rikta åtgärder mot olika grupper av pojkar och män, och hur deras delaktighet, ansvar och välmående kan stärkas inom ramen för jämställdhetspolitiken. Det är ett stort fokus på kvinnor i de åtgärder som vidtas inom ramen för jämställdhetspolitiken och vi bedömer att ett bredare perspektiv kan gynna både kvinnor och män, flickor och pojkar.
- Beakta relationen mellan jämställdhet, maskulinitetsideal och våld i samhället, både på individ- och samhällsnivå. Det är särskilt viktigt i ljuset av en samhällsutveckling med våldsbejakande extremism, organiserad brottslighet och väpnade konflikter. Jämställdhet, fred och demokrati är ömsesidigt förstärkande.

1. REDOVISNING OCH ANALYS AV ÅTGÄRDER FÖR ATT NÅ DE JÄMSTÄLLDHETSPOLITISKA MÅLEN

Jämställdhetsmyndigheten har enligt myndighetsinstruktionen (2017:937 3§) i uppdrag att årligen redovisa och analysera resultat av de åtgärder som myndigheter och andra aktörer vidtagit för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.¹ Av vår instruktion och den utredning som ligger till grund för Jämställdhetsmyndighetens tillkomst, framgår att uppdraget ytterst syftar till att främja samordningen av jämställdhetspolitiska insatser och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken på alla nivåer i samhället.² Genom att regering och riksdag får en samlad bild av jämställdhetspolitikens utveckling och resultat ges en grund för medvetna prioriteringar och för en utvecklad styrning mot de jämställdhetspolitiska målen.

Jämställdhetspolitiken är målstyrd och tvärssektoriell

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Målet är i sin tur nedbrutet i sex delmål som anger inriktning och prioriteringar i jämställdhetspolitiken. Delmålen är ömsesidigt beroende av varandra. De förstärker och förutsätter varandra, och tillsammans bildar de en helhet.

1

En jämn fördelning av makt och inflytande

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.

2

Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

3

Jämställd utbildning

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

4

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

5

Jämställd hälsa

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

6

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

¹ Vartannat år ska redovisningen innehålla en fördjupad uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (förordning 2021:966). Enligt ändring av regleringsbrev för budgetåret 2025 (A2025/00170) ska Jämställdhetsmyndigheten ska senast den 11 december 2025 redovisa en fördjupad uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, inklusive en uppföljning av målsättningarna i den nationella strategin.

² SFS 2017:937 2017; Skr 2016/17:10 2016

Under 1990-talet infördes mål- och resultatstyrning i statsförvaltningen. Denna styrform innebär att väl formulerade, tydliga och mätbara mål ska formuleras för politikområden och verksamheter och att myndigheter får större handlingsfrihet i genomförandet. För jämställdhetspolitikens del innebär detta att regeringen har beslutat om den övergripande jämställdhetspolitiska målsättningen, för närvarande nedbruten i sex delmål. Regeringen har aviserat att ett sjunde delmål för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck ska införas.

Jämställdhetsintegrering är regeringens främsta strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.³ Det innebär att jämställdhetspolitiken till stor del ska ske inom ramen för andra politikområden än den avgränsade jämställdhetspolitiken, som är organiserad under ett specifikt departement (idag Arbetsmarknadsdepartementet) med en ansvarig jämställdhetsminister och en särskild anslagspost i statsbudgeten (utgiftsområde 13, ”Integration och jämställdhet”). Samtliga statsråd och varje politikområde har därmed ansvar att verka för jämställdhet inom det egna ansvarsområdet.

Foto: Hans Christiansson/ Mostphotos

● Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering innebär, enligt Europarådets definition, *”omorganisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutsprocesser, så att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet”* (Europarådet 1998, s. 15). Liknande formuleringar har varit vägledande i arbetet med svensk jämställdhetspolitik som gäller på nationell, regional och lokal nivå (Prop. 1993/94:147, bet. 1993/94AU17, rskr 1993/94:290).

Jämställdhetspolitiken kan därför beskrivas som tvärsektoriell. Den sträcker sig över många olika politik-, sak- och samhällsområden. De jämställdhetspolitiska målen har olika karaktär och målformuleringar inkluderar både samhällssektorer och områden som regeringen har direkt rådighet över, och andra som bara kan styras mer indirekt. Utöver jämställdhetsintegrering styrs jämställdhetspolitiken med en rad olika styrmedel. Exempel på sådana är lagar, regler och förordningar, nationella strategier, handlingsplaner och riktlinjer, överenskommelser och genom ekonomisk styrning, till exempel statsbidrag och särskilda uppdrag. Olika styrmedel överlappar ofta varandra och används i varierande utsträckning för att styra mot de olika jämställdhetspolitiska målen.

³ Prop. 2023/24:1 2023b

Mål- och resultatstyrningen ställer andra och större krav på uppföljning av verksamheten. Regeringen har tagit fram huvudindikatorer för jämställdhetspolitiken som följs upp i budgeten. Regeringen har också över tid (2008 och 2010) gett Statistikmyndigheten SCB i uppdrag att utveckla jämställdhetsstatistiken och indikatorer för uppföljning av jämställdhetspolitiken.⁴ Därefter har indikatorerna modifierats och nya indikatorer har tagits fram när nya delmål formulerats. Indikatorerna är viktiga, men inte tillräckliga, för att analysera samhällsutvecklingen över tid utifrån de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsmyndigheten bedömer även att det finns behov av att utveckla statistiken och indikatorerna för jämställdhetspolitiken. Jämställdhetsmyndigheten följer löpande utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen, genom indikatorer och annan relevant statistik. Till Resultatrapporten 2025 finns bilagan ”Jämställdheten i Sverige – Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025”, som redovisar lägesbilder och bedömning av måluppfyllelse utifrån de sex jämställdhetspolitiska målen. Myndigheten har som ambition att utveckla denna bilaga framöver.

● Regeringens styrning i tvärsektoriella frågor

Regeringens styrning av jämställdhetspolitiken är tvärsektoriell. Statskontoret genomförde 2022 en studie av regeringens styrning i tvärsektoriella frågor. Tvärsektoriella frågor kan definieras som frågor som kräver insatser inom flera olika verksamhetsområden och regelkomplex för att förverkliga politiken. Statskontoret menar i sin analys av regeringens styrning i tvärsektoriella frågor att det finns delar som fungerar väl, och delar som fungerar mindre väl.

Fungerar väl:

- När den politiska ledningen tydligt visar att en fråga är prioriterad får den stort genomslag i förvaltningen.
- När regeringen styr tvärsektoriella frågor inom ramen för sin ordinarie myndighetsstyrning bidrar det till genomslag i myndigheternas verksamhet.

Fungerar mindre väl:

- När regeringsuppdrag om tvärsektoriella frågor till myndigheterna är öppet formulerade, utan tydlig koppling till myndigheternas verksamhet.
- Vid kortsiktighet i regeringens styrning i tvärsektoriella frågor. Vid uppdrag med kort varsel och kort tidsfrist, är det svårt för myndigheterna att planera sin verksamhet, upparbeta kunskap och etablera samverkan med de aktörer de behöver samverka med.
- När regeringen styr på ett kortsiktigt och otydligt sätt. Det lämnar ett tomrum som Regeringskansliet och myndigheterna behöver hantera. Myndighetshandläggarna saknar till exempel ofta förutsättningar att på ett ändamålsenligt sätt stödja och följa upp myndigheternas arbete med tvärsektoriella frågor.

Statskontoret menar att regeringen kan utveckla sitt sätt att styra i tvärsektoriella frågor. Strategier behöver ha en tydlig inriktning och vara möjliga att konkretisera i till exempel en handlingsplan. Regeringen bör också anpassa styrningen efter myndigheternas förutsättningar och vana att arbeta med tvärsektoriella frågor. Uppdrag bör verksamhetsanpassas om myndigheten saknar erfarenhet av att arbeta med frågan. Styrningen bör i möjligaste mån ske inom ramen för den ordinarie myndighetsstyrningen. Vid styrning för samverkan behöver syfte och mål med samverkan, samt respektive aktörs roll och ansvar tydliggöras. De samordnande funktionerna i Regeringskansliet behöver ha en tydlig roll och tillräckliga resurser för att ha förutsättningar att genomföra sitt uppdrag. Regeringskansliet behöver också skapa bättre förutsättningar för myndighetshandläggarna att hantera tvärsektoriella frågor på ett ändamålsenligt sätt.

Källa: Statskontoret 2022

⁴ Ds. 2013:37 2013; SCB 2010

Internationella ramverk och åtaganden

Sverige har förbundit sig till en rad internationella ramverk och åtaganden på jämställdhetsområdet.

- Kvinnokonventionen, eller CEDAW (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women), antogs av FN:s generalförsamling 1979 och innehåller artiklar med definitioner och rättigheter.⁵
- Den globala handlingsplanen för jämställdhet, Pekingplattformen, innehåller tolv prioriterade områden som anses vara avgörande för att uppnå jämställdhet.
- Agenda 2030 antogs 2015 av FN:s länder som en ambition att uppnå ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart samhälle. Det handlar bland annat om att utrota fattigdom, förverkliga de mänskliga rättigheterna och uppnå jämställdhet samt egenmakt för alla kvinnor och flickor.⁶
- Istanbulkonventionen är ett juridiskt bindande avtal som beskriver att avskaffandet av våld mot kvinnor är nödvändigt för att kunna uppnå jämställdhet och kräver att stater vidtar omfattande åtgärder.⁷
- Som medlem i Europeiska unionen omfattas Sverige också av EU-rätten, som har företräde över nationell rätt.⁸

Tolkning och genomförande

Jämställdhetsmyndigheten tolkar det huvudsakliga syftet med uppdraget som att redovisningen och analysen av åtgärder för att nå de jämställdhetspolitiska målen ska bidra till ett effektivt genomförande, medvetna prioriteringar och en utvecklad styrning av jämställdhetspolitiken.

För att uppfylla syftet med uppdraget har vi utgått från följande frågor i arbetet:

- Hur väl integrerar regeringen ett jämställdhetsperspektiv i Regeringskansliet, budgetprocessen och i myndighetsstyrningen?
- Vilka resultat kan vi se av regeringens, myndigheters, och i förekommande fall andra aktörers, åtgärder för att nå de jämställdhetspolitiska målen?
- Hur kan styrningen utvecklas för ett större genomslag för regeringens målsättningar med jämställdhetspolitiken?

För att besvara den första frågan analyserar vi hur väl jämställdhetsperspektivet integreras i Regeringskansliet. Vi kartlägger och analyserar hur jämställdhet integreras i budgetprocessen samt hur resurser fördelas till jämställdhetspolitiska åtgärder i statens budget.

Jämställdhetspolitikens tvärssektoriella karaktär skapar både möjligheter och utmaningar ur ett uppföljningsperspektiv. Det är till exempel inte möjligt att inom ramen för detta uppdrag göra en fullständig jämställdhetsanalys av alla delar av statens budget. I rapporten gör vi ett urval utifrån områden där regeringen har uttalade ambitioner att påverka med jämställdhetspolitiska insatser. I år analyserar vi näringspolitiken från ett jämställdhetsperspektiv, ett område där särskilda åtgärder satts in genom uppdrag för att främja kvinnors företagande. Vi gör i årets redovisning också en fördjupad analys av budgetbilagan om ekonomisk jämställdhet. Vi avslutar med en samlad analys och bedömning av regeringens styrning av myndigheterna inom ramen för utvecklingsprogrammen jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) och i högskolor och universitet (JiHU) samt länsstyrelsernas arbete med länsstrategier för jämställdhet.

För att besvara den andra frågan kartlägger vi resultat av jämställdhetspolitiska åtgärder. Re-

⁵ United Nations (UN) 1979

⁶ United Nations (UN) 2015

⁷ Europarådet 2011

⁸ Europaparlamentet 2024

geringen ger olika aktörer uppdrag eller resurser med ett uttalat jämställdhetspolitiskt syfte. I vår kartläggning utgår vi från föregående års budgetpropositioner, förordningar med instruktioner till statliga myndigheter, regleringsbrev till statliga myndigheter samt särskilda uppdrag och överenskommelser. Genom en ordsöksanalys identifierar vi åtgärder i form av uppdrag i myndigheters regleringsbrev.⁹ Åtgärderna kategoriseras utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen. Kartläggningen gör det möjligt att senare redovisa och följa upp resultat av åtgärderna. Ofta är underlagen för resultatredovisningen rapporter där resultat av åtgärder redovisas. I vissa fall gör vi egna analyser.

Jämställdhetsmyndighetens bidrag är en samlad analys och bedömning av resultat av vidtagna åtgärder, inom respektive delmål och för jämställdhetspolitiken som helhet. I rapporten gör vi för delmål 1 till 5 en samlad analys och bedömning av resultat av åtgärder under 2024. När det gäller delmål 6, om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, redovisade vi i april 2024 en fördjupad analys till regeringen. Jämställdhetsmyndigheten ska senast den 11 december 2025 redovisa en ny fördjupad uppföljning av delmålet, inklusive en uppföljning av målsättningarna i den nationella strategin.

I mars 2025 presenterades också den statliga utredningen ”Frihet från våld, förtryck och utnyttjande” som syftar till att stärka styrningen och långsiktigheten i det jämställdhetspolitiska arbetet mot våld. Av dessa skäl har vi i årets rapport valt att främst basera redovisningen på de verksamhetsnära indikatorer som vi använder för att följa upp arbetet med den nationella strategin. När sådana indikatorer saknas eller inte har uppdaterats sedan föregående redovisning redovisar vi åtgärder.

För att besvara den tredje frågan gör vi en samlad analys och bedömning av regeringens styrning och resultat av vidtagna åtgärder. Vi föreslår hur regeringen kan utveckla styrningen så att den blir mer effektiv, sammanhållen och långsiktig.

Tidigare resultatrapporter

Föreliggande rapport är den åttonde rapporten där Jämställdhetsmyndigheten redovisar och analyserar resultat av åtgärder som relevanta myndigheter och andra aktörer vidtagit för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Vi har i tidigare rapporter visat att arbetet med jämställdhetsintegrering ger positiva resultat, men att jämställdhetsintegreringsarbetets effektivitet gynnas av kompletterande uppdrag som anger riktning och bidrar till tydligare styrning. Det är av särskild vikt under tider med ansträngd ekonomi då behov av prioriteringar hårdnar. Det finns en risk att jämställdhetsintegreringsarbetet får stå tillbaka om styrningen och kraven på återrapportering minskar från uppdragsgivaren. Nedsänkningar i form av minskade anslagsnivåer inom myndighetssektorn, med ökade krav på att prioritera kärnverksamheten, kan leda till att jämställdhetsfrågorna nedprioriteras om det inte finns en tydlighet om hur jämställdhetsintegrering kan bidra till bättre resultat och ett mer välmående samhälle, på individ-, organisations-, och samhällsnivå.

Våra analyser av tidigare åtgärder visar att arbetet inom myndigheter och andra aktörer leder till positiva resultat. Inom områden där insatser genomförs går utvecklingen framåt. Exempel kan tas i relation till delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, där den nationella strategin har etablerat viktiga strukturer för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, liksom området kvinnors hälsa och förlossningsvård, där en flerårig satsning på förlossningsvården och kvinnors hälsa har gett positiva resultat.

Jämställdhetspolitiken ger resultat, men åtgärderna är ojämnt fördelade mellan delmålen, vilket leder till en stagnation av utvecklingen mot delmålen inom vissa områden. Det gäller till exempel politisk representation i Sveriges kommuner och den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män. Det finns behov av förtydligad styrning inom flera delmålsområden. Jämställdhetsmyndigheten har fört fram att etappmål inom delmålen kan öka förändringstakten och effektiviteten i jämställdhetspolitiska åtgärder.¹⁰

⁹ I ordsöksanalysen i regleringsbreven har vi sökt på (jämställ*, kvinn*, mask*, våld*, kön*, flick*, poj*, sex*)

¹⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2023g; 2023f

Läsanvisningar

I detta inledande kapitel beskriver vi utgångspunkterna för Resultatrapporten. Vi beskriver hur vi tolkar uppdraget och dess syfte, hur jämställdhetspolitiken styrs på ett övergripande plan samt vilka frågor som vägleder vår redovisning och analys. Utifrån en beskrivning av jämställdhetspolitikens målstyrda och tvärssektoriella karaktär redogör vi för hur vi genomför och avgränsar uppdraget.

Efter detta inledande kapitel redovisar och analyserar vi genomslaget av jämställdhetsintegrering i statens styrning (kapitel två). Vi analyserar hur regeringen integrerar jämställdhet i Regeringskansliet, budgetprocessen och myndighetsstyrningen. Vi redogör också för hur regeringen använder statsbidrag för att främja jämställdhet, och övergripande resultat av detta arbete.

Därefter följer sex delmålkapitel (kapitel tre till åtta) där vi redovisar och analyserar de resultat som uppnåtts i relation till de åtgärder som vidtagits inom respektive delmål. Med anledning av delmålenas olika områden och karaktär aktualiseras olika styrmedel inom delmålen. Inom delmålet jämställd utbildning är till exempel läroplaner och andra styrmedel för skola och utbildningssektorn av särskild vikt. Delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra skiljer sig gentemot de andra delmålen såtillvida att det finns en nationell strategi med åtgärdsprogram och handlingsplaner. Redovisning av resultat i relation till delmålet skiljer sig därför åt strukturmässigt i kapitlet och följer i stort strukturen och målsättningarna i den nationella strategin. Delmålkapitlen är disponerade på ett sätt som möjliggör att de kan läsas fristående.

I det avslutande kapitlet (kapitel nio) presenterar vi rapportens övergripande slutsatser och diskuterar resultat av åtgärder i ett bredare styrningsperspektiv.

Rapporten inkluderar en bilaga med lägesbilder för de jämställdhetspolitiska målen baserade på analys av ett urval indikatorer för respektive delmål.

2. JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKENS GENOMSLAG I STATENS STYRNING

Regeringens beslut

Regeringen beslutade under 2021 att jämställdhetsintegrering ska genomföras i Regeringskansliet mellan åren 2021 och 2025. Beslutet innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska tas med i allt arbete inom Regeringskansliet, så som i budgetarbetet, myndighetsstyrningen, lagstiftningsprocessen och i internationella samarbeten, som inom Europeiska unionen.

Jämställdhetsmyndighetens bedömning

- Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering är en central förutsättning för att skapa en mer sammanhållen, effektiv och ändamålsenlig styrning av jämställdhetspolitiken.
- Regeringskansliet bör utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering, framför allt i budgetarbetet och i myndighetsstyrningen.
- Departementen kan i sitt budgetarbete utveckla jämställdhetsanalyserna och i större utsträckning ta hänsyn till kvinnors och mäns skilda förutsättningar, beteenden och livsvillkor.
- Utvecklingsprogrammen jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) och i högskolor och universitet (JiHU) ger positiva resultat. Men för att lösa jämställdhetsproblem som sträcker sig över flera politik- och verksamhetsområden kan det vara nödvändigt att utveckla styrningen på ett mer ändamålsenligt sätt. Det kan göras genom att ge flera myndigheter samordnade uppdrag inom gemensamma verksamhetsområden.

I kapitlet analyserar vi hur väl regeringen integrerar ett jämställdhetsperspektiv i Regeringskansliet, budgetprocessen och i myndighetsstyrningen. Kapitlet börjar med en kort beskrivning och analys av jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet. Därefter följer en analys av hur jämställdhetsintegreringen utvecklas inom myndighetssektorn genom de så kallade JiM- och JiHU-programmen. Avslutningsvis redovisar vi en analys av de riktade statsbidragen för jämställdhet och de resultat som har redovisats under 2024.

Regeringskansliet kan utveckla sin jämställdhetsintegrering för att öka genomslaget av jämställdhetspolitiken

Jämställdhetsmyndigheten ser positivt på regeringens beslut att arbeta med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet.¹¹ Det är en förutsättning för en effektiv politik och styrning i riktning mot de jämställdhetspolitiska målen. Det tidigare beslutet gällde tidsperioden 2021 till 2025. I inledningen av 2025 fattade regeringen ett nytt beslut för perioden 2025 till 2029.¹² Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra:¹³

- budgetprocessen
- myndighetsstyrningen
- lagstiftningsprocessen
- internationella samarbeten, exempelvis inom EU.

Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i allt arbete som bedrivs i Regeringskansliet och arbetet ska övergripande ske i två steg. Ett första steg är att bedöma om jämställdhet är relevant för den fråga som bereds. När en fråga bedöms vara relevant för jämställdheten ska ett jämställdhetsperspektiv anläggas i beredningen av ärendet.¹⁴

Statistikmyndigheten SCB genomför årligen en kvantitativ uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering. I den senaste uppföljningen från 2023 visar SCB bland annat att av de 103 statliga offentliga utredningarna (SOU) hade 88 utredningar en könsanalys eller en bedömning av hur förslagen påverkar jämställdheten. I de utredningar som inte hade någon sådan analys bedömde SCB att det inte var relevant och konstaterade att samtliga utredningar där det ansågs relevant hade någon form av skrivning om jämställdhet. I 55 av dessa 88 utredningar ansåg utredarna dock att förslagen inte hade några konsekvenser för jämställdheten. I en majoritet av utredningarna konstateras alltså att jämställdhet inte är relevant eller att förslagen inte ger några konsekvenser för jämställdheten. Under 2024 har Jämställdhetsmyndigheten dock i flera remissvar påpekat att utredningar och förslag brister när det gäller jämställdhetsanalyser.¹⁵ Under 2024 fattade regeringen beslut om en ny förordning om konsekvensutredningar, förordning 2024:183.¹⁶ I denna nya förordning skrivs inte jämställdhet ut specifikt. Ekonomistyrningsverket (ESV) har fått i uppdrag att ansvara för metodutveckling, vägledning och utbildning eftersom regeringen bedömt att det kan kräva särskild sakkunskap och metodstöd för att utreda om ett förslag kan få konsekvenser inom vissa områden. I arbetet med att ta fram ett ramverk för vägledning till de som gör konsekvensutredningar ska ESV bland annat inhämta och beakta sakkunskap och metodstöd från Jämställdhetsmyndigheten beträffande konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv.¹⁷ Jäm-

¹¹ A2021/01442 2021

¹² A2025/00105 2025

¹³ A2021/01442 2021

¹⁴ A2021/01442 2021

¹⁵ Se exempelvis Jämställdhetsmyndighetens remissvar Ökade möjligheter till omställningsstudiestöd för personer inom bristyrken (U2024/00081), Jämställdhetsmyndighetens remissvar på promemorian Avtrappat ränteaavdrag för vissa lån (Fi2024/00174) samt Jämställdhetsmyndighetens remissvar på departementspromemorian Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

¹⁶ Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar

¹⁷ Fi2024/01483 2024

ställldhetsmyndigheten bedömer att det blir viktigt att följa hur arbetet med konsekvensutredningarna utvecklas mot bakgrund att jämställdhet inte numera är lika tydligt framskrivet i förordningen samtidigt som det finns ett utvecklat stöd att få i arbetet.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att regeringen fortsatt kan utveckla sitt arbete med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet då detta skulle öka genomslaget av jämställdhetspolitiken. Vi ser det som särskilt angeläget i första steget, där det ska bedömas om jämställdhet är relevant för frågan som bereds. Det krävs sak- och metodkunskap för att kunna genomföra analyser ur ett jämställdhetsperspektiv.

Jämställdhetsintegrering av budgetprocessen kan utvecklas

Regeringskansliets arbete med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i budgetprocessen innebär att regeringens prioriteringar, beslut och fördelning av resurser i så stor utsträckning som möjligt ska främja jämställdhet. Grupperna kvinnor och män har i många fall olika behov, beteendemönster och preferenser vilket grundar sig i skilda levnadsvillkor. Detta behöver beaktas när offentliga åtgärder och satsningar utformas. När områden i budgeten prioriteras leder det ofta till att andra områden tilldelas mindre finansiella medel vilket kan få en tydlig påverkan på jämställdheten. Särskilt tydligt är detta i tider av lågkonjunktur och andra ekonomiska kriser.¹⁸ Regering och riksdag beslutar om hur statens resurser ska prioriteras och fördelas över olika anslag. Jämställdhetsmyndigheten anser att effekter och konsekvenser av prioriteringarna kan bli mer transparenta och redovisas tydligare. Att beslutsfattare kan fatta informerade beslut om huruvida åtgärder och resursfördelning leder till ökad eller minskad jämställdhet ligger i linje med syftet med jämställdhetsintegrering.

● Fakta om jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering är tillämpningen av principen om jämställdhetsintegrering i budgetprocessen. Detta innebär en utvärdering av budgetpolitikens jämställdhetseffekter och en integrering av jämställdhetsperspektivet på alla nivåer i budgetprocessen, samt en förändring av inkomster och utgifter för att främja jämställdheten. (Europarådet 2005) Det innebär att ta hänsyn till kvinnor och mäns olika livsvillkor, eftersom till synes könsneutrala budgetposter kan ha olika effekter beroende på att kvinnor och män har olika beteenden, behov och konsumtionsmönster.

Finansdepartementet ansvarar för budgetprocessen och har tagit fram riktlinjer för hur de olika departementen ska arbeta med budgeten.¹⁹ Varje departement är ansvarigt för att analysera sina förslag ur ett jämställdhetsperspektiv. Om departementet bedömer att jämställdhet inte är relevant för ett förslag bör det förklara och dokumentera varför.²⁰ All statistik som gäller individer ska presenteras, analyseras och kommenteras utifrån kön, så länge det inte finns särskilda skäl att inte göra det. SCB:s uppföljning visar att 2023 var cirka 70 procent av de tabeller och diagram i budgetpropositionen som gäller individer uppdelade eller kommenterade efter kön.²¹ Könsuppdelad statistik är en förutsättning, men inte tillräckligt, för att departementen ska kunna göra jämställdhetsanalyser.

Budgetbilagan om ekonomisk jämställdhet skapar förutsättningar för en mer effektiv jämställdhetspolitik, men analysen av politikens effekter kan utvecklas

Budgetbilagan om ekonomisk jämställdhet fyller en viktig funktion. Att analysera inkomstutvecklingen och inkomstgapet mellan könen, i syfte att främja ekonomisk egenmakt för kvinnor, är

¹⁸ Himmelweit 2018

¹⁹ Fi 2023:1 2023. Bland annat ingår ett verktyg som heter ”JämKAS Budget” i dessa riktlinjer. Det är ett analysverktyg med ett antal frågor som ska hjälpa departementen att tillföra ett jämställdhetsperspektiv i budgetarbetet.

²⁰ Finansdepartementet 2021

²¹ Statistikmyndigheten SCB 2024

grundläggande för att kunna styra mot de jämställdhetspolitiska målen. Bilagan utgörs i huvudsak av en redovisning av utvecklingen när det gäller inkomstgapet mellan kvinnor och män samt bakomliggande orsaker, så som skillnader i arbetsinkomster, pensionsinkomster och familjebildning.

En begränsad del av bilagan analyserar effekterna av regeringens politik och hur den förväntas påverka fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. Jämställdhetsmyndigheten anser att bilagan i större utsträckning bör redovisa en analys av budgetpropositionens jämställdhetseffekter i sin helhet. Fokus för jämställdhetsbudgeteringen på statlig nivå bör vara en analys av effekter av budgeten i sin helhet snarare än fokus på riktade utgifter för särskilda jämställdhetsinsatser eller riktade utgifter för kvinnor eller män.²²

● Fakta om välfärdstjänster

Regeringens främsta styrmedel är den årliga budgetpropositionen i vilken regeringen presenterar sina finansiella prioriteringar. Budgetpropositionen innehåller en beskrivning av statens inkomster och utgifter, där inkomsterna till största delen består av skatter, som tas upp av medborgare och näringsliv, och utgifter som bland annat inkluderar välfärdstjänster.

Välfärdstjänster definieras av att enskilda individer konsumerar dem. De innefattar sådant som utbildning, hälso- och sjukvård, socialt skydd och fritid (så kallade individuella välfärdstjänster). Utöver dessa består utgifterna även av kollektiva varor och tjänster som definieras av att de inte nyttjas direkt av enskilda individer utan motsvarar ett allmänintresse, såsom försvar, rättsväsende, polis, näringslivsfrågor och miljöskydd. Exempelvis kommer tryggheten till följd av ett fungerande rättsväsende alla medborgare till godo.

Den redovisning som görs idag kopplat till effekter av regeringens politik genomförs med hjälp av simuleringsmodellen FASIT (Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar).²³ En utgångspunkt i simuleringen av resursfördelningen mellan kvinnor och män är en analys av budgetens omfördelningseffekter.²⁴ Budgetens omfördelningseffekter simuleras inom områden som rör individuella välfärdstjänster, som vård, skola och omsorg. Utgångspunkten för fördelningspolitiken är att individer med lägre inkomst i samhället i större utsträckning tar del av de individuella välfärdstjänsterna i form av transfereringar och andra trygghetssystem. Kvinnor har som grupp lägre individuell inkomst²⁵ och tar i högre utsträckning del av de offentliga transfererings- och trygghetssystemen än män. Detta är bland annat en konsekvens av att kvinnor fortfarande tar ut betydligt högre andel av föräldrapenningen²⁶, arbetar deltid i högre utsträckning²⁷, utför obetalt hem- och omsorgsarbete i högre utsträckning²⁸ samt är sjukskrivna i högre utsträckning än män.²⁹

Vi har i tidigare rapporter visat att det finns svårigheter att beräkna fördelning av statens offentliga medel utifrån kön. Ett exempel på en välfärdstjänst som bidrar till att kvinnors utökade inkomst, det vill säga summan av disponibel inkomst och värdet av välfärdstjänster, ökar mer än mäns är hälso- och sjukvården. Kvinnor konsumerar mer hälso- och sjukvård än män men forskning visar att det till stor del beror på kvinnors reproduktiva arbete, alltså att kvinnor bär och föder barn samt de hälsobesvär som är kopplade till detta. Om mödra- och förlossningsvården räknas bort från den totala sjukvårdskonsumtionen minskar kostnadsskillnaderna mellan kvinnor och män markant.³⁰

²² Sharp & Broomhill 1990

²³ FASIT är ett simuleringsverktyg som tillhandahålls av Statistikmyndigheten SCB. Med FASIT är det möjligt att beräkna effekterna av förändringar i skatte-, avgifts- och transfereringssystemen vilka är grundläggande för ett jämställt samhälle och viktiga i arbetet med jämställdhetsbudgetering

²⁴ Prop. 2023/24:1 Bilaga 3 2023

²⁵ Se exempelvis lägesbild delmål 2 i bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

²⁶ Se exempelvis lägesbild delmål 4 i bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

²⁷ Se exempelvis lägesbild delmål 2 i bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

²⁸ Se exempelvis lägesbild delmål 4 i bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

²⁹ Se exempelvis lägesbild delmål 5 i bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

³⁰ Osika Friberg 2018

Gällande statens utgifter för försvar, rättsväsende, polis, näringslivsfrågor och miljöskydd ses dessa som kollektiva varor och tjänster och kan inte lika enkelt delas upp på enskilda individer som välfärdstjänsterna. Även de så kallade individuella välfärdstjänsterna innehåller dock inslag av kollektiva nyttigheter som bör beaktas, exempelvis kostnader som rör reproduktiv hälsa då detta är grunden för hela samhällets fortlevnad. Vi vill därför återigen lyfta att det inte på ett enkelt sätt går att dela upp dessa kostnader utefter kön i den analys som görs av huruvida statens resurser tillfaller män eller kvinnor. I många fall riskerar beräkningarna dessutom att osynliggöra köns-mönster avseende kollektiva varor och tjänster. Män belastar exempelvis kriminalvården i betydligt högre utsträckning än kvinnor. Av de 6 985 individer som hade pågående fängelseverkställigheter 1 oktober 2023 var 94 procent, eller 6 551 män och 6 procent, eller 434 kvinnor.³¹ Dessa kostnader fördelas inte på kvinnor och män utan på hela befolkningen.

Utöver beräkningen av konsumtion av individuella välfärdstjänster beaktas även olika reformers effekter på den disponibla inkomsten genom transfereringar samt direkta och indirekta skatter.

● Exempel på uträkning om effekter av reformer av indirekta skatter

Bilagan till budgetpropositionen 2024 om ekonomisk jämställdhet lyfter exempel på några indirekta skatters påverkan på kvinnors och mäns köpkraft. De indirekta skatterna är sänkt energiskatt på bensen och diesel samt justerad skatt på tobak och nikotin. I simuleringen antas konsumtionen av dessa varor vara lika mellan kvinnor och män.

Statistik från exempelvis Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) visar dock att det, trots förändringar de senaste åren, fortfarande är vanligare att män använder tobak eller nikotin. (CAN 2023) När det gäller bensen och diesel visar statistik att män äger mer än två tredjedelar av alla privatägda personbilar, och det finns studier som visar att kvinnor färdas kortare sträckor med bil och nyttjar kollektivtrafik mer än vad män gör. (Trafikanalys 2023) Eftersom kvinnor på gruppnivå har lägre inkomster blir slutsatsen i bilagens analys att kvinnors ekonomiska resurser och köpkraft ökar mer procentuellt än för män till följd av dessa förslag. Kvinnor och män har dock olika levnads- och konsumtionsmönster vilket i realiteten innebär att effekterna av dessa skattelättnader bör påverka kvinnor och män olika. Detta exemplifierar att det krävs fördjupad analys- och sakkunskap för att bedöma om ett förslag kan få jämställdhetspolitiska konsekvenser.

Vi bedömer att det finns ett behov att utveckla budgetbilagan om ekonomisk jämställdhet i en riktning som är mer framåtblickande, med ett större fokus på att redovisa budgetens jämställdhetspolitiska effekter i sin helhet. Jämställdhetsmyndigheten anser att en redovisning av politikens omfördelande effekter genom konsumtion av välfärdstjänster och transfereringssystem är viktiga men svarar bara delvis mot syftet att redovisa hur statens resurser fördelas mellan kvinnor och män. Jämställdhetsmyndigheten menar att redovisningen exempelvis skulle kunna sammanställa departementens jämställdhetsanalyser i budgetarbetet för att få en helhetsbild av hur resursfördelningen ser ut i hela budgeten och vilken den sammanvägda effekten blir utifrån de jämställdhetspolitiska målen. Det förutsätter att förslag som departementen lämnar i budgetprocessen är analyserade ur ett jämställdhetsperspektiv och att de i större utsträckning tar hänsyn till kvinnors och mäns skilda behov, beteenden och levnadsvillkor.

Jämställdhetsintegrering av budgetprocessen – exempel från utgiftsområde 24 näringsliv

Utgiftsområde 24 i budgetpropositionen omfattar näringspolitik, utrikeshandel, samt export- och investeringsfrämjande åtgärder. Det övergripande målet med den svenska näringspolitiken är att stärka Sveriges konkurrenskraft och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Budgeten 2024 för området är 9 552 mnkr, vilket är närmare en procent av hela statens budget.³²

³¹ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024e

³² För 2024 var statens utgifter budgeterade till totalt knappt 1 346 700 mnkr.

I budgeten beskrivs att andelarna kvinnor och män sysselsatta i näringslivet inte är jämställda. Inom utgiftsområdet är det främst när det handlar om att driva och utveckla företag som statistik presenteras uppdelat på kvinnor och män. År 2022 var 62 procent av de sysselsatta inom näringslivet män och 38 procent kvinnor. Ett av målen för näringspolitiken är att stärka entreprenörskapet för att skapa ett mer dynamiskt och mångsidigt näringsliv. Regeringen skriver: *”För att stärka Sveriges ekonomi och konkurrenskraft har regeringen som mål att förbättra förutsättningarna för kvinnor att driva och utveckla företag. För att stärka kvinnors ställning som företagare och samtidigt bidra till ökade investeringar i svenska företag genomför regeringen insatser som förstärker kvinnors roll i näringslivet.”*³³ Tillväxtverket har fått i uppdrag att genomföra insatser som ska förbättra förutsättningarna för kvinnors företagande och ägande. För detta uppdrag får Tillväxtverket 8 mnkr per år under perioden 2024–2026. Tillväxtverket har visat att tidigare statliga insatser för att främja kvinnors företagande under perioden 2006–2023 i genomsnitt omfattade cirka 93 mnkr per år.³⁴ Samtidigt omfattar hela den offentliga företagsfinansieringen och företagsfrämjande åtgärder många gånger större belopp. Jämställdhetsmyndigheten anser därför att den nuvarande satsningen på 8 mnkr per år för att främja kvinnors företagande kan ses som blygsam.³⁵

I övrigt diskuteras kvinnor och män när stöd till forskning och innovation redovisas genom Verket för innovationssystem (Vinnova), och när det gäller statligt ägda företag. Bland annat framgår att av Vinnovas totala beviljade ansökningar fördelades 39 procent till kvinnor år 2022, vilket är en liten minskning från året innan.³⁶ I budgeten framgår att statliga företag ska vara förebilder när det gäller jämställdhet och att de aktivt ska arbeta med jämställdhetsfrågor.

Några av de statligt ägda företag som aktivt ska arbeta med jämställdhet är Almi AB, Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden) och Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden). Norrlandsfonden ska exempelvis främja utlåning till företag som ägs eller leds av kvinnor.³⁷ Almi, som erbjuder rådgivning och finansiering till företag, har fått i uppdrag att arbeta för ett jämställt företagande. Almi är en aktör i regeringens arbete för att förbättra möjligheterna för kvinnor att starta och utveckla företag. Almis lånefond är 8 400 mnkr och dess riskkapitalverksamhet förvaltar fonder på totalt 3 200 mnkr.³⁸ Målet är att andelen kvinnor som bolaget når ut till, inom olika områden, ska vara mellan 40 och 60 procent för båda könen.³⁹

I budgeten framgår att det finns en fortsatt stor efterfrågan på riskkapital och siffror för Almi Invest och Industrifonden redovisas men det framgår inte om det finns några könsmönster för dessa investeringar. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare visat att branscher där män är i majoritet får mer statligt stöd jämfört med branscher där kvinnor är i majoritet, och att regionala företagsstöd i större utsträckning går till män än till kvinnor.⁴⁰ Riskkapital, som är viktigt för att företag ska kunna växa och utvecklas, går också till män i högre grad än till kvinnor. Detta påverkar kvinnors företagande och deras möjligheter att expandera.⁴¹ I Almis årsredovisning för 2023 framgår att endast 20 procent av det utbetalda riskkapitalet går till kvinnor, medan 80 procent går till män.⁴²

Av allt investerat riskkapital i Sverige gick endast 0,6 procent till företag med enbart kvinnor som grundare 2021, medan 95,9 procent gick till företag med enbart män som grundare.⁴³

Jämställdhetsmyndigheten vill visa på vikten av att se kvinnors företagande som en integrerad

³³ Prop. 2023/24:1 2023a

³⁴ Tillväxtverket 2023b

³⁵ Se även kapitel 4

³⁶ Se även avsnittet ”Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) ger resultat i myndigheternas utåtriktade verksamhet”

³⁷ Norrlandsfonden 2023

³⁸ Regeringskansliet 2025

³⁹ ALMI AB 2024b

⁴⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2023g; Wincent & Malmstrom 2022

⁴¹ Gunnarsson 2023

⁴² ALMI AB 2024a

⁴³ Dagens Industri 2022

del av det företagsfrämjande systemet, näringslivs- och innovationspolitiken, och inte bara som föremål för särskilda insatser vid sidan av ordinarie politiska strukturer. Regeringen bör framgent tydligare analysera utgiftsområdet ur ett jämställdhetsperspektiv i budgetprocessen.

Delmålet om mäns våld mot kvinnor fortsatt prioriterad som särskild åtgärd inom utgiftsområde 13:1

Fortsatt går en majoritet, drygt 86 procent, av medel till särskilda jämställdhetsåtgärder till delmålet om mäns våld mot kvinnor. Från och med 2021 har en klar majoritet av alla medel riktats mot åtgärder inom delmålet om mäns våld mot kvinnor. För 2024 ser vi en viss förändring då andelen medel som går till delmålet om mäns våld mot kvinnor minskar något och medel till delmålen om ekonomisk jämställdhet och jämställd hälsa ökar. Anslag 3:1 (Särskilda jämställdhetsåtgärder) har under åren varierat från 574 mnkr 2021 till 705 mnkr 2023. För 2024 var budgeten 675 mnkr.

I 2021 års penningvärde var budgeten för 2024 cirka 20 mnkr lägre än 2021. Dessutom visar statens årsredovisning att utfallet de senaste åren har blivit lägre än budgeterat. 2022 användes exempelvis drygt 150 mnkr mindre än budgeterat vilket motsvarar en skillnad mellan utfall och budget på drygt 23 procent.⁴⁴

Statsbidragen är ett sätt för regeringen att främja jämställdhet i kommuner, regioner och civilsamhälle

Ett av regeringens verktyg i jämställdhetspolitiken är statsbidrag, som styrs av förordningar och fördelas av myndigheter. Dessa bidrag gör det möjligt för kommuner, regioner, föreningar och stiftelser att driva projekt och verksamheter som stödjer jämställdhetspolitikens mål. Anslagen till statsbidrag enligt de tre förordningar som Jämställdhetsmyndigheten fördelar har totalt sett ökat sedan 2022.⁴⁵ Ökningen har främst bestått av projekt och verksamheter som riktar sig till specifika satsningar och målgrupper. Statsbidrag till jämställdhetsprojekt infördes 2006 och ska gå till projekt vars syfte är att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Projektens syfte ska ligga inom ramen för jämställdhetspolitiken. Projekt som särskilt ska prioriteras är projekt som:

- är nyskapande,
- kan ge kunskap av värde för utvecklingen av jämställdhetsarbetet, och som
- inte kan finansieras med andra medel.

Anslaget har varierat i storlek, från 15 mnkr år 2018 till 10 mnkr per år under perioden 2022–2025. Anslaget till statsbidrag till jämställdhetsprojekt har därmed inte justerats för inflation, vilket innebär att det har blivit mindre i verkligt värde sedan 2022. Samtidigt ökar antalet sökande, och andelen avslag är fortfarande hög. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare påpekat att en höjning av anslaget skulle göra det möjligt att finansiera fler nyskapande projekt som kan bidra med värdefull kunskap för utvecklingen av jämställdhetsarbetet.⁴⁶

Regeringen införde 2022 ett nytt statsbidrag på 40 mnkr per år för våldsförebyggande arbete. Det här bidraget kan sökas av ideella föreningar, stiftelser, kommuner och regioner för att finansiera projekt, och av ideella föreningar och stiftelser för verksamhetsbidrag. Under 2023 ökade regeringen också anslaget till kvinnor och flickors organisering till 48 mnkr årligen och instiftade samtidigt ett nytt verksamhetsbidrag som ska stödja kvinnors och flickors organisering i områden med socioekonomiska utmaningar.⁴⁷ Jämställdhetsmyndigheten lämnar en redogörelse för projektet och verksamheterna till regeringen senast den 1 juni 2025.

⁴⁴ Skr. 2023/24:101 2024

⁴⁵ SFS 2006:390 2006; SFS 2017:937 2017; SFS 2022:722 2022; SFS 2023:168 2023

⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2024o; 2024p; 2024q

⁴⁷ SFS 2022:722, SFS 2023:168

Jämställdhetsintegrering av myndighetsstyrningen är viktig

Jämställdhetsintegreringen av regeringens myndighetsstyrning ska omfatta myndighetsinstruktioner, regleringsbrev, regeringsuppdrag och den årliga dialogen mellan regeringen och myndigheterna.⁴⁸ Den nuvarande programperioden för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) sträcker sig från 2020 till 2025. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare påpekat att det har funnits vissa otydligheter i styrningen under denna period eftersom styrningen av myndigheterna som ingår i programmet har varit något olika. Till vissa myndigheter har regeringen gett särskilda uppdrag om jämställdhet, utöver deras uppdrag om allmän jämställdhetsintegrering. För andra myndigheter nämns jämställdhetsuppdraget återkommande i både regleringsbrev och instruktioner medan uppdraget för vissa myndigheter varken återfinns i regleringsbrevet eller instruktionen. Statskontoret har tidigare påpekat att många myndigheter inte får någon eller bara väldigt liten återkoppling på sitt arbete med jämställdhetsintegrering under myndighetsdialogen.⁴⁹

Under den nuvarande programperioden har regeringen gett 54 myndigheter uppdraget att arbeta med jämställdhetsintegrering, vilket är en minskning från tidigare period när 60 myndigheter hade uppdraget. Myndigheterna ska identifiera och åtgärda ojämställdhet inom sina verksamheter samt bidra till att öka jämställdheten i samhället. För budgetåret 2024 har 16 av dessa 54 myndigheter fått jämställdhetsuppdraget inskrivet i sina regleringsbrev, vilket är en fortsatt minskning jämfört med 2023, då antalet var 31. Antalet myndigheter som har fått jämställdhetsuppdraget inskrivet i sina instruktioner har inte ökat i motsvarande utsträckning.⁵⁰

Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) ger resultat i myndigheternas utåtriktade verksamhet

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att stödja de myndigheter som ingår i JiM-programmet. I uppdraget ingår också att varje år följa upp och rapportera myndigheternas arbete till Regeringskansliet. I Jämställdhetsmyndighetens uppföljning och delrapport av JiM-myndigheternas arbete 2024 framgår att myndigheterna uppnår resultat genom att bidra till ökad jämställdhet för sin målgrupp eller genom att skapa bättre förutsättningar för andra myndigheter eller aktörer att arbeta med jämställdhet.⁵¹

● Exempel på resultat i myndigheternas verksamhet

Flera myndigheter menar att ökad kunskap och jämställdhetsanalyser har hjälpt dem att anpassa sina verksamheter och identifiera områden där förändringar behövs.

Ett exempel är Pensionsmyndigheten som har minskat sina handläggningstider för bostadstillägg, vilket bland annat har förbättrat situationen för pensionerade kvinnor eftersom det framför allt är kvinnor som ansöker om bostadstillägg.

Ett annat exempel är att myndigheter som ger bidrag till organisationer har jämställdhetsintegrerat sin ansöknings-process och bidragsgivning för att ta hänsyn till jämställdhet. Kulturrådet har exempelvis ett riktat bidrag till insatser som ska öka läsningen bland pojkar, vilket bidrar till möjligheterna att uppnå målet om jämställd utbildning.

Vinnova har arbetat långsiktigt med att analysera hur det svenska innovationssystemet påverkar möjligheterna för kvinnor och män att vara innovativa. Vinnova menar att innovationssystemet och regeringens innovationspolitik främjar sektorer och branscher där män är i majoritet. Utifrån analysen har Vinnova identifierat vilka delar av processen som behöver anpassas för att bidra till ett mer jämställt innovationssystem. Under 2024 har fokus legat på att ge stöd till sökande i deras arbete med att genomföra analyser av relevanta köns- och genusperspektiv kopplade till de aktuella projekten.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten 2025

⁴⁸ Finansdepartementet 2023

⁴⁹ Statskontoret 2019

⁵⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2023f; 2024e; Statistikmyndigheten SCB 2024

⁵¹ Jämställdhetsmyndigheten 2025a

● Jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter bidrar till ökad kunskap

Statliga myndigheter som producerar kunskap och beslutsunderlag hjälper andra aktörer att fatta beslut som främjar en samhällsutveckling mot de jämställdhetspolitiska målen. Ett exempel på detta är Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), som i sin granskning av a-kassorna har synliggjort riskerna för eventuella könsskillnader i handläggningen. IAF konstaterar att rapporten har hjälpt a-kassorna att bättre förstå vad jämställdhetsintegrering innebär och hur den ska genomföras. Rapporten har också inspirerat a-kassorna att själva göra interna granskningar med jämställdhetsperspektiv.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten 2025

Viktigt att arbetet med jämställdhetsintegrering är förankrat i myndighetsledningen

Jämställdhetsintegreringsarbetet ger positiva resultat, men framstegen ser olika ut i olika myndigheter. Det beror bland annat på att förutsättningarna skiljer sig åt mellan myndigheterna. Ekonomiska förutsättningar påverkar möjligheterna att genomföra internt utvecklingsarbete, och förändrade ekonomiska förutsättningar har inneburit att vissa myndigheter har fått lägga mer fokus på sin kärnverksamhet och prioritera ner jämställdhetsarbetet. Jämställdhetsmyndighetens uppföljning av JiM-myndigheternas arbete 2024 visar att intern förankring i myndigheten är viktigt för ett framgångsrikt arbete och att det är av stor vikt att myndighetsledningen efterfrågar uppföljning av resultat.⁵²

Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet (JiHU) kan bli mer ändamålsenlig med en tydligare problembild

Sedan 2016 har alla statliga universitet och högskolor, Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i uppdrag av regeringen att arbeta med jämställdhetsintegrering. Syftet är att lärosätena genom sina verksamheter bidrar till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Enligt regleringsbrevet för 2024 ska universitet och högskolor arbeta i linje med de inrapporterade inriktningarna för arbetet med jämställdhetsintegrering för åren 2023 till 2025.⁵³

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att stödja lärosätena i arbetet med jämställdhetsintegrering.⁵⁴ Vi arbetar med olika former av stödinsatser som ska förbättra lärosätenas förutsättningar i utvecklingsarbetet och ska årligen följa upp och delredovisa stöduppdraget till Regeringskansliet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 17 april 2026. Vi har tidigare bland annat visat att:⁵⁵

- Krav på återrapportering är ett viktigt incitament för att arbetet ska prioriteras och följas upp.
- Det finns ett behov av sektorsövergripande samverkan.
- De delmål som prioriteras i lärosätenas arbete med jämställdhetsintegrering är en jämn fördelning av makt och inflytande, jämställd ekonomi och jämställd utbildning.

Jämställdhetsmyndigheten beskriver i uppföljningen för verksamhetsåret 2024 hur arbetet på lärosätena kretsar kring frågor som:⁵⁶

- Organisationskultur och kunskapshöjande åtgärder. Till exempel utbildning om härskartekniker, kunskap om genusbaserad utsatthet, hot och sexuella trakasserier i den akademiska miljön.

⁵² Jämställdhetsmyndigheten 2025a; Statskontoret 2019

⁵³ U2023/03645 2023

⁵⁴ A2023/01754 2024

⁵⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2024i

⁵⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2025b

- Utveckling av lärosätenas HR-arbete. Till exempel genom att anlägga jämställdhetsperspektiv på medarbetarundersökningar och distansarbetsavtal samt genom att inkludera frågor om våld i nära relation i utvecklingssamtal. Här ingår också frågor som rör doktoranders arbets- och studiemiljö samt uppföljning av sjukskrivningsstatistik bland olika kategorier av anställda. Det handlar också om frågor som rör jämställda karriärvägar och att motverka bias vid rekrytering.
- Analyser av fördelningen av meriterande och omeriterande arbetsuppgifter mellan grupperna kvinnor och män.
- Jämställdhetsperspektiv i utbildningarna, till exempel genom kursers lärandemål, att skriva ut hela namnet på kurslitteraturlistor, kurser i jämställdhet som riktas till lärare och inkludering av jämställdhetsfrågor i utbildningar i doktorandhandledning.

Arbetet bedrivs således inom områden så som arbetsmiljö- och HR-arbete samt utbildning och forskning. Inom kärnverksamheten, utbildning och forskning, bedömer vi att arbetet går långsamt framåt. Lärosätena efterfrågar tydlighet från politiskt håll som pekar ut vad som ska prioriteras i hela verksamheten. Jämställdhetsmyndigheten bedömer sammantaget att styrningen av lärosätena kan bli mer ändamålsenlig med en tydligare problembild och ett fåtal gemensamma indikatorer för uppföljning av målpuppfyllelse.⁵⁷

Länsstyrelsernas förutsättningar att genomföra länsstrategierna kan stärkas

Länsstyrelserna har sedan 2013 haft i uppdrag att ta fram länsstrategier för jämställdhetsintegrering. Inriktningarna för arbetet i länsstrategierna för perioden 2024–2027 tar avstamp i de prioriterade områdena i länsstyrelsernas regleringsbrev 2023 om länsstrategier. Länsstrategierna innehåller beskrivningar av hur jämställdhetspolitiken genomförs på regional nivå och det framgår bland annat att arbetet med jämställdhetsintegrering kräver samverkan och tydliga målsättningar. Länsstrategierna har blivit mer enhetliga och det finns en tydligare koppling mellan problemformuleringar, målsättningar och åtgärder. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att regeringen tydligare kan inkludera länsstyrelserna i regeringens satsningar för ökad jämställdhet som binder samman lokal, regional och nationell nivå. Jämställdhetsmyndigheten kan även se att regeringens fokusområden har bidragit positivt till inriktningar för jämställdhetsarbetet i länen och kopplas an till regionala jämställdhetsutmaningar. Vi bedömer även att länsstyrelserna behöver få en långsiktig finansiering som motsvarar det jämställdhetsuppdrag de har. Länsstyrelserna har en viktig roll i att främja och stödja jämställdhetsarbetet i länen, men det kräver en långsiktig och målmedveten styrning och uppföljning från regeringens sida.⁵⁸

I Jämställdhetsmyndighetens uppföljning av länsstyrelsernas arbete med det regionala uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (enligt förordning 2021:995) framgår tydliga geografiska skillnader. Regionala förutsättningar har betydelse för hur väl länsstyrelserna lyckas med att genomföra sitt uppdrag. Även länsstyrelsernas olika förutsättningar i form av ekonomiska, personella och läns-gemensamma resurser har stor betydelse.⁵⁹

Vi anser att regeringen genomgående bör efterfråga resultat av länsstyrelsernas arbete med jämställdhet inom ramen för myndighetsdialogerna. Statskontorets utvärdering av förra programperioden för jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter pekade ut myndighetsdialogen som ett viktigt verktyg för att tydliggöra myndigheternas uppdrag. Utvärderingen visade dock att myndigheterna i praktiken sällan får återkoppling på sitt jämställdhetsintegreringsarbete i myndighetsdialogen.⁶⁰

⁵⁷ Jämställdhetsmyndigheten 2025b

⁵⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2025c

⁵⁹ Jämställdhetsmyndigheten 2024n

⁶⁰ Statskontoret 2022

3. JÄMN FÖRDELNING AV MAKT OCH INFLYTANDE

Regeringens målformulering

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande i samhällets alla sektorer. Delmålet anknyter i första hand till det övergripande jämställdhetspolitiska målets första led – att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället. Målet omfattar möjligheterna att påverka vilka frågor som hamnar på dagordningen och innehållet i de beslut som fattas, möjligheterna att delta i och påverka de processer som formar våra föreställningar, tankar och idéer om oss själva och om samhället, inte minst inom kulturen, medierna, folkbildningen och utbildningsväsendet.

Jämställdhetsmyndighetens bedömning

- Långsiktiga målsättningar för jämställd representation på höga positioner ger resultat. Men trots vissa framsteg kvarstår utmaningar för att uppnå jämställd representation och inflytande, inom politik, näringsliv och akademi. För att uppnå jämställdhet behöver inte bara kvinnors andel av höga positioner öka, utan även insatser sättas in för att bryta den horisontella könssegregeringen och förbättra villkoren för att delta i demokratin.
- Flera åtgärder har initierats för att motverka hot, hat och trakasserier mot förtroendevalda. Jämställdhetsmyndigheten tolkar detta som att tidigare kunskapsproduktion och ökat fokus på frågan har gett resultat i termer av konkreta åtgärder. Vi ser dock ett behov av att fortsätta utveckla arbetet med att skydda förtroendevalda från hot och trakasserier ur ett jämställdhetsperspektiv. Detta gäller inte minst vid implementeringen av kommuners förändrade arbetsmiljöansvar för förtroendevalda som träder i kraft 1 juli 2025.
- Nya kunskapsunderlag belyser vikten av att motverka hot, hat och trakasserier som drabbar personer i offentligheten och begränsar deras deltagande i det demokratiska samtalet. Jämställdhetsmyndigheten menar att även dessa åtgärder behöver implementeras utifrån ett jämställdhetsperspektiv, så att de tar hänsyn till de skilda former av utsatthet som drabbar kvinnor respektive män.

I detta kapitel redovisar och analyserar vi resultat av åtgärder som regering, myndigheter och andra aktörer har vidtagit för att uppnå delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande.

Åtgärderna omfattar en bredd av styrmedel, från straffskärpningar och långsiktiga rekryteringsmål till stöd för civilsamhället och uppdrag som rör nya kunskapsunderlag. Kapitlet inleds med en genomgång av insatser som främjar en jämställd representation på maktpositioner, följt av åtgärder som syftar till att stärka jämställda villkor för deltagande i demokratin samt statsbidrag till kvinnors organisering. Vi avslutar kapitlet med en analys av resultat av vidtagna åtgärder och identifierade utvecklingsbehov. Underlag för bedömning av måluppfyllelse finns i bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025"

En milstolpe nådd i storbolagens styrelser men näringslivet är fortfarande inte jämställt

Regeringen har i drygt 30 år haft en målsättning om en jämn könsfördelning av styrelseledamöter i statligt ägda bolag. Denna målsättning har gett resultat. År 2023 utgjorde kvinnor 51 procent av styrelseledamöterna och 45 procent av styrelseordförandena i dessa bolag.⁶¹ I privatägda börsnoterade storbolag har kvinnor för första gången 40 procent av styrelsepositionerna. Andelen är dock lägre i medelstora bolag (37 procent) och små bolag (30 procent).⁶²

Trots ökningen av kvinnor i näringslivets styrelser har kvinnor och män fortfarande olika funktioner och roller i styrelsearbetet. Kvinnor har oftare stabsroller, medan deras andel i ledande linjepositioner inte har ökat. Endast 17 procent av de som har linjeposition i styrelser är kvinnor, och de utgör bara 9 procent av alla styrelseordföranden. Kvinnor är också underrepresenterade i bolagens ledningsgrupper, där de utgör 30 procent.⁶³

Rekryteringen av kvinnliga professorer ökar, men det är långt till måluppfyllelse

Sedan 1997 har regeringen haft fastställda mål för att öka andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har haft uppdraget att följa upp och utvärdera lärosätenas arbete med att öka andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer.⁶⁴ Regeringens mål är att hälften av de nyrekryterade professorerna ska vara kvinnor 2030. Varje lärosäte har i sin tur specifika mål för när det gäller könsfördelning bland nyrekryterade professorer.⁶⁵ UKÄ:s uppföljning visar att andelen kvinnliga professorer har ökat över tid. År 2001 var 14 procent av samtliga professorer kvinnor vilket ökat till 31 procent 2022. Trots denna positiva utveckling är målet om 50 procent kvinnor bland nyrekryterade professorer ännu inte uppnått. År 2022 nådde 2 av 33 lärosäten sina individuella mål.

Bland de lärosäten som rekryterade färre kvinnor än målsättningen under perioden 2021–2022 hamnade ungefär hälften inom ett spann på 10 procentenheter under målet. Fyra lärosäten – Karolinska institutet, Örebro universitet, Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan – underskred sina mål med 20 procentenheter eller mer. Skillnaderna är fortsatt stora mellan olika ämnesområden. År 2022 var andelen kvinnor bland professorerna som högst inom humaniora och konst (40 procent) samt samhällsvetenskap (39 procent), medan den var som lägst inom naturvetenskap (21 procent) och teknik (20 procent). Denna skillnad har varit konstant under hela 2000-talet, där humaniora och konst har haft den högsta andelen kvinnor bland professorerna, medan naturvetenskap och teknik har haft den lägsta.⁶⁶

⁶¹ Statistikmyndigheten SCB 2025c

⁶² Allbright 2024

⁶³ Allbright 2024

⁶⁴ U2022/02553 2022

⁶⁵ Prop. 2016/17:50 2016; Universitetskanslersämbetet (UKÄ) 2024a

⁶⁶ Universitetskanslersämbetet 2024

Förändrat arbetsmiljöansvar ska ge förtroendevalda politiker ett starkare skydd mot hot och trakasserier

Regeringen har tillsatt en rad åtgärder för att motverka hot, hat och trakasserier mot förtroendevalda. I november 2024 presenterade regeringen en promemoria som föreslår att kommuner och regioner ska få arbetsmiljöansvar för förtroendevalda politiker med uppdrag som liknar anställningar, exempelvis kommunal- och regionråd. Syftet är att stärka skyddet för de förtroendevaldas arbetsmiljö genom att tydliggöra ansvaret och säkerställa att arbetsmiljölagen efterlevs, till exempel i frågor som hot och våld.⁶⁷ Förslaget innebär därmed att förtroendevalda får samma typ av stöd oavsett vilken partiorganisation de tillhör. Förslaget är ännu inte genomfört och behöver följas upp på sikt. Jämställdhetsmyndigheten menar att det vid genomförandet behöver tas i beaktning att förtroendevalda kvinnor och män utsätts på delvis olika sätt. De behöver också beakta att unga kvinnor, kvinnor på höga positioner, kvinnor med hög synlighet i offentligheten och personer med etnisk minoritetsbakgrund är mest utsatta. Hot och trakasserier som riktas mot kvinnor är oftare av sexuell eller personlig karaktär medan män hängs ut för deras politiska åsikt eller gärning.⁶⁸

Kvinnor anger i något högre utsträckning än män att de undviker att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga på grund av utsatthet eller oro för att bli utsatt.⁶⁹ Kommuner och regioner behöver bedriva ett förebyggande arbete, skydda förtroendevalda och stödja vid utsatthet. De behöver ta skillnader i utsatthet och hotens konsekvenser i beaktning så att stödet blir anpassat för både kvinnor och män.

Regeringen har beviljat Sveriges kommuner och regioner (SKR) medel för att fortsätta hjälpa kommuner och regioner att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda.⁷⁰ SKR har tillsammans med Polismyndigheten tagit fram stödmaterial som ger information om hur en polisanmälan går till och vad som händer efteråt. Materialet innehåller också konkreta råd om hur kommuner och regioner kan arbeta för att motverka hot och hat, samt utbildning i riskhantering för förtroendevalda.⁷¹ Tillsammans med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har SKR även tagit fram ett material som beskriver de vanligaste metoderna för nättrakasserier och skapar en gemensam terminologi för dem.⁷² SKR:s stödmaterial belyser i sin helhet både de typer av hot och trakasserier som oftast drabbar kvinnor och de som oftast drabbar män. Till exempel innehåller informationen om polisanmälningar verkliga fall av sexuella trakasserier mot förtroendevalda kvinnor som lett till fällande domar. Materialet om näthat beskriver också skillnader i hur kvinnor och män utsätts på nätet.

Hot och trakasserier mot yrkesverksamma kvinnor och män i offentligheten

Linnéuniversitetet har fortsatt ett regeringsuppdrag att stödja journalister som utsätts för hot och trakasserier. Universitetet har, genom Medieinstitutet Fojo, genomfört en rad kompetens- och kapacitetsutvecklande insatser för att stödja såväl enskilda journalister som redaktioner i arbetet mot hot och trakasserier. Fojo har pekat ut kvinnliga journalister som en särskild målgrupp för deras arbete eftersom de är särskilt utsatta. Fojo konstaterar dock att arbete kvarstår. Hot och trakasserier mot journalister generellt har normaliserats och kommer inte längre bara från anonyma ”troll” utan skickas direkt från personers arbetsplatser eller offentliga politiker. Flera nyhetsredaktioner saknar processer för hur de ska hantera utsatta journalister, stödet till frilansjournalister är fortfarande begränsat och journalister behöver hjälp med hur de ska hantera hot och hat på digitala plattformar.

⁶⁷ Ds 2024:10 2024

⁶⁸ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2023b; Håkansson 2022; Jämställdhetsmyndigheten 2023b

⁶⁹ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2023b

⁷⁰ A2023/01753 2024

⁷¹ Polisen & Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2024

⁷² Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2024c

mar.⁷³ Det straffrättsligaskyddet för journalister stärktes under 2023. En ny straffskärpningsgrund infördes som innebär att det ska ses som extra allvarligt om ett brott begås mot någon på grund av att personen själv, eller en närstående, arbetar med nyhetsförmedling eller annan journalistik. Detta kan leda till ett strängare straff för den som begår brottet.⁷⁴ Ingen utvärdering har ännu gjorts av lagändringens effekter.

Under 2024 har två rapporter publicerats om könsskillnader i hot, hat och trakasserier mot andra yrkesgrupper i offentligheten. Den första, från Nationella sekretariatet för genusforskning, undersöker utsattheten bland forskare och lärare vid universitet och högskolor. Studien visar att kvinnor är mer utsatta än män och att förövarna oftast är studenter följt av kollegor. Trakasserierna sker alltså främst internt på arbetet, medan hot i offentlig kommunikation är mindre vanliga i jämförelse. Rädslan för att bli utsatt i offentligheten gör dock att kvinnliga forskare, i högre utsträckning än manliga, undviker att uttala sig offentligt.⁷⁵ Den andra rapporten, framtagen av Kulturanalys Norden för Nordiska ministerrådet, handlar om hot och trakasserier mot konstnärer och författare.

Den visar att kvinnor och män utsätts i liknande omfattning, men på olika sätt. Kvinnor drabbas oftare av sexuella trakasserier, medan män oftare utsätts för direkta hot, till exempel genom konfrontationer eller på sociala medier. Även inom denna yrkesgrupp är anmälningar ovanliga, och många vet inte var de ska vända sig för att få stöd och hjälp.⁷⁶

Rapport belyser hinder och möjligheter för jämställd delaktighet i den lokala demokratin

Jämställdhetsmyndigheten har, på uppdrag av regeringen, genomfört en fördjupad studie om delaktighet och deltagande i den lokala demokratin ur ett jämställdhetsperspektiv. Kvinnor, unga och utrikesfödda har varit underrepresenterade i den lokala demokratin under en längre tid. Studien, som presenteras i rapporten ”Den lokala demokratin är inte jämställd”, undersöker faktorer som hindrar kvinnor och män från att delta på lika villkor.

Respondenterna i studien lyfter bland annat fram svårigheter med att kombinera förtroendeuppdrag med familjeliv, att det ställs högre krav på kvinnor för att tas på allvar och att unga och kvinnor utsätts för härskartekniker. Även denna studie visar att hot, hat och trakasserier hämmar respondenternas politiska engagemang och kan leda till självzensur eller att respondenterna väljer att avsäga sig sina uppdrag. Dessutom påverkas delaktigheten negativt av bristen på tillit och trygghet i områden med sociala och ekonomiska utmaningar, vilket gör att färre människor engagerar sig i den lokala demokratin i högre utsträckning.⁷⁷

Regeringsuppdraget resulterade även i metodhandboken ”Engagera ditt lokalsamhälle”. I boken finns två vägledningar. Den första ger konkreta tips på hur en organisation kan bli mer jämställd och inkluderande och den andra handlar om hur man kan väcka ett bredare engagemang i ett lokalområde. Handboken har en bred målgrupp och riktar sig till alla aktörer som vill skapa praktisk förändring i sina lokalsamhällen med en inkluderande och jämställd grund.⁷⁸

Ny arbetsmodell för demokratifrågor i skolan ska stötta ungas deltagande i demokratin

Unga kvinnors och mäns deltagande i demokratin skiljer sig åt. Unga män deltar i allmänna val i något lägre utsträckning än unga kvinnor. Vid valet 2022 minskade valdeltagandet bland unga män med utrikesbakgrund till 55 procent, vilket innebär en nedgång med 10 procentenheter. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) visar dessutom att 9 procent av de unga

⁷³ Linnéuniversitetet 2023

⁷⁴ Justitiedepartementet 2023

⁷⁵ Nationella sekretariatet för genusforskning 2024

⁷⁶ Kulturanalys Norden 2024

⁷⁷ Jämställdhetsmyndigheten 2024b

⁷⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2024d

männen uppger att de aldrig skulle överväga att engagera sig politiskt och att utmaningen för denna grupp främst består i att väcka intresse och engagemang för samhällsfrågor och demokratin. Unga kvinnor, å andra sidan, deltar i allmänna val i något högre grad, har ett större intresse för samhällsfrågor och är oftare medlemmar i organisationer som arbetar med dessa frågor. Trots detta är unga kvinnor underrepresenterade i både kommun- och regionfullmäktige samt riksdagen.

Utmaningen för unga kvinnor ligger i att ta steget från att vara intresserade medborgare till att bli politiskt aktiva och förtroendevalda.⁷⁹ För att bland annat stärka ungas kunskap om demokrati har Skolverket och Forum för levande historia på uppdrag av regeringen tagit fram en arbetsmodell för skolornas arbete med demokrati frågor och mänskliga rättigheter.⁸⁰ Arbetsmodellen heter Demokratistegen och materialet innehåller bland annat information om jämställdhetsfrågor och vikten av jämställdhet för en levande demokrati. Demokratistegen vänder sig till grundskolan, gymnasiet, vuxenutbildningen och folkhögskolan. Under 2025 ska modellen anpassas till förskolan, studieförbund och de anpassade skolformerna.⁸¹

Nytt statsbidrag syftar till att engagera kvinnor och flickor i områden med socioekonomiska utmaningar

I budgeten för 2023 presenterade regeringen åtgärder för att stärka integration och jämställdhet i områden med socioekonomiska utmaningar. En av dessa åtgärder var ett nytt statsbidrag till ideella organisationer för verksamhet som syftar till att engagera kvinnor och flickor i områden med socioekonomiska utmaningar.⁸² Regeringens syfte med bidraget var att det skulle kunna sökas av både organisationer som är förankrade i dessa områden och av organisationer som bedriver eller vill bedriva verksamhet riktad mot kvinnor och flickor i dessa områden. I samband med införandet höjdes anslaget till förordningen med 20 mnkr till 48 mnkr årligen.⁸³ Jämställdhetsmyndigheten lyste ut bidraget första gången för bidragsår 2023. Under 2024 redovisade organisationerna resultaten av bidragsåret.⁸⁴

Anslaget till kvinnor och flickors organisering är fortsatt lågt i jämförelse med andra statliga organisationsbidrag

En jämförelse mellan ett urval av organisationsbidrag riktade till civilsamhället visar att regeringen sedan 2019 höjt anslagen till alla förordningar i jämförelsen utom till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer där anslaget är oförändrat sedan 2008 och därmed minskat i fasta priser. Anslagsökningen till trossamfund, barn- och ungdomsorganisationer och hbtqi-organisationer har fördelats som organisationsbidrag.

För kvinnor och flickors organisering samt bidrag till kvinno- och tjejjourer har anslagsökningen i huvudsak fördelats som riktade verksamhetsbidrag till särskilda inriktningar inom förordningarna. Delen av anslaget till kvinnor och flickors organisering som fördelas som organisations- och etableringsbidrag till kvinnorörelsens fria och oberoende organisering ligger kvar på ungefär samma prisnivå 2019 som 2024, även justerat för inflation. Samtidigt har antalet sökande och beviljade i båda dessa organisationsbidrag ökat vilket gjort att den genomsnittliga summan som beviljade organisationer tilldelas i organisations- och etableringsbidrag ligger kvar på ungefär samma nivåer som 2019. Den genomsnittliga summan för beviljade organisationer i bidragen till kvinnors och flickors organisering samt kvinno- och tjejjourer är markant lägre än i övriga organisationsbidrag i jämförelsen.

⁷⁹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2024a

⁸⁰ U2020/06271 (delvis) 2022

⁸¹ Forum för levande historia 2024

⁸² SFS 2023:168 2023

⁸³ Arbetsmarknadsdepartementet 2023

⁸⁴ Jämställdhetsmyndigheten lämnar en sammanfattande redogörelse för bidraget i sin helhet lämnas till regeringen senast 1 juni 2025.

Enligt principerna för styrning av statliga bidrag till civilsamhällets organisationer bör andelen organisationsbidrag öka i förhållande till mer detaljstyrda bidrag, såsom projekt- och verksamhetsbidrag.⁴⁸ Enligt principerna bör andelen organisationsbidrag vara hög för att inte begränsa civilsamhällets självständighet och oberoende.

Från och med bidragsår 2024 styr antalet inkomna ansökningar inom de olika bidragsformerna hur Jämställdhetsmyndigheten fördelar anslaget mellan bidragsformerna. Utvecklingen behöver följas över tid för att analysera om anslaget kan komma att behöva justeras ytterligare för att ligga i linje med principerna för styrning av statliga bidrag till civilsamhällesorganisationer.

Tabell 1. Genomsnittlig bidragssumma per organisation 2019 och 2024. Antal beviljade organisationsbidrag och totalt belopp i kronor.

	2019				2024				
	Totalt anslag	Totalt utbetalt	Antal	Genomsnitt	Totalt anslag	Totalt utbetalt	Antal	Genomsnitt	Förändring i genomsnitt per organisation
Barn- och ungdomsorganisationer	212 000 000	211 999 910	110	1 933 320	262 000 000	261 999 990	110	2 381 820	23%
Riksdagspartiernas kvinnoorganisationer	15 000 000	14 999 660	8	1 875 000	15 000 000	14 999 660	8	1 874 960	0%
Hbtq-organisationer	9 298 000	9 298 100	9	1 033 110	11 300 000	11 298 000	8	1 412 250	37%
Kvinno- och tjejjourer*	40 000 000	39 250 000	126	311 510	160 000 000	52 833 340	139	380 100	22%
Kvinnors och flickors organisering*	28 163 000	21 157 370	61	346 840	48 163 000	26 338 310	66	399 070	15%
Trossamfund	81 919 000	59 269 000	43	1 378 350	81 919 000	70 999 290	44	1 613 620	17%

Kommentar: Summorna är uppdaterade till närmaste 10-tal. *En viss del av anslaget får användas av myndigheterna för administration av bidraget. Källa: Partibidragsnämnden, Socialstyrelsen, Myndigheten för ungdoms-och civilsamhällesfrågor, Statens stöd till trossamfund och Jämställdhetsmyndigheten.

Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov

Långsiktiga målsättningar och etablerade åtgärder fortsätter att ge resultat. Regeringens rekryteringsmål för könsbalansen i statliga bolagsstyrelser har lett till positiva resultat. Likaså har andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer ökat sedan rekryteringsmålet infördes 1997.

Förändringstakten är dock långsam. Trots att kvinnor träder in i bolagsstyrelser i högre utsträckning gör de det i andra roller än män. Likaså är andelen kvinnliga professorer betydligt högre inom vissa discipliner än andra. Den könssegregering som finns inom andra sektorer som utbildning och arbetsmarknad återspeglas även på höga positioner inom såväl näringsliv och akademi som politik. Detta fortsätter vara ett hinder för att nå delmålet och få åtgärder har satts in för att motverka horisontell könssegregering på höga samhällspositioner.

Även statsbidrag till kvinnors och flickors organisering är ett exempel på en väl etablerad åtgärd som fortsätter att ge resultat. Styrmedlet har dessutom utvecklats för att möta nya hinder genom införandet av ett nytt verksamhetsbidrag till organisationer för verksamhet som syftar till att engagera kvinnor och flickor i områden med socioekonomiska utmaningar. Utfallet av den

anslagsökning som gjordes från och med bidragsår 2023 behöver följas över tid. Detta för att analysera om anslaget behöver höjas ytterligare för att ligga i linje med principerna för styrning av statliga organisationsbidrag till civilsamhällesorganisationer.

Flertalet åtgärder har initierats för att motverka hot, hat och trakasserier mot förtroendevalda vilket Jämställdhetsmyndigheten bedömer tyder på att tidigare års kunskapsproduktion och uppmärksamhet i frågan ger resultat. Till exempel tar det stödmaterial som tagits fram upp både den typ av hot och trakasserier som drabbar kvinnor och den som drabbar män. Jämställdhetsmyndigheten ser dock ett behov av att fortsätta utveckla arbetet med att skydda förtroendevalda från hot och trakasserier ur ett jämställdhetsperspektiv. Detta gäller inte minst vid implementeringen av kommunernas förändrade arbetsmiljöansvar för förtroendevalda som träder i kraft 1 juli 2025.

För att kommunernas stödstruktur ska bli användbar för både kvinnor och män behöver arbetet jämställdhetsintegreras från start. Den kunskap som finns om hur kvinnors och mäns utsatthet skiljer sig åt behöver tas i beaktning i det praktiska arbetet med att skydda förtroendevalda. Det handlar om allt från planering inför händelser som kan skapa hotfulla situationer, till utformning av stödverksamhet när något inträffat och system för hur rapportering och anmälningar går till.

Under året har flera rapporter lyft fram behovet av ytterligare åtgärder för att förbättra förutsättningarna att delta i demokratin och offentliga samtal. Hot och trakasserier hämmar journalister, författare, konstnärer, forskare och lärare vid universitet och högskolor från att aktivt delta i debatter och samhällsdiskussioner. Kvinnor i dessa yrken utsätts oftare för sexuella trakasserier, medan män i högre grad blir utsatta för direkta hot. Bland forskare och lärare är den totala utsattheten dessutom större för kvinnor än för män. Anmälningar är generellt sällsynta, och det finns ett stort behov av förbättrat stöd för de som drabbas. För att skapa jämställda villkor i det demokratiska samtalet och offentligheten måste de åtgärder som genomförs ta hänsyn till de olika former av utsatthet som kvinnor och män utsätts för.

4. EKONOMISK JÄMSTÄLLDHET

Regeringens målformulering

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Delmålet om ekonomisk jämställdhet tar sikte på fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män och omfattar inkomster i form av lön, inkomster från näringsverksamhet, avkastning på kapital samt effekter av skatter och transfereringar. Det tar även fasta på att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar när det gäller tillgången till arbete, anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet. Delmålet omfattar även att kvinnor ska ha samma möjligheter som män att starta och driva företag som kan växa och generera en inkomst.

Jämställdhetsmyndighetens bedömning

- Utvecklingen visar att mycket lite har hänt de senaste åren och delmålet är inte uppnått. Kvinnor har fortsatt lägre inkomster än vad män har. Det behövs strukturella åtgärder, vid sidan av de satsningar som görs riktade till individer, för att uppnå ekonomisk jämställdhet.
- Arbetslinjen påverkar kvinnor och män på olika sätt. Ambitionen att transfererings- och skattesystemen ska vara utformade så att det är lönsamt att gå från bidrag till arbete måste ta hänsyn till att en större del av kvinnors inkomster utgörs av transfereringar jämfört med män och de bakomliggande orsakerna.
- Kunskapsproduktionen inom delmålet är stor. Granskningar och kartläggningar ger positiva effekter, men fler analyser behöver leda till konkreta åtgärder för ökad ekonomisk jämställdhet.
- Lönetransparensdirektivet är viktigt för att stärka principen om lika lön för lika och likvärdiga arbeten. Införandet behöver fortsatt följas och kompletteras med fler åtgärder för jämställda löner.
- De handlingsplaner som funnits sedan 2017 gällande ekonomisk jämställdhet har varit otydliga gällande ansvar för genomförande och uppföljning, varför styrningsformen inte fått tillräckligt genomslag.
- Regeringen har som mål att förbättra förutsättningarna för kvinnor att driva och utveckla företag. Satsningen på kvinnors företagande är dock relativt blygsam i jämförelse med historiska satsningar och de medel som satsas på näringspolitiken i stort.

I detta kapitel redovisar och analyserar vi resultat av åtgärder som regering, myndigheter och andra aktörer har vidtagit för att uppnå delmålet om ekonomisk jämställdhet. Det handlar bland annat om kunskapsunderlag, arbetslinjen, utrikes födda kvinnors etablering och kvinnors företagande. Dessutom behandlas lönetransparensdirektivet och handlingsplaner som är relevanta för området. Vi avslutar kapitlet med en analys av resultat av vidtagna åtgärder och identifierade utvecklingsbehov. Underlag för bedömning av måluppfyllelse finns i bilagan "Jämställdheten i Sverige – Lägebild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

Arbetslinjen påverkar kvinnor och män på olika sätt

Den politiska inriktningen för året har inneburit fokus på arbetslinjen. Regeringen siktar på en jämställd arbetsinkomst och betonar vikten av egen försörjning. En jämställd arbetsinkomst, där jämställda löner är en central del, är enligt regeringen grunden för jämställda livsinkomster.⁸⁵ Arbetslinjen tar sig bland annat uttryck i att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har fått flera uppdrag för att stärka samordningen sinsemellan, i syfte att få individer som är långtidssjuk-skrivna, funktionsnedsatta samt utrikesfödda att i högre utsträckning komma i arbete.

Ett annat uttryck för arbetslinjen är regeringens ambition att skapa starkare drivkrafter till arbete bland annat genom att transfererings- och skattesystemen ska vara utformade så att det är lönsamt att gå från bidrag till arbete.⁸⁶ Arbetslinjen kan dock påverka kvinnor och män på olika sätt. Regeringen konstaterar till exempel att det ekonomiska utbytet av att gå från arbetslöshet till arbete är lägre för kvinnor än för män. Detta beror till stor del på att kvinnor i genomsnitt har lägre löneinkomster från arbete än män, och att inkomstbortfallet vid arbetslöshet därför i genomsnitt är mindre för kvinnor än för män.⁸⁷ Andra har argumenterat för att kvinnors möjligheter att gå från bidrag till egen försörjning i första hand inte är en skattefråga utan måste ses i ljuset av könsdiskriminerande socioekonomiska faktorer, där möjligheten att erbjudas ett heltidsarbete och erhålla lika lön för lika arbete är viktiga aspekter.⁸⁸

I arbetslinjens anda sänktes skatten på arbete under 2024 genom ett förstärkt jobbskatteavdrag för drygt 11 mdkr.⁸⁹ Avdraget innebär att personer som arbetar, det vill säga de som har en aktiv inkomst, får en skattereduktion. En större del av kvinnors inkomster utgörs av transfereringar, så kallade passiva inkomster, jämfört med män. Skattereduktionen undantar föräldra- och sjukpenning vilket kan underminera jämställdheten eftersom kvinnor tar ut mer föräldraledighet än män och är sjukskrivna i större omfattning än män. I praktiken får det konsekvensen att dessa inkomster beskattas högre än andra inkomster på samma faktiska nivå.⁹⁰ Transfereringar är tillsammans med skatter de delar av den disponibla inkomsten som bidrar till att utjämna skillnader mellan könen och kompenserar för mäns högre arbets- och kapitalinkomst. De är därför viktiga verktyg i arbete för ekonomisk jämställdhet. Olika transfereringar påverkas dock olika av inflationen, något som märks extra tydligt under tider av hög inflation som de senaste åren. Under 2023 minskade de totala utgifterna för socialförsäkringen, bland annat eftersom en del ersättningar inte räknas upp med inflationen. Behovsprövade och generella bidrag, till exempel barnbidraget och föräldrapenning på grundnivå, påverkas inte av prisbasbeloppet och saknar därmed inbyggt skydd mot inflation.⁹¹

Regeringen menade att det förstärkta jobbskatteavdraget främst skulle riktas till heltidsarbetande med låga och medelhöga inkomster. Detta genom att skattesänkningen är som störst som andel

⁸⁵ Prop. 2023/24:1 2023a

⁸⁶ Prop. 2023/24:1 2023a

⁸⁷ Prop. 2023/24:1 Bilaga 3 2023

⁸⁸ Gunnarsson 2023; Nordling 2022

⁸⁹ Prop. 2023/24:1 2023a

⁹⁰ Gunnarsson 2023

⁹¹ Försäkringskassan 2023

av inkomsten vid en månadsinkomst om ca 38 500 kr.⁹² Detta är dock en relativt hög inkomst, särskilt för kvinnor. År 2023 var kvinnors genomsnittliga förvärvsinkomst 30 400 kr, vilket kan jämföras med mäns genomsnittliga förvärvsinkomst på 37 900 kr.⁹³

Den genomsnittliga skattesänkningen för dem som berörs av jobbskatteavdraget beräknades till lite mindre än 2 600 kr per år. Personer med en årsinkomst över 500 000 kr får dock del av det högsta avdraget om 3 250 kr per år. För personer med en årsinkomst på 500 000 kr innebär detta en skattesänkning om 0,7 procent av inkomsten. För personer med lägre inkomster är avdraget lägre både i kronor och i förhållande till inkomsten. Exempelvis får en person med en årsinkomst om 300 000 kr en skattesänkning om 1 356 kr vilket innebär en skattesänkning om 0,5 procent.⁹⁴

Av de cirka 4,3 miljoner personer som beräknas påverkas direkt av avdraget bedömdes det vara närmare 300 000 fler män än kvinnor. Beräkningar pekade på att den individuella disponibla inkomsten procentuellt sett skulle öka ungefär lika mycket för kvinnor och män. För män beräknades individuell disponibel inkomst öka med i genomsnitt 0,37 procent medan den för kvinnor beräknades öka med i genomsnitt 0,36 procent.⁹⁵ Sett till kvinnors och mäns genomsnittliga disponibla inkomster skulle det innebära en ökning med 1 100 kr för kvinnor och 1 400 kr för män, det vill säga i genomsnitt 300 kr mer för män om året. Detta bör också ses i ljuset av att det gjorts flera avsteg från principen om enhetlig beskattning som generellt har gynnat män i högre utsträckning än kvinnor.⁹⁶ En annan del av skattesystemet som påverkar kvinnor och män i olika utsträckning är det faktum att inkomst av arbete och inkomst av kapital beskattas olika. Sammantaget har detta bidragit till att skatters och transfereringars utjämnande effekt mellan kvinnor och män har minskat, vilket också är en förklaring till att inkomstskillnaderna inte minskat.

Många åtgärder handlar om kunskapsproduktion

Kunskapsproduktionen i form av utredningar och rapporter som berör delmålet är mycket omfattande. Flera myndigheter har eller har haft uppdrag att genomföra analyser eller ta fram kunskapsunderlag relaterade till ekonomisk jämställdhet. Två av kunskapsuppdragen som redovisats under 2024 har tagits fram utifrån förslag från Kommissionen för jämställda livsinkomster. Det gäller Statistikmyndigheten SCB:s (SCB) uppdrag om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning samt Medlingsinstitutets uppdrag att analysera inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv.

Medlingsinstitutets analys visar ökade inkomstskillnader

Medlingsinstitutet har för andra året i rad haft i uppdrag att göra jämställdhetsanalyser av inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Kvinnors inkomster var 23,3 procent lägre jämfört med mäns inkomster år 2022. Skillnaden mellan kvinnor och mäns inkomster har ökat med 1,2 procent mellan åren 2020 och 2022.⁹⁷ Enligt uppdaterad statistik från SCB har dock inkomstskillnaden minskat något under 2023.⁹⁸ Skillnaden i inkomster fluktuerade mellan åren 2000 och 2009 men har därefter varit relativt konstant. Sedan 2010 har det alltså inte skett några större förändringar av den ekonomiska jämställdheten i termer av inkomstskillnader mellan kvinnor och män.

De oförändrade skillnaderna i genomsnittlig inkomst påverkas av att män är överrepresenterade i gruppen med de allra högsta inkomsterna. För majoriteten minskar inkomstskillnaderna mellan könen, men för de rikaste går utvecklingen i motsatt riktning. Den utvecklingen får så stort genomslag att det påverkar genomsnittet för samtliga. Det är framför allt kapital- och näringsin-

⁹² Fi2023/01515 2023

⁹³ Statistikmyndigheten SCB 2025a

⁹⁴ Fi2023/01515 2023

⁹⁵ Fi2023/01515 2023

⁹⁶ Gunnarsson 2023; Riksrevisionen 2010; SOU 2020:46 2020

⁹⁷ Medlingsinstitutet 2024a

⁹⁸ Statistikmyndigheten SCB 2025b

komster som bidragit till ökade klyftor mellan kvinnor och män.⁹⁹ Kapitalinkomsterna har blivit en allt större del av kvinnors och mäns disponibla inkomst under de senaste decennierna. Kvinnors lägre kapitalinkomster beror till viss del på att färre kvinnor än män har kapitalinkomster, men främst på att kvinnors kapitalinkomster i genomsnitt är lägre än mäns. Det är främst finansiella kapitalvinster, till exempel vinster vid försäljning av aktier med mera, men även utdelningar från fåmansbolag, som bidrar till att mäns kapitalinkomster är högre än kvinnors.¹⁰⁰

I de lägre inkomstgrupperna är inte inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män så stora men i Medlingsinstitutets rapport framgår att kvinnor är i majoritet i de lägre inkomstgrupperna.¹⁰¹ Att fler kvinnor än män befinner sig i dessa grupper bidrar bland annat till en minskad ekonomisk egenmakt bland kvinnor.

Medlingsinstitutet har också tittat på den sammanräknade skillnaden i livsinkomster för kvinnor och män som är födda olika årtionden. För individer födda 1950 var skillnaden i livsinkomst mellan kvinnor och män vid 72 års ålder 26,9 procent. Männerna hade sammanlagt tjänat 5 mnkr mer än kvinnorna. Analysen visar en trend mot minskade skillnader. En förklaring till att skillnaderna i livsinkomst har minskat för de årskullar som är födda senare än 1950 är att sysselsättningen bland kvinnor har ökat över tid, framför allt under perioden 1970–1990. Detta skedde till stor del på grund av olika reformer som genomfördes såsom särbeskattning, utbyggnad av barnomsorg samt införande av föräldraförsäkringen.¹⁰²

I linje med detta har Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) i en analys konstaterat att de negativa effekterna av familjebildning på kvinnors arbetsinkomster minskade avsevärt under 1960-, 1970- och början av 1980-talet, men minskningstakten avtog från slutet av 1980-talet och framåt. Trots minskade skillnader över årskullarna beräknar Medlingsinstitutet att skillnaden i livsinkomst för kvinnor och män födda år 2000 vid 72 års ålder, det vill säga 2072, kommer vara 18,1 procent.¹⁰³

Nytt mått på ekonomisk jämställdhet bland personer med funktionsnedsättning

Kommissionen för jämställda livsinkomster skrev i sitt slutbetänkande 2022 att det behövs en analys av löneskillnader och andra inkomstskillnader mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning. Detta för att fylla väsentliga kunskapsluckor och för att den ekonomiska jämställdheten för målgruppen ska kunna följas över tid.¹⁰⁴ Jämställdhetsmyndigheten, tillsammans med Myndigheten för delaktighet, publicerade 2019 en rapport om ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning.

Vi konstaterade att inkomstskillnaderna var mindre mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga jämfört med kvinnor och män i övriga befolkningen. Samtidigt fanns skillnader mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning vad gäller arbetstid, arbetskraftsdeltagande, arbetslöshet och osäkra anställningar samt stödinsatser och deltagande i arbetsmarknadspolitiska program.

Vi såg då också ett behov av ytterligare kartläggningar och kunskapshöjande aktiviteter på området.¹⁰⁵ SCB slutredovisade i december 2024 ett regeringsuppdrag om att ta fram förslag på vilken statistik som kan användas, och vilka analyser som kan göras, för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. SCB föreslår att tre olika kompletterande statistikällor används. Det handlar dels om det nya registerbaserade måttet personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF), dels om urvalsundersökningarna Situationen på

⁹⁹ Medlingsinstitutet 2024a

¹⁰⁰ Prop. 2023/24:1 Bilaga 3 2023

¹⁰¹ Medlingsinstitutet 2024a

¹⁰² Medlingsinstitutet 2024a

¹⁰³ Sundberg 2024

¹⁰⁴ SOU 2022:4 2022

¹⁰⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2019

arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning (SAPF) och Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). SCB pekar också på att statistik om levnadsförhållanden, inklusive ekonomisk jämställdhet, bland kvinnor och män med funktionsnedsättning även fortsatt kommer att behöva utvecklas, inte minst då nya behov uttrycks och internationell samverkan och samordning stärks.¹⁰⁶

SCB:s analyser inom uppdraget har syftat till att svara på frågan om vilken statistik som kan tas fram och vilka analyser som kan göras för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Resultaten pekar dock på att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning är relativt små. Det kan delvis förklaras av att det bland personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning är en relativt stor andel, både bland kvinnor och män, som inte har en löneinkomst. Skillnader i löneinkomst är annars en viktig orsak till inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män.¹⁰⁷

Det finns tecken på olikabehandling i handläggning av sjukpenning

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har på uppdrag av regeringen analyserat Försäkringskassans handläggning utifrån ett likabehandlingsperspektiv. ISF finner tecken på olikabehandling i ett antal olika situationer i Försäkringskassans handläggning av sjukpenning. Från individens perspektiv är olikabehandling i bedömning av arbetsförmåga den allvarligaste risken, eftersom det kan resultera i att nekas ersättning. Det innebär att individer som tillhör vissa grupper riskerar att inte få den sjukpenning som de har rätt till. Vissa grupper har större risk än andra grupper att drabbas av olikabehandling. Det rör sig om personer födda utanför EU, äldre och yngre personer, specifika grupper av kvinnor och i vissa situationer män. Personer födda utanför Europa har bland annat en högre risk att få avslag på sin ansökan om sjukpenning och de får i mindre utsträckning en planering för återgång till arbete än personer födda i Sverige.¹⁰⁸ Det skulle kunna leda till att det blir svårare för vissa grupper att ta sig tillbaka till arbete. ISF:s analys visar att män riskerar att olikabehandlas i vissa situationer men att vissa grupper av kvinnor, yngre och äldre kvinnor samt kvinnor födda utanför EU, riskerar att drabbas mest av att det finns skillnader i handläggningen. Detta genom att de blir drabbade på ett sätt som tydligt kan värderas som ofördelaktigt, otillräckligt eller svagt.¹⁰⁹

Integrationsinsatser behöver beakta familjesituationen enligt OECD

Regeringen beviljade i december 2022 OECD 90 000 euro (drygt 1 mnkr) till en studie om hur utrikes födda kvinnors föräldraskap kan påverka deras etablering på arbetsmarknaden. Enligt regeringsbeslutet bedöms studien kunna bidra med kunskap och utgöra ett underlag för framtida förslag inom segregation och integration. I december 2024 släppte OECD rapporten "The Labour Market Integration of Migrant Mothers and Fathers in The Nordic Countries". OECD konstaterar att många åtgärder som genomförts i de nordiska länderna främjar utrikes födda mammors deltagande på arbetsmarknaden. OECD skriver att integrationspolitiken, för att lyckas, behöver beakta hela familjesituationen. Bland annat nämns möjligheten att vara föräldraledig under deltagande i integrationsprogram, till exempel genom förlängda perioder för att slutföra dem. OECD visar även att allmän tillgång till, och subventionering av, formell barnomsorg främjar både sysselsättningen för kvinnor med barn och förbättrar barnens utbildningsresultat.

Uppsökande åtgärder kan också uppmuntra deltagande på arbetsmarknaden genom att utöka sociala nätverk och förbättra tillgången till information. OECD nämner också några exempel på åtgärder som riskerar förstärka könsskillnaderna bland utrikes födda. Till exempel kan föräldraledighetsförmåner som kan användas över längre perioder och som inte är öronmärkta för mödrar och fäder individuellt leda till att invandrade kvinnor med barn håller sig utanför arbetsmarknaden.¹¹⁰

¹⁰⁶ Statistikmyndigheten SCB 2024a

¹⁰⁷ Statistikmyndigheten SCB 2024a

¹⁰⁸ Inspektionen för socialförsäkringen 2024

¹⁰⁹ Inspektionen för socialförsäkringen 2024

¹¹⁰ OECD 2024

Granskningar ger positiva effekter

I slutet av 2023 publicerade Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) en granskning av a-kassorna ur ett jämställdhetsperspektiv. Granskningen visade att få a-kassor hade styr- och stöddokument för jämställdhet och att de hade litet fokus på kompetensutvecklingsinsatser gällande jämställdhet. Det var ovanligt att a-kassorna följer upp om deras handläggning och bemötande faktiskt är jämställt. Granskningen visade att det fanns könsskillnader inom flera områden, och att det var vanligast att a-kassorna inte kände till att dessa skillnader fanns. I granskningen fanns dock också goda exempel på hur a-kassor arbetar med jämställdhet.¹¹¹ IAF har under hösten 2024 fört dialoger med a-kassorna och konstaterar att granskningen gett positiva effekter ur ett jämställdhetsperspektiv. Granskningen har bidragit till att öka a-kassornas förståelse för, och medvetenhet om, vad jämställdhetsintegrering innebär och omfattar. Granskningen har dessutom inspirerat några a-kassor att göra egna interna granskningar med jämställdhetsperspektiv.¹¹²

Lönetransparensdirektivet är viktigt för jämställda löner

Lön är den viktigaste inkomstkällan för de allra flesta. På gruppnivå har kvinnor i genomsnitt lägre inkomster från lön och lägre månadslön än män. Löneskillnaden¹¹³ mellan kvinnor och män ökade med 0,1 procent 2023 jämfört med 2022 och uppgick till 10 procent. Kvinnors genomsnittliga månadslön 2023 var 37 800 kr, vilket alltså är 90 procent av männens 42 000 kr. Det innebär att män i genomsnitt har 4 200 kr mer i lön varje månad.¹¹⁴

Lika lön för lika och likvärdigt arbete (likalöneprincipen) är en lagstadgad rättighet. Verktuget för att åstadkomma detta i Sverige är lönekartläggning enligt diskrimineringslagen. För att stärka tillämpningen av likalöneprincipen antog EU-kommissionen lönetransparensdirektivet i maj 2023.

Direktivet ska vara implementerat i medlemsstaterna senast den 7 juni 2026. Likalöneprincipen ska stärkas bland annat genom att öka insynen i lönesättningen, fastställa minimikrav för regelverket kring förbudet mot lönediskriminering och skärpa efterlevnadsmekanismerna. Detta är den mest genomgripande lagändringen som rör jämställda löner sedan lönekartlägningsbestämmelserna infördes 1994. Frågan om hur Sverige kommer att införa direktivet är av mycket stor vikt för ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Direktivet ger enskilda arbetssökande eller arbetstagare rätt till information om ingångslön, lönekriterier, lönenivåer och löneutveckling.

Vidare finns krav på verksamhetsbaserade löneanalyser relaterade till begreppen lika och likvärdigt arbete, krav på att arbetsgivare ska rapportera nyckeltal om löneskillnader mellan kvinnor och män till ett nationellt övervakningsorgan och att delar av dessa uppgifter ska sammanställas och publiceras.

Den viktigaste förklaringen till löneskillnader mellan kvinnor och män är dock könssegregeringen på arbetsmarknaden. Kvinnor och män arbetar i hög utsträckning inom olika branscher och yrken, och i yrken där kvinnor är i majoritet är lönerna lägre än vad de är i jämförbara yrken där män är i majoritet. Till exempel var en bidragande orsak till att löneskillnaden mellan kvinnor och män ökade under 2023 att lönerna inom den offentliga sektorn, där kvinnor är i majoritet, haft en svagare utveckling (3,6 procent) jämfört med den privata sektorn, där män är i majoritet, (4,6 procent).¹¹⁵ Löneskillnader mellan olika sektorer är något som direktivet inte kommer åt. Därför behövs också andra åtgärder för att uppnå jämställda löneinkomster. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare föreslagit att en modell och indikator för att mäta löneskillnader i likvärdigt arbete tas fram för att på så vis synliggöra undervärderingen av arbete där kvinnor är i majoritet.¹¹⁶

¹¹¹ Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) 2023

¹¹² Jämställdhetsmyndigheten 2025a

¹¹³ Månadslöner räknade i heltid trots att inte alla på arbetsmarknaden arbetar heltid och fler kvinnor än män arbetar deltid. Måttet utgår från en genomsnittlig ålder för kvinnor och män som 2022 var 41,2 år för kvinnor och 41,4 år för män.

¹¹⁴ Medlingsinstitutet 2024b

¹¹⁵ Medlingsinstitutet 2024b

¹¹⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2023h

Öppna förskolor som verktyg för utrikes födda kvinnors etablering

Flera myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket, har sedan 2023 i uppdrag att genomföra en myndighetsgemensam plan för att öka utrikesfödda kvinnors inträde på arbetsmarknaden.¹¹⁷ Dessa myndigheter har tidigare haft flera uppdrag och särskilda insatser kopplade till målgruppen utrikes födda kvinnor, vilka nu har ersatts av arbetet med den myndighetsgemensamma planen. Därutöver har det skett förändringar i direktiven för integrationspolitiken.¹¹⁸ Regeringen har också tecknat en treårig överenskommelse (2023–2025) med Sveriges kommuner och regioner (SKR) om öppen förskola som verktyg för att öka utrikes födda kvinnors möjligheter till inträde på arbetsmarknaden.

Myndighetsgemensam plan styr arbetet för flera myndigheter

Genomförandet av den myndighetsgemensam planen för att öka utrikesfödda kvinnors inträde på arbetsmarknaden ska ske i samverkan med Socialstyrelsen samt andra offentliga, privata och ideella aktörer.

Inom utvecklingsområdet likvärdigt bemötande har Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket inventerat vilka kompetensutvecklingsaktiviteter som finns på myndigheterna och som kan bidra till likvärdigt bemötande. Inom utvecklingsområdet likvärdig tillgång till insatser har myndigheterna påbörjat arbete med att kartlägga vilka insatser, åtgärder eller stöd som finns på respektive myndighet samt att konkretisera hur uppföljning av tillgången till insatser ska ske. Inom utvecklingsområdet information och kommunikation har myndigheterna tagit fram gemensamma budskap att använda i kommunikationen med målgruppen. Delredovisningen från mars 2024 redogör för hur uppföljningen kommer att ske men inga resultat för målgruppen redovisas. I planen betonas också att det är svårt att särskilja effekterna av arbetet inom planen från andra faktorer som påverkar utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsinträde.¹¹⁹

Arbetslösa utrikes födda kvinnor är en grupp där en relativt hög andel står långt ifrån arbetsmarknaden. Bland annat är andelen långtidsarbetslösa i gruppen hög. Det är därmed en grupp som behöver olika typer av insatser och resurser för att komma i arbete. Möjligheterna till detta påverkas också av den allmänna inriktningen för arbetsmarknadspolitiken. Under 2024 minskade utgifterna för arbetsmarknadspolitiska program och insatser med drygt 2 mdkr, vilket bland annat skulle förverkligas genom färre deltagare i introduktionsjobb.¹²⁰ Det är en subventionerad anställning som enligt Arbetsförmedlingen har stor betydelse för etableringen på arbetsmarknaden, framför allt för utrikesfödda kvinnor.¹²¹ Samtidigt infördes etableringsjobb som en subventionerad arbetsform där arbetsgivare lättare ska kunna anställa människor som är långtidsarbetslösa eller nyligen invandrat till Sverige. Införandet har dock gått långsamt och under 2024 fick 32 personer etableringsjobb. Endast en halv procent av de 235 mnkr som avsatts i budgeten användes.¹²²

SKR bedriver projekt för öppen förskola för integration

Regeringen beslutade i mars 2023 om en treårig satsning på öppen förskola för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden tillsammans med Sveriges kommuner och regioner. Överenskommelsen omfattar cirka 23 mnkr varav 6,5 mnkr under 2024. Syftet är att stärka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden med fokus på föräldrar med små barn i åldern 0–6 år. Inom ramen för överenskommelsen genomför SKR ett riktat processtöd till 16 kommuner samt sprider erfarenheterna till andra kommuner. I en tidigare utvärdering av liknande verksamhet

¹¹⁷ A2023/00923 2023

¹¹⁸ Prop. 2023/24:1 2023b

¹¹⁹ Arbetsförmedlingen 2024b

¹²⁰ Prop. 2023/24:1 2023a

¹²¹ Arbetsförmedlingen 2024a

¹²² Arbetet 2025

konstaterade man bland annat att öppna förskolan kan bidra till att nå delar av målgruppen utrikes födda kvinnor som inte har några myndighetskontakter, samt att en inbjudande verksamhet med låga trösklar kan bli en inkörsport till fler samhällsaktörer.¹²³

Målsättningen för den nuvarande satsningen är att stärka och utveckla kommunernas samverkan och arbetssätt för att nå utrikes födda kvinnor under föräldraledigheten och stötta deras väg till jobb. SKR konstaterar i en delredovisning hösten 2024 att de kommuner som deltar i satsningen delar samma målsättningar men att de lokala förutsättningarna är skiftande. En del kommuner bygger vidare på redan existerande verksamhet på den öppna förskolan, exempelvis språkundervisning och samhällsinformation. Andra kommuner har aldrig tidigare haft riktade insatser till utrikes födda föräldrar på öppna förskolan. Generellt har samverkan mellan arbetsmarknadsförvaltning och öppen förskola kommit i gång i kommunerna.¹²⁴

Enligt Skolverkets statistik fanns det 527 öppna förskolor i 227 av Sveriges 290 kommuner år 2023. Det är en ökning från 439 öppna förskolor år 2014. Det är vanligast att verksamheterna är öppna mindre än 21 timmar i veckan. Andelen öppna förskolor som är öppna 21 timmar eller fler per vecka har ökat något över tid, från 37 procent 2014 till 46 procent 2023. Enligt en enkätundersökning genomförd av SKR erbjuder 125 av kommunerna riktade insatser för utrikes födda föräldrar inom öppna förskolan. Antalet kommuner som erbjuder denna typ av insatser har ökat över tid. Riktade insatser kan vara insatser som syftar till att öka deltagandet i förskolan för barn med utländsk bakgrund.

Det kan också vara insatser som ger stöd i språkinläring och etablering i arbets- och samhällslivet för utrikes födda föräldrar, framför allt kvinnor. Den senare typen av insatser är dock mindre vanliga. Endast 23 procent av de kommuner som genomför riktade insatser för utrikes födda föräldrar anger att målsättningen är att främja utrikes födda föräldrars deltagande i arbetskraften. Vidare är insatser kopplade till arbetsmarknadsinträde, såsom arbetslivsorientering, studie- och yrkesvägledning eller jobbsökaraktiviteter relativt ovanliga.¹²⁵

Handlingsplaner behöver vara tydligare för att vara verkningsfulla

Sedan 2017 har det funnits två olika handlingsplaner som berör arbetet för ekonomisk jämställdhet: Handlingsplan för jämställda livsinkomster och Handlingsplan för jämställda pensioner. Båda antogs 2017 av regeringen respektive pensionsgruppen¹²⁶, men handlingsplanen för jämställda livsinkomster gällde endast i tre år då regeringen 2020 skrev att den löpt ut.¹²⁷ Handlingsplanen för jämställda pensioner gäller enligt planen ”tills vidare”.¹²⁸ Båda planerna saknar dock en planering och ansvarsfördelning för genomförande och uppföljning. Handlingsplanen för jämställda livsinkomster innehöll främst åtgärder som regeringen redan hade genomfört eller initierat 2017. Därmed kan dokumentets funktion som handlingsplan ifrågasättas.

Handlingsplanen för jämställda pensioner innehåller, förutom översyn av grundskyddet och förenklat ansökningsförfarande för överföring av premiepensionsrätt, som har genomförts, framför allt delar som ska utredas eller analyseras. Flera av dessa har analyserats av Pensionsmyndigheten under senare år, men ännu inte genomförts.¹²⁹ Jämställdhetsmyndigheten menar att handlingsplaner tydligare behöver peka ut ansvar för genomförande och uppföljning för att de ska leda till konkreta åtgärder och därmed vara verkningsfulla i arbetet för ekonomisk jämställdhet.

¹²³ Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2019

¹²⁴ Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2024a

¹²⁵ Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2024a

¹²⁶ Pensionsgruppen är en blocköverskridande arbetsgrupp som består av företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen (sedan 2023 samtliga åtta riksdagspartier).

¹²⁷ Dir. 2020:22 2020

¹²⁸ Regeringskansliet 2017

¹²⁹ Jämställdhetsmyndigheten 2024e

Kvinnors företagande ska främjas

Regeringen har som mål att förbättra förutsättningarna för kvinnor att driva och utveckla företag. Satsningen på kvinnors företagande omfattar 8 mnkr per år under 2024–2026. Regeringen har gett Tillväxtverket i uppdrag att genomföra insatser som syftar till att förbättra förutsättningarna för kvinnors entreprenörskap, ägande och företagande i hela landet. Under uppdraget ska kunskap och erfarenheter inhämtas från relevanta myndigheter, däribland Jämställdhetsmyndigheten, regioner och kommuner.

Uppdraget bygger på de slutsatser och bedömningar som Tillväxtverket drog i ett tidigare uppdrag om kvinnors företagande. De konstaterade bland annat att statliga åtgärder för att främja ett jämställt företagande behöver påverka inte bara kvinnors individuella förmågor utan även de övergripande strukturerna. Förändringar krävs på både individuell och strukturell nivå. Många tidigare insatser har riktats till kvinnor som företagare eller potentiella företagare. De har ofta omfattat kompetensutveckling, att påverka kvinnors attityder till företagande, nätverksskapande och rådgivning eller affärsutveckling. Insatser för produkt- och innovationsutveckling, finansiering, och andra insatser som är vanliga inom det generella företagsfrämjande systemet är mindre vanliga när insatserna riktas specifikt till kvinnor.¹³⁰

Tillväxtverket kartlade under 2023 tidigare statliga insatser för att främja kvinnors företagande under 2006–2023. De statliga insatserna omfattade i genomsnitt cirka 93 mnkr per år. Den nuvarande satsningen på 8 mnkr per år kan i sammanhanget ses som blygsam eftersom hela den offentliga företagsfinansieringen och företagsfrämjandet samtidigt omfattar större belopp.

Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov

Kunskapsproduktionen om ekonomisk jämställdhet är stor. Vi kan konstatera att granskningar av olika verksamheter utifrån ett jämställdhetsperspektiv ger resultat i form av ökad medvetenhet och förändrade arbetssätt. De många analysuppdrag som regeringen ger till olika myndigheter pekar på att delmålet är fortsatt prioriterat. För ökad ekonomisk jämställdhet krävs dock också åtgärder grundade på den kunskap som tas fram. Två av de kunskapsunderlag som tagits fram under året bygger på förslag från Kommissionen för jämställda livsinkomster. Kommissionen pekade också på flera systemrelaterade faktorer som påverkar inkomstgapet mellan kvinnor och män, där särskilt föräldra- och arbetslöshetsförsäkring, pensionssystem och fränsteg från principen om enhetlig beskattning är centrala reformområden.¹³¹

Jämställdhetsmyndigheten menar därför att det också behövs åtgärder inom dessa områden, för att inkomstgapet mellan kvinnor och män ska slutas och målet om ekonomisk jämställdhet ska uppnås. Regeringens ambition om att transfererings- och skattesystemen ska vara utformade så att det är lönsamt att gå från bidrag till arbete måste, för att inte öka ojämställdheten, ta hänsyn till att en större del av kvinnors inkomster utgörs av transfereringar jämfört med mäns.

Regeringen fokuserar enligt budgetpropositionen på jämställd arbetsinkomst och jämställda löner. Lönetransparensdirektivet är ett viktigt verktyg och komplement till lönekartläggningsreglerna för att bidra till jämställda arbetsinkomster. EU-direktivet är därmed ett viktigt bidrag till den svenska jämställdhetspolitiken. Under de senaste åren är det i allt högre grad EU som driver på för åtgärder kopplat till jämställdhet på arbetsmarknaden. Förutom lönetransparensdirektivet gäller det även det så kallade balansdirektivet och direktivet om jämställda bolagsstyrelser.

En generell slutsats gällande åtgärder inom delmålet är att det behövs strukturella åtgärder vid sidan av de satsningar som görs riktat till individer. Det gäller till exempel kopplat till kvinnors företagande och utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden.¹³² Ett sätt att konkretisera arbetet med åtgärder är genom handlingsplaner. Jämställdhetsmyndigheten menar dock att handlingsplaner som funnits eller finns kopplat till delmålet har varit för generellt hållna och haft brister gällande ansvarsfördelning och uppföljning.

¹³⁰ Tillväxtverket 2023a

¹³¹ SOU 2022:4 2022

¹³² Jämställdhetsmyndigheten 2022c; Tillväxtverket 2023a

5. JÄMSTÄLLD UTBILDNING

Regeringens målformulering

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. Delmålet omfattar hela det formella utbildningssystemet, från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskola. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet ingår, såsom studiecirklar och konferenser. Målsättningen om en jämställd personlig utveckling omfattar även arenor utanför den formella och icke-formella utbildningssektorn, exempelvis föreningslivet.

Jämställdhetsmyndighetens bedömning

- Målet om en jämställd utbildning är inte uppnått och Jämställdhetsmyndigheten ser behov av åtgärder på flera områden. Generellt finns få direkta jämställdhetspolitiska åtgärder för att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) och i högskolor och universitet (JiHU) är fortsatt framträdande i arbetet med delmålet.
- Frågan om könsbundna studie- och yrkesval är en av de mest uppmärksammade frågorna inom delmålet. Många åtgärder handlar om kunskapsproduktion och samverkan men valen fortsätter i hög utsträckning att vara könsbundna.
- Trots få direkta åtgärder ser vi minskande könsskillnader i skolresultat. Det genomsnittliga meritvärdet bland flickor har generellt sett sjunkit under de senaste läsåren samtidigt som det har ökat något bland pojkar. Vad som bidragit till att det genomsnittliga meritvärdet sjunkit bland flickor under de senaste läsåren samtidigt som det har ökat något bland pojkar behöver utredas närmare.
- Kunskapsunderlag visar att skolstress fortsatt är vanligare bland flickor än pojkar.
- Flera kunskapsunderlag pekar på att ett jämställdhetsperspektiv är viktigt i arbetet mot våld och otrygghet. Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att jämställdhetsperspektivet skulle ha kunnat varit mer framträdande i flera av de statliga utredningar som har presenterats i frågan under året.
- Regeringen har under året presenterat en departementspromemoria om ett fritidskort som barn i åldern 8 till 16 år kan ansöka om för betalning av fritidsaktiviteter. Jämställdhetsmyndigheten anser att konsekvenserna för jämställdheten inte är tillräckligt utredda och beskrivna.

I detta kapitel redovisar och analyserar vi resultat av åtgärder som regering, myndigheter och andra aktörer har vidtagit för att uppnå delmålet om jämställd utbildning.

Vi presenterar resultat av åtgärder med anknytning till könsbundna utbildningsval och därefter resultat av åtgärder om könsskillnader i skolresultat. Det följs av en analys av resultat av åtgärder för att motverka våld och otrygghet i skolan utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Vi avslutar kapitlet med en analys av resultat av vidtagna åtgärder och identifierade utvecklingsbehov. Underlag för bedömning av måluppfyllelse finns i bilagan "Jämställdheten i Sverige – Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

Samverkan och kunskapsproduktion om utbildningsval men könssegregeringen består

Regeringen lyfter i budgeten för 2024 fram att det är prioriterat att minska könssegregeringen inom utbildningsväsendet. Även inom ramen för utvecklingsprogrammet jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) och i högskolor och universitet (JiHU) är könsbundna studie- och yrkesval en prioriterad fråga.¹³³ Samverkan mellan myndigheter och deras jämställdhetsarbete och kunskapsproduktion är centralt för att skapa förutsättningar för andra aktörers jämställdhetsarbete.¹³⁴ Elevers studieval är dock fortsatt könsbundna.¹³⁵ Mot bakgrund av bestående könsmonster i utbildningsval har Skolinspektionen under 2024 genomfört en granskning av grundskolors arbete med att tidigt motverka könsbundna val. Granskningen bekräftar det som Jämställdhetsmyndigheten tidigare presenterat i exempelvis rapporten "Val efter eget kön".¹³⁶ Skolinspektionen konstaterar bland annat att de granskade skolorna behöver göra mer för att motverka könsbundna val och att det ofta saknas ett medvetet arbete med att bryta begränsande könsmonster.

De bekräftar bland annat att det är hela skolans ansvar och att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra all undervisning.¹³⁷ Under 2024 har Skolinspektionen presenterat en tematisk kvalitetsgranskning av undervisningens kvalitet i gymnasieskolans yrkesämnen. En övergripande slutsats är att gymnasieskolan präglas av samma tydliga könsuppdelning som arbetsmarknaden och att jämställdhetsperspektivet inte är tillräckligt integrerat i undervisningen.¹³⁸

Jämställdhetsmyndigheten har under året fått uppdrag kring könsbundna studie- och yrkesval som ska rapporteras under 2026. Uppdraget handlar dels om att främja samverkan kring frågan, dels om att göra en studie om hur arbete bedrivs utanför Norden.¹³⁹

Regeringen lyfter i budgeten för 2024 att det är viktigt att arbeta med att stärka matematikämnet i skolan och att främja barns och elevers intresse för naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik. Därför har regeringen under året arbetat med att ta fram en Strategi för STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics) för att få fler att studera dessa ämnen på högskolan. I framtagandet av strategin har regeringen lyft att strategin kommer ha ett särskilt fokus på att öka andelen kvinnor inom STEM-utbildningarna. Den färdiga strategin presenterades i slutet av februari 2025.¹⁴⁰ I Jämställdhetsmyndighetens delredovisning av jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet framkommer att lärosätena själva uttrycker att arbetet för att jämna ut studieval ofta har fokus på de utbildningar där män är i majoritet men att det även behöver ske ett arbete på de utbildningar där kvinnor är i majoritet.¹⁴¹

Skolverket har under året presenterat en delredovisning av regeringsuppdraget Tekniskprången

¹³³ Jämställdhetsmyndigheten 2024i; 2024h

¹³⁴ Jämställdhetsmyndigheten 2024h

¹³⁵ Se lägesbild delmål 3

¹³⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2022d

¹³⁷ Skolinspektionen 2024b

¹³⁸ Skolinspektionen 2024b

¹³⁹ A2024/00844 2024

¹⁴⁰ Utbildningsdepartementet 2025

¹⁴¹ Jämställdhetsmyndigheten 2024i

som är en satsning på praktik för ungdomar som gått ut Naturvetenskaps- eller Teknikprogrammet med syfte att stimulera fler unga att välja en högskoleutbildning och en framtida karriär inom teknikområdet. Andelen kvinnor bland antagna praktikanter, totalt 587 personer, var under 2023 något högre jämfört med andelen av de sökande vilket är i linje med Tekniskpråkets mål att bidra till ökad andel kvinnor på de högre tekniska utbildningarna.¹⁴²

Få direkta åtgärder men minskande könsskillnader i skolresultat

I budgeten för 2024 lyfter regeringen skillnaderna i skolresultaten mellan flickor och pojkar som ett prioriterat område.¹⁴³ Våren 2024 var flickors meritvärde i årskurs 9 drygt 228 jämfört med pojkars knappt 212. Det genomsnittliga meritvärdet bland flickor har generellt sett sjunkit under de senaste läsåren samtidigt som det har ökat något bland pojkar. Skolverket konstaterar att skillnaden mellan flickor och pojkar i behörighet till gymnasieskolan och i meritvärde i årskurs 9 aldrig varit så liten som våren 2024. Samtidigt är pojkar fortsatt överrepresenterade bland de elever som har fått betyget F och skillnaderna i meritvärde mellan elever utifrån föräldrarnas utbildningsnivå har inte varit större under de senaste tio åren.¹⁴⁴

För att höja kunskapsresultaten anser regeringen att det behövs ett stärkt fokus på tidigt stöd, stärkt kvalitet i undervisningen, ordning, trygghet och studiero.¹⁴⁵ Skolinspektionens har under året presenterat en uppföljning av garantin för tidiga stödinsatser under åren 2019–2024. Uppföljningen visar att garantin inte ger fler elever stöd vilket bland annat beror på att det saknas personal med specialpedagogisk kompetens.¹⁴⁶ Det är vanligare att pojkar får stödinsatser än flickor och garantin har inte inneburit några större förändringar avseende hur stödinsatser fördelas mellan flickor och pojkar.¹⁴⁷

Under året har Skolforskningsinstitutet presenterat en rapport som visar att ett aktivt och medvetet jämställdhetsarbete i konkreta undervisningssituationer kan bidra till flickors och pojkars lika möjligheter och villkor till lärande och utveckling. Skolan behöver ge eleverna möjlighet att granska könsstereotyper, vidga elevernas intressen och kunskaper, stärka deras självbild och självförtroende samt skapa strukturer för elevernas arbetsprocess.¹⁴⁸ Jämställdhetsmyndigheten anser att det behöver utredas närmare vad som bidragit till att det genomsnittliga meritvärdet sjunkit bland flickor under de senaste läsåren samtidigt som det har ökat något bland pojkar.

Skolstress vanligare bland flickor än pojkar

Under året har Skolverket presenterat rapporten ”Attityder till skolan” som visar att flickor fortsatt är mer stressade i skolan än pojkar.¹⁴⁹ Samtidigt som många flickor upplever en ökande stress av skolarbetet finns en generell ökning av psykisk ohälsa bland barn och unga där flickor är i majoritet. Fler flickor än pojkar uppger psykisk ohälsa i form av psykosomatiska besvär så som nedstämdhet, sömnsvårigheter, huvudvärk och magont. Även diagnostiserad psykisk ohälsa ökar både bland flickor och pojkar men flickor diagnostiseras oftare än pojkar.¹⁵⁰ Regionerna har i uppdrag att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri (BUP) men Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att regionerna har svårt att hantera den stora ökningen av barn som väntar på hjälp från BUP.¹⁵¹ Regeringen tillsatte under året utredningen ”En förbättrad elevhälsa”, som ska

¹⁴² Skolverket 2024b

¹⁴³ Prop. 2023/24:1 2023a

¹⁴⁴ Skolverket 2024c; 2025

¹⁴⁵ Prop. 2023/24:1 2023a

¹⁴⁶ Skolinspektionen 2024a

¹⁴⁷ Skolinspektionen 2024a; Skolverket 2024c

¹⁴⁸ Skolforskningsinstitutet 2024

¹⁴⁹ Skolverket 2024a

¹⁵⁰ Folkhälsomyndigheten 2022c; 2022a; 2023c

¹⁵¹ Se vidare kapitel 7 i denna rapport

redovisas under våren 2025, eftersom de menar att relevanta stödsatser ofta sätts in för sent och att tillgången till elevhälsan ofta är bristfällig och varierar stort mellan skolor.¹⁵² Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att jämställdhet inte har en framträdande plats i kommittédirektivet även om det framgår att flickor oftare än pojkar har psykiska och somatiska besvär.¹⁵³ Regeringen pekar även på den pågående utredningen ”En tydligare kunskapsinriktning i läroplanerna” som en åtgärd för att minska elevernas stress.¹⁵⁴

Jämställdhet är viktigt i arbetet mot våld och otrygghet i skolorna

Arbetsmiljöverket visar i ett regeringsuppdrag att mycket talar för att hot och våld blivit vanligare i skolorna under de senaste tio åren. Arbetsmiljöverket konstaterar att en god arbetsmiljö är en jämställdhetsfråga eftersom skolorna är arbetsplatser där kvinnor är i majoritet och att resultaten även lyfter frågor kring elevers arbetsmiljö. Arbetsmiljöverket menar att huvudmännen generellt behöver stärka det systematiska arbetsmiljöarbetet samt att elevhälsan bör få ett arbetsmiljöuppdrag för eleverna.¹⁵⁵

I Brottsförebyggande rådets (Brå) skolundersökning om brott från 2024 framkommer att utsattheten för sexualbrott 2023 var på den lägsta nivån under hela mätperioden men att flickor fortsatt rapporterar en högre utsatthet, närmare 18 procent jämfört med drygt 7 procent bland pojkar. Flickor är dessutom i högre utsträckning än pojkar utsatta för digitala sexuella kränkningar. Pojkar är i stället i högre utsträckning offer för misshandel.¹⁵⁶ Brå har under året också visat när det gäller grovt våld i skolorna att knappt nio av tio är utsatta, och att över nio av tio gärningspersoner är pojkar.¹⁵⁷ Skolverket publicerade 2023 en rapport om skolans roll i det brottsförebyggande arbetet där det pekar på vikten av att arbeta med normer och jämställdhet i skolorna.¹⁵⁸

I Diskrimineringsombudsmannens (DO) årliga rapport om förekomst av diskriminering 2024 framkommer att muslimska afrosvenska flickor som bär slöja kan uppleva en särskild utsatthet för diskriminering i skolorna. DO menar att trakasserier som flickor utsätts för som har samband med etnisk tillhörighet ofta också har inslag av sexuella trakasserier och trakasserier som har samband med kön, sexuell läggning och könsöverskridande identitet.¹⁵⁹

Regeringen har under 2024 presenterat ett nytt index över trygghet i skolorna där den bland annat konstaterar att pojkar, elever med högre socioekonomisk bakgrund och elever med inhemsk bakgrund känner sig tryggare än andra grupper i skolorna.¹⁶⁰ Jämställdhetsmyndigheten har tidigare skrivit om att könsrelaterad utsatthet och otrygghet är en del av skolvardagen och att flickor är mer otrygga i skolorna än pojkar.¹⁶¹ Under året har en utredning genomförts, som ska presenteras under 2025, om åtgärder för ett stärkt ledarskap och ett effektivare arbete med trygghet och studiero i skolorna. Jämställdhet var inte framträdande i utredningens direktiv men utredningen ska bland annat lämna förslag som innebär att rektorns ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero skrivs in i skollagen (2010:800) och föreslå åtgärder som säkerställer att nolltolerans råder mot alla former av trakasserier och kränkande behandling, inklusive mobbning, i skolorna.¹⁶² Under året har även utredningen ”Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet” (SOU 2024:87)

¹⁵² Dir. 2024:30 2024

¹⁵³ Dir. 2024:30 2024

¹⁵⁴ Regeringskansliet 2024b

¹⁵⁵ Arbetsmiljöverket 2024b

¹⁵⁶ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024d

¹⁵⁷ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024b

¹⁵⁸ Skolverket 2023

¹⁵⁹ Diskrimineringsombudsmannen (DO) 2024

¹⁶⁰ Regeringskansliet 2024a

¹⁶¹ Jämställdhetsmyndigheten 2023e

¹⁶² Det framgick dock att utredaren skulle ta hänsyn till beredningen av betänkandet ”En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn” (SOU 2022:70) samt som alltid vid statliga utredningar visa på konsekvenserna för jämställdheten.

och delbetänkandet ”Skolor mot brott” (SOU 2024:17) presenterats. Jämställdhetsmyndigheten poängterade i sitt remissvar på delbetänkandet att det är en brist att jämställdhetsperspektivet genomgående saknas i betänkande samt att koppling till det våldsförebyggande arbetet inte finns med. Vi menar att våldspreventiva insatser utifrån kunskap om gemensamma riskfaktorer kan reducera förekomsten av flera typer av våld samtidigt.

Vi ser dessutom ett behov av att tydliggöra kopplingen mellan destruktiva maskulinitetsnormer och våld i skolornas brottsförebyggande arbete.¹⁶³ Enligt de nya skrivningarna i grund- och gymnasieskolans läroplaner om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer som ska tillämpas från 2022 ska skolan bland annat bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter samt förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke, för att bland annat möjliggöra trygga och respektfulla relationer. Under året har Skolinspektionen även haft i uppdrag att genomföra kvalitetsgranskningar av högstadiets och gymnasieskolans undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet. Rapportering sker våren 2025.¹⁶⁴

Ett fritidskort för att öka ungas deltagande i fritidsaktiviteter

Personlig utveckling uppmärksammas sällan i delmålet om jämställd utbildning trots att det lyfts fram i delmålsformuleringen. I delmålet fokus på att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller personlig utveckling har föreningslivet en viktig roll.¹⁶⁵ I Sverige utgör idrottsrörelsen en central del av föreningslivet med cirka 19 000 föreningar, närmare 750 000 ledare och över 3 miljoner medlemmar.¹⁶⁶ Under 2023 deltog drygt 1,2 miljoner barn och unga i åldrarna 7–25 år i någon föreningsledd aktivitet. Regeringen konstaterar dock att det finns trender med en minskad fysisk aktivitet.¹⁶⁷ Som ett led i att främja barns och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter i gemenskap med andra föreslår regeringen att det införs en lag om ett statligt stöd i form av ett fritidskort som barn i åldern 8 till 16 år kan ansöka om för betalning av fritidsaktiviteter.¹⁶⁸

Jämställdhetsmyndigheten lyfte i sitt remissvar bland annat fram att konsekvenserna för jämställdheten inte är tillräckligt utredda och beskrivna.¹⁶⁹ Föreningsidrotten har tydliga könsmonster som bör uppmärksammas eftersom föreningslivet har en viktig roll när det gäller personlig utveckling. Pojkar är exempelvis generellt sett mer representerade i stora lagidrotter medan flickor är mer representerade i individuella idrotter. Pojkar står bland annat för cirka 72 procent av deltagartillfällena vad gäller fotboll och flickor för cirka 28 procent.¹⁷⁰

Under 2024 har Riksidrottsförbundet (RF) publicerat en rapport som undersöker hur mycket pengar föräldrar spenderar på sina barns föreningsidrottande. Kostnaderna för barnens idrottande har ökat markant de senaste 15 åren och föräldrar spenderar i genomsnitt mer pengar på pojkars idrottande än på flickors per år, 10 100 kr jämfört med 8 700 kr. Framför allt tycks det vara kostnader relaterade till utrustning och kläder som skiljer.¹⁷¹ RF visar även att det är något vanligare att föräldrar spenderar pengar på att pojkar ska få vara med i kommersialiserad¹⁷² idrott än flickor.¹⁷³

¹⁶³ Jämställdhetsmyndigheten 2024j

¹⁶⁴ Skolinspektionen 2025

¹⁶⁵ Skr 2016/17:10 2016

¹⁶⁶ Riksidrottsförbundet 2024

¹⁶⁷ Prop. 2023/24:1 2023a

¹⁶⁸ Fritidskortet kommer dels som ett allmänt fritidskort om 500 kr per år och barn, och ett särskilt fritidskort om 2 000 kr per år och barn. Det särskilda fritidskortet ska kunna lämnas till barn i hushåll som har mottagit bostadsbidrag. Ds 2024:16 2024

¹⁶⁹ Jämställdhetsmyndigheten 2024k

¹⁷⁰ Centrum för idrottsforskning 2024

¹⁷¹ Hertling & Wagnsson 2024

¹⁷² Det vill säga idrottsutövning baserad på extra avgifter, till exempel att betala för idrottsläger under lov, betala extra för ledarledda träningar eller betala en separat terminsavgift som inte är kopplad till en idrottsförening.

¹⁷³ Hertling & Wagnsson 2024

Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov

Styrningen mot en jämställd utbildning är en integrerad del i lagar, förordningar och i skolmyndigheters arbete med jämställdhetsintegrering. Regleringen återfinns bland annat i FN:s konvention om barnets rättigheter, skollagen, högskolelagen och diskrimineringslagen, i myndighetsinstruktioner för skolmyndigheter och högskolenära myndigheter samt i läro-, kurs- och ämnesplaner för de olika skolformerna. Dessutom har staten och huvudmännen ett gemensamt ansvar för skolan där kommuner och andra huvudmän ansvarar för att genomföra verksamheten utifrån de ramar som riksdagen och regeringen lägger fast. Staten styr dessutom genom ekonomiska resurser, exempelvis i form av riktade statsbidrag.

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar dock att det finns få direkta jämställdhetspolitiska åtgärder för att kvinnor och män, eller flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. Fokus för åtgärderna under året har varit på områdena könsbundna studie- och yrkesval, där aktiviteter främst består av kunskapsproduktion i form av olika granskningar och strategier. Mycket fokus har legat på STEM-området, samt trygghet och studiero. Jämställdhetsmyndigheten anser att jämställdhetsperspektivet kan lyftas fram tydligare, bland annat när åtgärder kopplade till trygghet och studiero diskuteras.

I ljuset av få särskilda jämställdhetspolitiska åtgärder är Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) och Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet (JiHU) fortsatt framträdande i arbetet med delmålet. Jämställdhetsmyndigheten anser att det är viktigt att styrningen fortsatt är tydlig och att det finns krav på återrapportering samt att utbildningsaktörer inom JiM och JiHU har tillräckliga resurser att arbeta med jämställdhetsintegrering.

För att delmålet ska nås menar Jämställdhetsmyndigheten att åtgärder behövs på flera nivåer i samhället.

Trots att förskolan är viktig för att nå flera av de jämställdhetspolitiska målen, inklusive jämställd utbildning, finns det få jämställdhetspolitiskt motiverade åtgärder och uppföljningar av förskolan. I delmålets fokus på att kvinnor och män, eller flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller personlig utveckling har föreningslivet generellt, och idrottsrörelsen specifikt, en viktig roll. Föreningsidrotten har tydliga könsmönster som bör uppmärksammas så att åtgärder kan genomföras som bidrar till delmålets måluppfyllelse.

6. JÄMN FÖRDELNING AV DET OBETALDA HEM- OCH OMSORGSARBETET

Regeringens målformulering

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor. Målet omfattar inte bara fördelningen av obetalt arbete inom enskilda par, utan även fördelningen av obetalt arbete mellan kvinnor och män på samhällsnivå. Med hemarbete åsyftas det hushålls- och underhållsarbete som utförs i hemmet och omsorgsarbete avser omsorg om barn, äldre och andra närstående. Både den som ger omsorg och den som tar emot omsorgen omfattas av målet.

Jämställdhetsmyndighetens bedömning

- Utvecklingen mot delmålet har stagnerat och delvis backat. Delmålet behöver prioriteras genom fler åtgärder. Mellan 2017 och fram till idag har Jämställdhetsmyndigheten identifierat få åtgärder med det primära syftet att jämna ut fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet mellan kvinnor och män.
- Oaktat Försäkringskassans fleråriga informationsuppdrag om att stärka förutsättningarna för ett jämställt användande av föräldrapenningen har mäns andel av uttagen föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning (vab) minskat under 2024. För vab har minskningen skett tre år i rad.
- Ett flertal kunskapsuppdrag har redovisats som ökat kunskaperna om kvinnors och mäns användande av betald och obetald föräldraledighet samt familjerelaterat deltidsarbete och kopplingen till pension.
- Pressen på anhöriga att ge obetald anhörigomsorg har ökat till följd av det ökande antalet äldre i befolkningen, parallellt med att andelen äldre som beviljas offentligt finansierad äldreomsorg minskar. Kvinnor utför mer omfattande anhörigomsorg och påverkas mer negativt av utvecklingen. Regeringens ambitioner om att öka stödet till anhöriga kan därför gynna kvinnor i högre grad än män. Ytterligare åtgärder kan behövas och det är angeläget att anhörigomsorgen och samhällets stöd till anhöriga följs upp ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Grundskolans kunskapsförmedling är otillräcklig i relation till att uppnå en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Särskilt fokus behöver riktas mot att stärka pojkars föräldra- och omsorgsfärdigheter.

I detta kapitel redovisar och analyserar vi resultat av åtgärder som regering, myndigheter och andra aktörer har vidtagit för att uppnå delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kapitlet inleds med en beskrivning av att utvecklingen inom delmålet i stor utsträckning påverkas av prioriteringar inom välfärdssektorn i stort och i lägre grad av direkta åtgärder. Därefter följer redovisning av resultat av de åtgärder som genomförts. Det handlar dels om två nya reformer inom föräldraförsäkringen, dels om Försäkringskassans informationsuppdrag i relation till föräldraförsäkringen samt flera redovisade kunskapsuppdrag.

Därefter redovisas den tillfälliga höjningen av rut-avdraget, initiativ för att öka stödet till anhöriga samt ett förändrat uppdrag i skolan med utökade antal timmar med hem- och konsumentkunskap. Vi avslutar kapitlet med en analys av resultat av vidtagna åtgärder och identifierade utvecklingsbehov. Underlag för bedömning av måluppfyllelse finns i bilagan "Jämställdheten i Sverige – Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

Få åtgärder riktade mot delmålet

Utvecklingen av delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet påverkas i hög grad av den offentligt finansierade välfärden såsom omsorgen om barn, äldre och personer med funktionsnedsättning samt social-försäkringarna, exempelvis föräldraförsäkringen. Historiskt har den offentliga omsorgen ersatt delar av den obetalda omsorgen för att möjliggöra kvinnors inträde på arbetsmarknaden. När den offentligt finansierade omsorgen brister eller får minskade resurser ökar den obetalda omsorgen, som framför allt utförs av kvinnor.¹⁷⁴ Fler kvinnor ger anhörigomsorg och bland dem som ger mycket omsorg är andelen kvinnor än högre. Stort omsorgsansvar leder ofta till negativa konsekvenser för hälsan, arbetslivet och ekonomin.

Mellan 2017 och fram till idag har Jämställdhetsmyndigheten identifierat få åtgärder med det primära syftet att jämna ut fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet mellan kvinnor och män.¹⁷⁵ Ett liknande mönster ses i arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) och jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet (JiHU) där delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet adresseras i klart lägst utsträckning i jämförelse med övriga delmål.¹⁷⁶ I fördelningen av statsbidrag till jämställdhetsprojekt är situationen snarlik. Projekt som bidrar till måluppfyllelsen avseende en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet representeras av lägst antal projekt över tid i jämförelse med övriga delmål.¹⁷⁷ Ett projekt som fått statsbidrag för jämställdhetsprojekt är "Osynligt arbete - barometern 2024".

Projektet visar att kvinnor utför mer osynligt arbete på jobbet på liknande sätt som i hemmet. Osynligt arbete på jobbet är arbete som är icke-meriterande, ligger utanför arbetsbeskrivningen samt omfattar praktiskt och socialt ansvarstagande som får arbetsplatsen att fungera och vara trevlig. Praktiskt ansvarstagande kan vara att plocka undan koppar eller rengöra toaletten efter andra kollegor och exempel på socialt ansvarstagande kan vara att ordna födelsedagsinsamlingar, eller bara ta sig tiden att fråga hur ens kollegor mår.¹⁷⁸

Åtgärder för en mer flexibel föräldraförsäkring

Regeringens inriktning för delmålet är att föräldrar fortsatt ska ha stora möjligheter att välja hur föräldraledigheten ska användas. Föräldraförsäkringen bör vara mer flexibel och föräldrar bör få fler verktyg för att kombinera föräldraskap och arbetsliv.¹⁷⁹

¹⁷⁴ Harman 2024

¹⁷⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2020b; 2021c; 2022a; 2023g; 2023f; 2023d; 2024g

¹⁷⁶ Baserat på Jämställdhetsmyndighetens enkäter riktad till alla JiM-myndigheter 2024 och alla JiHU-myndigheter 2023 samt fokusgruppsintervjuer under 2024.

¹⁷⁷ Jämställdhetsmyndigheten 2024q

¹⁷⁸ Novus & Make Equal 2024

¹⁷⁹ Prop. 2023/24:1 2023b

I juni 2024 fördubblades därför de så kallade dubbeldagarna, som tillåter föräldrar att ta ut föräldrapenning samtidigt, från 30 till 60 dagar och uttagsperioden förlängdes från 1 år till 15 månader. Försäkringskassan har visat att par som använder dubbeldagar i större utsträckning delar mer jämnt på föräldraförsäkringen.¹⁸⁰ Vi har tidigare pekat på att nyttjande av dubbeldagar tycks tidigarelägga mäns uttag av föräldrapenning samt förbättra nyblivna mödrars hälsa.¹⁸¹ Dock använde få föräldrar de 30 dubbeldagar som tidigare erbjöds, vilket gör att reformen behöver följas upp för att säkerställa att den leder till ökad jämställdhet.

Samtidigt som antalet dubbeldagar ökade infördes även möjligheten för föräldrar att överlåta 45 föräldrapenningdagar vardera till någon annan försäkrad som inte är barnets vårdnadshavare eller därmed likställd person. Ensamma vårdnadshavare kan överlåta 90 dagar per barn. Försäkringskassan följde i början av 2025 upp hur föräldrar överlätit föräldrapenningdagar till en annan försäkrad under de första sex månaderna efter att de nya reglerna trätt i kraft.¹⁸² Myndigheten konstaterar att det är en låg andel dagar som har överlåtits, lite mer än en procent. Föräldrar som har ensam vårdnad är överrepresenterade bland de som har överlåtits dagar och generellt har fler mammor än pappor överlåtits dagar. Mottagarna av dagar är i över 85 procent av fallen en kvinna och majoriteten av vårdnadshavarna överlåter dagar till sina egna föräldrar. Den största gruppen barn som dagar överlåts för är ettåringar och Försäkringskassan ser inga tecken på att föräldrar överlåter till barnvaksverksamhet. Det finns behov av att fortsätta följa reformen och att analysera dess effekter ur ett jämställdhetsperspektiv.

Föräldrapenningsuttaget har blivit något mindre jämnt fördelat

Försäkringskassan fick under 2024 ett förnyat uppdrag om att stärka förutsättningarna för ett jämställt användande av föräldrapenningen. I uppdraget ingår att genom information bidra till att föräldrar får bättre kunskap om föräldraförsäkringens regelverk, om möjligheterna att använda föräldrapenningen flexibelt samt om de långsiktiga effekterna av fördelningen av föräldraledighet. I Försäkringskassans årsredovisning för 2024 framkommer som tidigare år att myndigheten arbetar aktivt med uppdraget och bedömer att uppdragets målsättning uppnåtts.¹⁸³ Samtidigt framgår det att mäns andel av föräldrapenningsuttaget minskade till 30,6 procent under 2024, vilket är en minskning med 0,3 procentenheter jämfört med föregående år.

En forskningsstudie från 2024 visar att interaktionen mellan föräldrar och Försäkringskassans handläggare via telefon, e-post och Facebook, i låg grad berör frågor kring ett jämställt uttag av föräldrapenningdagar.¹⁸⁴ När frågan väl tas upp är det oftast på föräldrarnas initiativ. Handläggare fokuserar huvudsakligen på regelverket och ser ut att undvika att ta ställning i jämställdhetsfrågor. När ett jämställt uttag diskuteras sker det på olika sätt. Vissa föräldrar klagar på att systemet begränsar valfriheten medan andra menar att regelverket inte i tillräckligt hög grad främjade ett jämställt uttag.

Mäns vabbande minskar för tredje året i rad

Försäkringskassans statistik visar att antalet uttagna dagar med tillfällig föräldrapenning, vab, har minskat med cirka 9 procent 2024 jämfört med året innan. Av de vab-dagar som togs ut 2024 stod kvinnor för 62 procent och män för 38 procent. Mäns andel av uttagna vab-dagar minskar för tredje året i rad.¹⁸⁵ Vab-dagarna, är mer jämnt fördelade mellan föräldrarna än föräldrapenningsuttaget och det finns tydliga skillnader mellan olika grupper. I en analys från Försäkringskassan framgår

¹⁸⁰ Försäkringskassan 2022

¹⁸¹ Jämställdhetsmyndigheten 2023d; Persson & Rossin-Slater 2024

¹⁸² Försäkringskassan 2024d

¹⁸³ Försäkringskassan 2025

¹⁸⁴ Höglund & Flinkfeldt 2024

¹⁸⁵ Försäkringskassan 2025

att i par som vabbar har 16 procent ett uttag inom ramen för en 40–60 fördelning.¹⁸⁶ I 53 procent av paren tar kvinnan ut merparten av dagarna och i 31 procent av paren tar mannen ut merparten av dagarna. När paret vabbar lite är det oftast kvinnan som tar ut dagarna, oavsett inkomst och yrke. När paret vabbar mycket är uttaget mer jämnt fördelat. Fördelningen påverkas av inkomstnivå, yrke och position. När kvinnan har högre inkomst än mannen eller har ett tjänstemannayrke är uttaget mer jämnt. Mest ojämn fördelning ses bland par där båda är chefer eller där mannen är tjänsteman och kvinnan är arbetare.

Den historiska ökningen av barn som bor växelvis hos båda sina föräldrar efter separation ser ut att ha ökat mäns uttag av vab-dagar. Idag har ungefär hälften av alla barn till separerade föräldrar växelvis boende. Ny forskning visar att pappor tar ut en större andel vab-dagar efter en separation jämfört med innan separationen.¹⁸⁷

Ett flertal kunskapsuppdrag har redovisats

Genom Försäkringskassans och Inspektionen för socialförsäkringens (ISF) kunskapsuppdrag har kunskaperna om olika aspekter av föräldraförsäkringen och föräldraledigheten ökat. Därutöver har en nordisk jämförelse av föräldraförsäkringen redovisats, liksom rapporter om kvinnor och mäns kunskap om pensionen samt hur deltidsarbete påverkar pensionen.

Föräldraförsäkringen fyller 50 år – i behov av reformer för en mer jämställd fördelning

I rapporten ”50 år med föräldrapenning” ger Försäkringskassan en historisk genomgång över föräldrapenningens utveckling sedan införandet 1974.¹⁸⁸ Försäkringskassan konstaterar att föräldraförsäkringen har varit ett viktigt instrument för att främja jämställdheten i samhället. De successiva reformerna har bidragit till en gradvis förändring av föräldrars uttag av föräldrapenning mot en mer jämn fördelning. Samtidigt kvarstår betydande skillnader mellan kvinnor och män. I rapporten ”Vägar mot en mer jämställd föräldraledighet” analyserar Försäkringskassan effekterna av ett antal genomförda reformer på fördelningen av föräldraledigheten mellan kvinnor och män.¹⁸⁹ Myndigheten ger även förslag på en rad reformer som skulle kunna bidra till en mer jämställd fördelning och redogör för förslagets påverkan på föräldrars möjlighet att använda föräldraledigheten på ett flexibelt sätt. Förslaget om att införa en ny jämställdhetsbonus ligger i linje med regeringens målsättning om bibehållen flexibilitet då en sådan inte skulle begränsa valfriheten men ge incitament för en mer jämställd fördelning. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare föreslagit införandet av ny jämställdhetsbonus, så även TCO.¹⁹⁰

Geografiska skillnader i hur mammor och pappor använder betald och obetald föräldraledighet

ISF har tidigare visat att den obetalda föräldraledigheten är tydligt mer ojämnt fördelad mellan kvinnor och män än den betalda ledigheten.¹⁹¹ Under 2024 visade ISF i rapporten ”Föräldraledighet i olika delar av landet” att det även finns tydliga regionala och kommunala skillnader i hur kvinnor och män använder betald och obetald föräldraledighet.¹⁹² Störst geografisk skillnad ses i obetald föräldraledighet. Den totala föräldraledigheten är mer jämnt fördelad i ett antal storstäder, större städer och storstadsnära kommuner där Umeå ligger i topp. På länsnivå ses en mindre

¹⁸⁶ Försäkringskassan 2024c

¹⁸⁷ Eriksson & Kolk 2024

¹⁸⁸ Försäkringskassan 2024a

¹⁸⁹ Försäkringskassan 2024e. De reformer som utvärderats är den första, andra och tredje reserverade månaden i föräldraförsäkringen (som infördes 1995, 2002 och 2016), jämställdhetsbonusen (som fanns 2008–2017) samt begränsningsregeln vid fyra år (som infördes 2014) som innebär att enbart 20 procent av dagarna med föräldrapenning kan tas ut efter barnets fjärde levnadsår.

¹⁹⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2023d; TCO 2024

¹⁹¹ Inspektionen för socialförsäkringen 2023

¹⁹² Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) 2024b

jämn fördelning i de sydöstra delarna av Sverige medan fördelningen på kommunnivå är mindre entydig. I kommuner där pappor tar längre föräldraledighet tenderar mammor att ta kortare betald ledighet och mer obetald ledighet.

Både Island och Finland sticker ut i nordisk jämförelse av betald föräldraledighet

Försäkringskassan har under 2024 jämfört föräldraförsäkringen i de nordiska länderna.¹⁹³ Resultaten visar att Sverige har den längsta föräldraförsäkringen i Norden om lägstnivådagarna räknas in. Tittar man enbart på den inkomstrelaterade delen är den omkring ett år i samtliga länder. Alla nordiska länder har reserverade dagar för vardera föräldern. På Island är störst andel dagar reserverade och uttaget av föräldrapenningdagar är också mest jämställt där. Svenska pappor har dock ett relativt högt föräldrapenninguttag trots att den reserverade tiden är kortare än i de flesta andra nordiska länder. Alla nordiska länder utom Sverige har någon form av vårdnadsbidrag som gör det möjligt att förlänga föräldraledigheten med lägre ersättning. Om vårdnadsbidraget räknas in är möjligheten till betald föräldraledighet klart längst i Finland.

Att vara hemma med barn påverkar pensionen negativt

Män har generellt högre pensioner än kvinnor, vilket bland annat beror på att kvinnor arbetar deltid i högre utsträckning. Under 2024 publicerade ISF en undersökning om hur deltidsarbete påverkar pensionerna.¹⁹⁴ Andelen deltidsarbetande kvinnor har minskat från närmare 50 procent på 1980-talet till 26 procent 2023. För män har deltidsarbetet ökat under samma tidsperiod från knappt 6 procent till 11 procent. Kvinnor arbetar oftare deltid för att ta hand om barn och familj, medan män oftare arbetar deltid vid studier eller i övergången till pension. Pensionsgapet mellan kvinnor och män har minskat från 38 procent år 2005 till 28 procent år 2022.

ISF konstaterar att det är svårt att avgöra exakt hur mycket deltidsarbetet bidrar till kvinnors lägre pensioner då frågan är komplex, samt att forskningen är begränsad inom området. Pensionsmyndigheten har gjort beräkningar som visar att deltid tidigare i livet får större negativa effekter för pensionen än deltid senare i livet.¹⁹⁵ Detta beror på att tidiga inbetalningar över tid ger större avkastning och därmed blir mer värdefulla än senare inbetalningar till pensionen. ISF konstaterar att det skulle behövas heltäckande registerdata över individers arbetstid under hela arbetslivet och mer detaljerade data om olika former av deltidsarbete samt bättre förståelse för sambanden mellan deltid och andra faktorer som påverkar pensionen för att få en mer exakt bild av sambandet mellan deltid och pension.¹⁹⁶

ISF har även undersökt om föräldrar tänker på pensionen när de väljer att vara hemma med barnen.¹⁹⁷ Studien visar att det finns ett visst samband mellan kunskap om pension samt finansiell förmåga och hur föräldrar, särskilt mammor, väljer att vara frånvarande från arbetsmarknaden på grund av barn. Samtidigt visar resultaten att nästan hälften av föräldrarna inte alls beaktar pensionseffekterna när de gör dessa val och att endast 10 procent gör det i stor utsträckning.

Danmark har jämfört med Sverige ett större sysselsättningsgap mellan kvinnor och män vars yngsta barn är under sex år.¹⁹⁸ Ändå har Sverige det högsta pensionsgapet mellan kvinnor och män i Norden, 28 procent, jämfört med Danmarks pensionsgap på 8 procent.¹⁹⁹ Detta beror på att Danmarks, men även Islands, pensionssystem i större utsträckning består av en allmän ålderspension som är lika för alla. Sådana pensionssystem skyddar pensionerna för personer vars arbetsinkomster påverkas negativt av föräldraledighet och annan obetald omsorg. Om man menar

¹⁹³ Försäkringskassan 2024b

¹⁹⁴ Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) 2024a

¹⁹⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2024e; Pensionsmyndigheten 2019

¹⁹⁶ Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) 2024a

¹⁹⁷ Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) 2024c

¹⁹⁸ Försäkringskassan 2024b

¹⁹⁹ Nordiska ministerrådet 2024

att pensionssystem i hög grad behöver bygga på livsinkomsten (som det svenska) för att ge kvinnor incitament för att öka sina förvärvsinkomster bör man uppmärksamma att sådana incitament redan finns. Dels i nyttan av att erhålla en högre egen förvärvsinkomst, dels i nyttan av att erhålla högre ersättningar i de inkomstrelaterade socialförsäkringarna. Effekterna av dessa incitament, som ligger närmare i tid, är för de flesta mer avgörande för valet av arbetsutbud, än storleken på en framtida pension.²⁰⁰ Så länge vi inte har uppnått en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet mellan kvinnor och män så riskerar det inkomstbaserade pensionssystemet leda till större negativa jämställdhetseffekter för kvinnor än nyttan av ytterligare ett incitament för att öka kvinnors förvärvsinkomster.

Höjt tak för rut-avdraget kan bidra till ökad jämställdhet

I maj 2024 beslutade riksdagen att tillfälligt höja taket för rot- och rutavdraget till 75 000 kr per avdrag och person.²⁰¹ I en tidigare underlagsrapport till Jämställdhetsmyndigheten framkommer att rutavdraget delvis har positiva effekter för den ekonomiska jämställdheten.²⁰² När rutavdraget infördes 2007 motiverades det av ett tredelat jämställdhetssyfte. Det första var att förvärvsarbete för kvinnor skulle kunna minska den tid de ägnar åt obetalt hushållsarbete och öka tiden för betalt arbete. Det finns få studier som analyserat i vilken grad detta skett, men de som finns visar att rutavdraget bidrar till att öka kvinnors arbetsinkomster och därmed den ekonomiska jämställdheten i en relativt liten grupp höglönade kvinnor eller kvinnor i höginkomstshushåll.

Det andra och tredje jämställdhetssyftet vid införandet av rutavdraget var att det skulle öka kvinnors arbetskraftsdeltagande genom att nya arbetstillfällen i hushållstjänstesektorn skapades och att de kvinnor som arbetade svart med hemstädning och andra hushållsnära tjänster skulle kunna övergå till att arbeta vitt. Båda dessa syften har i stort uppnåtts.

Anhöriga föreslås få ökat stöd vilket i viss mån kan öka jämställdheten

I juni 2023 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare för att analysera och lämna förslag på ett ändamålsenligt och individanpassat stöd till anhörig till långvarigt sjuka eller kortvarigt allvarligt sjuka och anhöriga som är barn. Syftet var att stödet till anhöriga behöver förbättras, utvecklas och stärkas.²⁰³ I kommittédirektivet till utredningen framgår att stödet till anhöriga är en jämställdhets- och folkhälsofråga. Man framhåller att kvinnor oftare står för en mer omfattande anhängigomsorg med allt från personlig omsorg och behandling till fysiska aktiviteter och kontakt med vården och omsorgen.

Kvinnor upplever också oftare att deras insatser går ut över arbete, studier och välbefinnande. I september 2024 publicerades resultatet av utredningen ”Stärkt stöd till anhöriga – Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga”. Utredningen konstaterar att det bästa stödet för anhöriga är att insatser från hälso- och sjukvården och socialtjänsten fungerar bra för deras närstående. Utredningen framhåller vikten av att dessa verksamheter har ett anhörigperspektiv. Den föreslår att anhöriga med särskilt behov ska erbjudas en anhörigkontakt av kommunen och att en informationsportal upprättas där anhöriga kan få information om vart de kan vända sig i olika frågor. Vidare föreslås att stödet till barn som är anhöriga stärks och förtydligas.²⁰⁴

Utredningen bedömer att förslagen kan få indirekt positiva effekter för jämställdheten. Då kvinnor generellt påverkas mer negativt av anhängigomsorg jämfört med män kan förslaget om en anhörigkontakt stärka stödet till kvinnor i högre grad, i den mån de erhåller en sådan.

²⁰⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2024e

²⁰¹ Skatteutskottets betänkande & 2023/24:SkU24 2023

²⁰² Nyberg 2023

²⁰³ Dir. 2023:77 2023

²⁰⁴ SOU 2024:60 2024

Utredningen är en fortsättning på regeringens arbete med att öka stödet till anhöriga, där även den nationella anhörigstrategin inom hälso- och sjukvården som infördes 2022 ingår. Anhörigperspektivet lyfts även fram i andra strategier såsom den nya nationella demensstrategin som infördes i början av 2025.²⁰⁵ I relation till denna fick Nationellt kompetenscentrum anhöriga (NKA) under 2024 i uppdrag att öka kunskapen om hur ett individanpassat, flexibelt och adekvat stöd till anhöriga till personer med demenssjukdom och kognitiv svikt kan ges av kommuner, regioner och enskilda utförare.²⁰⁶

Regeringens initiativ för att öka stödet till anhöriga har potential att öka jämställdheten då kvinnor ger mer omfattande omsorgsinsatser till närstående och ofta påverkas mer negativt av detta.²⁰⁷ Jämställdhetsmyndigheten menar att det är angeläget att stödet till anhöriga följs upp ur ett jämställdhetsperspektiv. Samtidigt finns det en risk för att åtgärderna inte är tillräckliga. Regeringen bör överväga att öka socialförsäkringsskyddet för anhörig som vårdar en närstående. Detta kan ske genom en ny socialförsäkring för vård av anhörig eller en breddning av befintlig försäkring. Närståendepenningen skulle kunna utökas med en del som omfattar närstående med stora omsorgsbehov men inte livshotande sjukdom. En ny eller breddad försäkring skulle även kunna ta inspiration från den tillfälliga föräldrapenningen.²⁰⁸

Kunskapen om kvinnors och mäns obetalda omsorg behöver öka

Kvinnors och mäns omsorg om de yngsta barnen följs tämligen väl genom Försäkringskassans återkommande uppföljning av betald och obetald föräldraledighet. Inom andra områden av delmålet, så som det obetalda hem- och omsorgsarbetet riktat mot äldre och personer med funktionsnedsättning, bedöms uppföljningen vara otillräcklig. Antalet och andelen äldre i befolkningen har ökat de senaste decennierna, vilket är en trend som kommer att fortsätta. Samtidigt har andelen äldre som beviljas hemtjänst eller särskilt boende minskat markant sedan 1990-talet.²⁰⁹ Även omsorgens kvalitet har delvis försämrats. Vi har belyst dessa frågor i tidigare rapporter.²¹⁰ Denna utveckling har ökat pressen på anhöriga att ge mer stöd och omsorg till äldre. Kvinnor ger i större utsträckning obetald anhörigomsorg. Det är ett mönster som förstärks när omsorgsinsatserna blir mer omfattande. Samtidigt visar flera studier att anhörigomsorg kan få negativa effekter för den anhörigas hälsa, arbetsliv och ekonomi, vilket drabbar kvinnor i högre grad.²¹¹

Parallellt med ovan beskrivna utveckling med allt fler äldre och en minskande andel som får offentligt finansierad äldreomsorg har kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och tid ägnad åt förvärvsarbete ökat kontinuerligt. Detta är särskilt tydligt för kvinnor i övre medelåldern. Från 1980 och fram till 2020 ökade arbetskraftsdeltagandet för kvinnor i 55–64 års ålder från 55 procent till 80 procent, vilket är en mycket hög siffra i ett internationellt perspektiv. Det är även i den åldern som förvärvsarbetande personers föräldrar får ett ökat omsorgsbehov, och omsorgen ges då framför allt av döttrar.²¹²

Anhörigas omsorgsinsatser riktade mot äldre och andra närstående betingar stora samhällsekonomiska värden. NKA har visat att kostnaden för anhörigomsorgen ligger på närmare 152 mdkr per år och den största kostnadsposten utgörs av inkomstbortfall för de som vårdar en närstående.²¹³ Om anhörigas omsorgsinsatser skulle utföras avlönat av personer med undersköterskeutbildning

²⁰⁵ S2025/00121 2025

²⁰⁶ Socialdepartementet 2024

²⁰⁷ Jämställdhetsmyndigheten 2023g; 2023d; 2023f; 2024g

²⁰⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2023d

²⁰⁹ Bestämd data från Socialstyrelsen avseende hemtjänst och särskilt boende för åren 1994–2023

²¹⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2023g; 2023d; 2023f; 2024g Se även kapitel 7 om jämställd hälsa.

²¹¹ Jämställdhetsmyndigheten 2023g; 2023d; 2023f; 2024g

²¹² Stanfors 2023

²¹³ Nationellt kompetenscentrum anhöriga 2022

skulle den kosta 194 mdkr per år, vilket motsvarar närmare 4 procent av BNP.²¹⁴ Trots anhörigomsorgens samhällsbärande funktion är den relativt osynlig och räknas inte in i nationalräkenskaperna eller BNP.

För att få en helhetsbild över samhällsekonomin behöver allt arbete, både det betalda och det obetalda, mätas och följas upp ur ett jämställdhetsperspektiv och sättas i relation till andra samhällsförändringar.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det behövs en ny och kontinuerligt återkommande studie av kvinnors och mäns tidsanvändning som är jämförbar över tid. Det totala obetalda hem- och omsorgsarbetet ur ett livsloppsperspektiv behöver kartläggas och analyseras, inklusive multipla belastningar såsom hem- och omsorgsarbete riktat mot barn, barnbarn, äldre föräldrar, anhöriga med funktionsnedsättning och andra närstående.

Grundskolans kunskapsförmedling i hem- och omsorgsarbete har minskat över tid och jämställdhetsuppdraget tas inte om hand

Från höstterminen 2024 ökade grundskolans undervisning i hem- och konsumentkunskap med 12 timmar per år, enligt ett riksdagsbeslut.²¹⁵ Nedanstående analys visar att grundskolans läroplaner och undervisning brister i relation till målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

Den ökade undervisningstiden samt senare tids uppföljningar av delmålet – som pekar på att utvecklingen stagnerat och i vissa fall går bakåt – föranleder en analys av hur den obligatoriska kunskapsförmedlingen i skolan rustar befolkningen för att utföra obetalt hem- och omsorgsarbete.²¹⁶

Historiskt och fram till idag har undervisningen inom området främst skett inom ramen för grundskolans undervisning i barnvård, barnkunskap, familjekunskap, hemkunskap samt hem- och konsumentkunskap.

När den nioåriga obligatoriska grundskolan infördes i Sverige år 1962 var syftet att alla barn skulle få en likvärdig utbildning oavsett bakgrund.²¹⁷ Sedan dess har ytterligare fem läroplaner för grundskolan sett dagens ljus.²¹⁸ Läroplanen från år 1962 vittnar om att undervisning i hemkunskap och barnvård (som senare kom att benämnas barnkunskap) var två olika obligatoriska ämnen, vilket gällde fram till 1994.²¹⁹ Sedan grundskolans införande och fram till idag har dessa ämnena förändrats i både omfattning, inriktning och innehåll.

²¹⁴ Ekman m.fl. 2021

²¹⁵ Skolverket 2024d

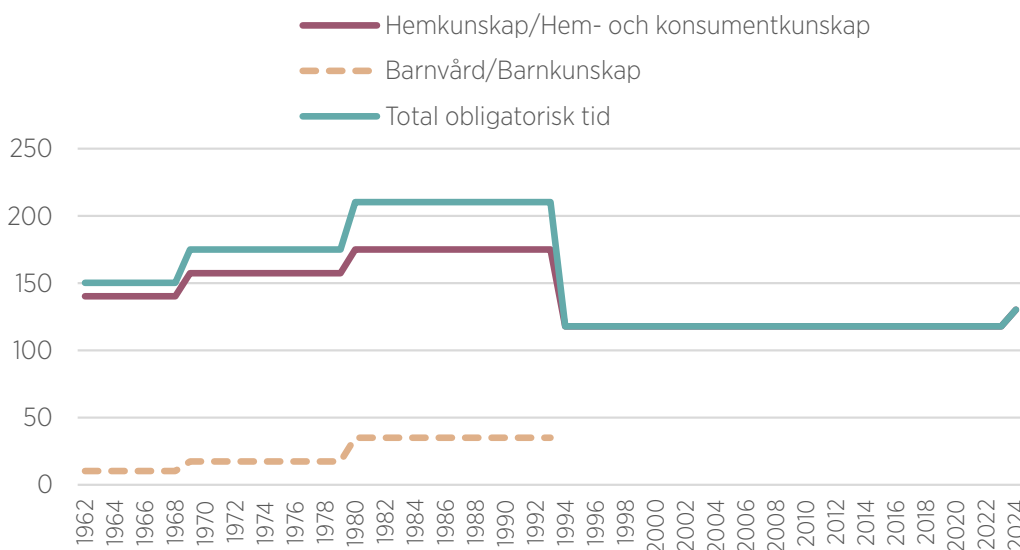
²¹⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2023g; 2023d; 2023f; 2024g

²¹⁷ Kungliga skolöverstyrelsen 1962

²¹⁸ Skolöverstyrelsen, 1969, Lgr 69, Läroplan för grundskolan, Allmän del 1 samt Supplement 2; Skolöverstyrelsen, 1980, Läroplan för grundskolan Mål och riktlinjer Kursplaner Timplaner; Utbildningsdepartementet, 1994, 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet Lpo 94; Utbildningsdepartementet, 1994, Kursplaner för grundskolan; Skolverket, 2024, andra upplagan, Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet Lgr 22; Skolverket, 2011, Kommentarmaterial till kursplanen i hem- och konsumentkunskap; Skolverket, 2015, Planerad undervisningstid i grundskolan 2011–2015. Avseende höstterminen 2024 har riksdagen fattat beslut om ändringar i skollagen som innebär att elevernas val tas bort. Timmarna som därigenom frigörs har fördelats på övriga ämnen vilket inneburit att hem- och konsumentkunskap fått utökad undervisningstid, från 118 till 130 timmar.

²¹⁹ I läroplanen från 1962 kunde eleverna även välja att få betydligt mer kunskap i barnvård, hemkunskap och relaterade ämnen, en möjlighet som togs bort från och med läroplan 1969.

Figur 1. Obligatoriska undervisningstimmar i hemkunskap/hem- och konsumentkunskap, barnvård/barnkunskap enligt läroplaner och timplaner för grundskolan, 1962–2024. Antal timmar.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten 2025. Kommentar: Figuren baseras på den undervisningstid som anges i läroplaner och timplaner för åren 1962–2022. Undervisningstiden har angetts på olika sätt under perioden. Dels som antal veckotimmar, dels som total garanterad undervisningstid. Jämförelse över tid behöver därför tolkas med viss försiktighet.

I Läroplanerna från åren 1969 och 1980 ökade undervisningen i barn- och hemkunskap. Undervisningen var som mest omfattande i 1980 års läroplan som kom att gälla fram till 1994. Undervisningens syfte var att förmedla kunskap om föräldraskap, barns utveckling och behov samt ge breda praktiska färdigheter och kunskaper om hemarbetet, vilket eleverna förväntades ha nytta av i sitt framtida familje- och samhällsliv.

I 1994 års läroplan togs barnkunskap bort som eget ämne och undervisningen i hemkunskap fick ett tydligt minskat antal undervisningstimmar. En annan påtaglig förändring är att hemkunskapen har ändrat inriktning över tid. Tidigare gav den eleverna praktiska och detaljerade färdigheter och kunskaper inom hemmets alla arbetsområden såsom skötsel av hemmet, matlagning och kosthållning, tvätt och vård av kläder och textilier, disk, städning samt rengöring. Idag fokuserar den huvudsakligen på matlagning, privatekonomi, konsumtion och hållbarhet. Parallellt med denna utveckling bytte ämnet även namn till hem- och konsumentkunskap i 2011 års läroplan.

Samtidigt som undervisningen i färdigheter och kunskaper kopplade till det obetalda hem- och omsorgsarbetet först ökade och sedan tydligt minskade i 1994 års läroplan har jämställdhetsperspektivet gått från att vara delvis implicit i 1962 års läroplan²²⁰ till att bli en alltmer uttalad och central fråga i dagens läroplan för hem- och konsumentkunskap.

Ett ökat fokus på jämställdhet har varit angeläget – men utan tillräcklig träning i praktiska färdigheter och omfattande kunskaper kopplade till omsorg om barn, äldre och andra närstående samt sådant hemarbete som ligger utanför områdena matlagning, privatekonomi, konsumtion och hållbarhet finns det en uppenbar risk för att dagens kunskapsförmedling är otillräcklig när det gäller att rusta alla elever för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. På högre utbildningsnivåer kommer sådana kunskaper delvis vissa grupper till del, främst flickor och kvinnor som väljer barn-, pedagogik-, vård- och omsorgsrelaterade gymnasieprogram samt högskoleutbildningar.²²¹

²²⁰ Det finns inget omnämnande av termen ”jämställdhet” i de delar av 1962 års läroplanen som behandlar hemkunskap och barnvård. Dock finns det formuleringar som berör relaterade koncept som undervisning i ”en demokratisk familjesyn”.

²²¹ Jämställdhetsmyndigheten 2022c: Program och högskoleutbildningar där män är i majoritet förmedlar i viss mån kunskaper kopplade till vissa delar av det obetalda hemarbetet, såsom installationer, underhåll av bostaden och underhåll av bilen. Se även: Jämställdhetsmyndigheten 2023c

I Skolinspektionens granskning av hem- och konsumentkunskapsundervisningen från 2019 framkommer att ämnet har en låg andel behöriga lärare och är det minsta i grundskolan sett till undervisningstid.²²² Samtidigt är det ett av de ämnen där den planerade undervisningstiden avviker mest i förhållande till den garanterade undervisningstiden. Då hem- och konsumentkunskap under åren fått ett mer omfattande och komplext innehåll har konsekvensen blivit att delar av kursplanens innehåll har prioriterats bort. Skolinspektionen visar att undervisningen omfattar innehåll från kursplanens tre kunskapsområden: ”mat, måltider och hälsa”, ”konsumtion och ekonomi” samt ”miljö och livsstil”. Tonvikten på undervisningen ligger dock på området ”mat, måltider och hälsa”, med matlagning som dominerande inslag. Frågor om arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv saknas ofta i undervisningen och traditionella könsmönster synliggörs sällan.²²³

I studien ”Den moderna papparollen – ett faderskap i förändring” framkommer att föräldrafärdigheter har blivit allt viktigare för mäns möjligheter att bli pappor.²²⁴ Samtidigt visar uppföljningar av det offentligt finansierade föräldraskapsstödet att gruppen pappor är särskilt svår att nå.²²⁵

Den samlade bilden av denna analys visar att grundskolans undervisning i relation till målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet minskat över tid, och är i behov av att stärkas och prioriteras. Det utökade antalet undervisningstimmar i hem- och konsumentkunskap kan vara ett första steg. Vår bedömning är dock att det behövs strukturella förändringar av kunskapsförmedlingen i grundskolan mot ökat fokus på fler aspekter av det obetalda hem- och omsorgsarbetet vilket på sikt kommer att bidra till att delmålet nås. Regeringens nya STEM-strategi som syftar till att fler ska studera naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, ska särskilt verka för att öka flickor och kvinnors intresse för dessa ämnen.²²⁶ På samma sätt finns ett specifikt behov av åtgärder som stödjer unga pojkars utveckling av föräldrafärdigheter redan i grundskolan. Detta skulle öka jämställdheten och kan stärka mäns möjligheter att bli pappor.

Generellt behöver politiska åtgärder och reformer beakta de minskade födelsetalen i Sverige och i vilken grad dessa är ofrivilliga. Det vill säga frågan om det finns individer i befolkningen som skulle vilja ha barn eller fler barn men som upplever hinder, hinder som politiska beslut skulle kunna undanröja.

Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov

Delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet prioriteras i lägre grad än övriga jämställdhetspolitiska delmål. Detta avspeglas i såväl statliga insatser som i myndigheters och andra organisationers jämställdhetsarbete. Den offentliga omsorgen har historiskt varit avgörande för kvinnors inträde på arbetsmarknaden, men när välfärden brister ökar kvinnors obetalda omsorgsarbete. Denna strukturella koppling behöver synliggöras tydligare och hanteras politiskt.

Vi har identifierat flera utvecklingsbehov. För det första behövs bättre och mer kontinuerlig kunskapsuppföljning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, särskilt gällande äldre och personer med funktionsnedsättning. För det andra behöver grundskolans undervisning i hem- och konsumentkunskap stärkas med ökat fokus på att rusta alla elever, särskilt pojkar, för föräldraskap, omsorgsansvar och hushållsarbete. För det tredje behöver stödet till anhöriga förstärkas, potentiellt genom en utvidgad socialförsäkring.

Sammantaget framträder bilden av ett jämställdhetspolitiskt delmål som kräver förnyat fokus och konkreta åtgärder för att utvecklingen inte ska stagnera ytterligare eller till och med gå i motsatt riktning.

²²² Skolinspektionen 2019

²²³ Skolinspektionen 2019

²²⁴ Aldén & Boschini 2023

²²⁵ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd 2022

²²⁶ Utbildningsdepartementet 2025

7. JÄMSTÄLLD HÄLSA

Regeringens målformulering

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. Jämställd hälsa är ett omfattande delmål som handlar om fysisk, psykisk, sexuell och reproduktiv hälsa. Delmålet om jämställd hälsa innefattar också förebyggande folkhälsoarbete, insatser till enskilda personer inom socialtjänsten, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvård och offentligt finansierad omsorg.

Jämställdhetsmyndighetens bedömning

- Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det fortfarande är långt kvar till delmålet om en jämställd hälsa är uppnått. Delmålet är brett och det finns målområden som inte är konkretiserade och som saknar indikatorer, exempelvis jämställd hälso- och sjukvård samt indikatorer kopplade till sexuell och reproduktiv hälsa. Samtidigt är delmålet i hög grad beroende av måluppfyllelsen av de andra jämställdhetspolitiska målen då en individs hälsa är ett resultat av hälsans bestämningsfaktorer.
- Regeringens fokus för delmålet har främst präglats av ett stärkt arbete för kvinnors hälsa med fokus på hälso- och sjukvården och förlossningsvården, vilket lett till en positiv utveckling inom det området. Det finns dock fortfarande stora regionala skillnader och skillnader mellan olika grupper av befolkningen.
- För att ojämlikheten ska minska kan det krävas förebyggande insatser utanför vårdsektorn. Arbetet behöver därför breddas och adressera fler målområden inom delmålet, framför allt det förebyggande folkhälsoarbetet.
- Genom att i högre grad rikta fokus mot det förebyggande arbetet kan mäns hälsa i högre utsträckning inkluderas i arbetet, vilket även kan ge positiva effekter för delmålet mäns våld mot kvinnor. Ett sådant område kan vara ett stärkt SRHR-arbete inom skolan liksom att stärka elevhälsan överlag, med fokus på både unga kvinnors och unga mäns behov.
- Det är tydligt att det finns flera delar inom delmålet som inte adresseras av direkta åtgärder utan framför allt styrs genom strategin jämställdhetsintegrering. Vi ser därför att det behövs en tydligare styrning med särskilda åtgärder, framför allt kopplade till det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

I detta kapitel redovisar och analyserar vi resultat av åtgärder som regering, myndigheter och andra aktörer har vidtagit för att uppnå delmålet om en jämställd hälsa. Kapitlet börjar med en beskrivning av den statliga styrningen av delmålet, ambitionerna och prioriterade områden. Därefter följer en presentation av de främsta områdena som adresseras med åtgärder och resultat kopplade till dessa. Eftersom delmålet jämställd hälsa är brett, och många myndigheter arbetar aktivt med både direkt relaterade uppdrag och närliggande områden som påverkar delmålet är det inte möjligt att ge en fullständig redovisning av alla åtgärder och resultat här.

I stället presenterar vi ett urval av relevanta resultat, baserade på regeringens fokus för delmålet. Vi avslutar kapitlet med en analys av resultat av vidtagna åtgärder och identifierade utvecklingsbehov. Underlag för bedömning av måluppfyllelse finns i bilagan "Jämställdheten i Sverige – Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

Åtgärder för ökad jämställd hälsa adresserar främst kvinnors hälsa och förlossningsvård

Delmålet jämställd hälsa styrs med olika verktyg, som ofta överlappar varandra, till exempel hälso- och sjukvårdslagen, nationella strategier, myndighetsuppdrag, statsbidrag till kommuner och regioner, överenskommelser med Sveriges kommuner och regioner (SKR) och jämställdhetsintegrering.

Sedan 2015 har regeringen gjort finansiella satsningar på kvinnors hälsa och förlossningsvård, vilket har varit en viktig del av statens arbete för att nå delmålet. För 2024 har ambitionerna förnyats genom en överenskommelse med SKR om kvinnors hälsa och förlossningsvård samt myndighetsgemensamma uppdrag om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Även psykisk hälsa och suicidprevention är prioriterade områden. Utöver överenskommelsen om kvinnors hälsa och förlossningsvård finns flera andra överenskommelser med SKR som också påverkar delmålet jämställd hälsa, exempelvis överenskommelsen om god vård och nära vård eller insatser för psykisk hälsa och suicidprevention.²²⁷

Myndigheternas arbete med kvinnors hälsa och förlossningsvård förbättrar regionernas förutsättningar men det är fortfarande långt kvar till jämlik vård

Överenskommelsen som rör mödrahälsovård, förlossningsvård och förbättrade insatser för kvinnors hälsa hade ett totalt anslag på drygt 1,6 mdkr 2023 och drygt 1,5 mdkr för 2024. Satsningen är uppdelad i åtta olika områden.²²⁸

Myndigheten för vård och omsorg har utvärderat resultaten av satsningen två gånger och konstaterat att det är svårt att följa upp resultaten. De har påpekat att regeringen behöver förtydliga målen med satsningen och att överenskommelserna bör innehålla konkreta och mätbara mål så att effekterna kan utvärderas. Dessutom har det framkommit att det behövs en tydligare redovisning av hur pengarna används i regionerna. Även om regionerna har kunnat anpassa insatserna efter sina behov så har det inte funnits någon tydlig rapportering om hur medlen har använts, vilket har gjort det svårt att följa upp satsningen.²²⁹

²²⁷ S2023/02740 2023; S2023/03331 2023; S2023/03332 2023; S2023/03333 2023; S2023/03335 2023; S2023/03357 2023; S2024/02033 2024

²²⁸ S2023/03333 (delvis) 1. Utveckling av graviditetsvårdkedja 2. Utveckling av eftervård 3. Utveckling av relevant kompetens 4. Utveckling av nya arbetssätt 5. Insatser för en mer jämlik mödrahälsovård och förlossningsvård 6. Utveckling av hälso- och sjukvård som rör flickors och kvinnors hälsa och sjukdomar inklusive sexuell och reproduktiv hälsa 7. En god vård för personer som utsatts för sexuellt våld och könsstympning 8. Särskilda insatser för att stärka tillgängligheten till mödrahälsovården och förlossningsvården på landsbygden

²²⁹ Myndigheten för vård och omsorgsanalys 2023

Myndigheternas kunskapsstöd och riktlinjer har potential att ge en mer jämlik vård

Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har sedan starten av satsningen haft många olika uppdrag, främst att ta fram kunskapsunderlag kring flickor och kvinnors hälsa.²³⁰

Med syfte att få ett mer strategiskt och systematiskt arbete i regionerna samt en mer jämlik vård har Socialstyrelsen haft i uppdrag att ta fram en nationell plan för förlossningsvården innehållande nationella mål och indikatorer. De områden som i planen fått högst prioritet är en mer sammanhållen vårdkedja, stärkt vård till gravida och nyförlösta med särskilda behov, stärkt kompetensförsörjning inom förlossningsvården, ökad tillgång till aktuell kunskap, mer samordnad och jämlik förlossningsvård samt stärkt och utvecklad eftervård.²³¹

I slutet av 2023 publicerade Socialstyrelsen även nationella riktlinjer för mödrahälsovården och förlossningsvården inklusive eftervården. Ett antal prioriterade områden pekas ut, bland annat ett stärkt arbete för utsatta grupper, behov av en stärkt vårdkedja där gravida och nyförlösta känner sig trygga från graviditet till förlossning och eftervård. I riktlinjerna framgår att eftervården behöver stärkas och att de regionala skillnaderna som finns inom mödrahälsovården och förlossningen behöver minska. Till exempel varierar andelen som får behandling för psykisk ohälsa mycket mellan regionerna. Eftervården fungerar också olika väl, och personer födda utanför Norden kommer mer sällan till eftervårdsbesöken än andra.²³² Utöver detta har Socialstyrelsen tagit fram ett basprogram för mödrahälsovård och kunskapsstöd för normalförlossningar.

I den kunskapsöversikt som Socialstyrelsen tagit fram inom ramen för kunskapsstödet framkommer att det finns stora skillnader i praxis mellan olika förlossningskliniker.²³³ Ur ett styrningsperspektiv är myndigheternas arbete viktigt för att öka likvärdigheten oavsett var i landet du bor. Detta förutsätter dock att regionerna har förutsättningar och ekonomiska resurser att omsätta riktlinjer och kvalitetshöjande arbete i praktiken. Statskontoret lyfter i rapporten ”Att styra det självstyrande” från 2023 att likvärdighet och kompetensförsörjning är två områden där styrningen gentemot kommuner och regioner är särskilt svår och komplex. Dels finns en risk att likvärdigheten minskar mellan stora och små kommuner och regioner till följd av att små kommuner och regioner ofta saknar resurser att omsätta styrning i praktiken.

Dessutom finns en risk för att ökade krav och styrning mot ökad kvalitet för patienter och brukare, i verksamheter med knappa personalresurser, kan förvärpa arbetsmiljön vilket i slutändan ökar ojämställdheten då kvinnor är i stor majoritet i dessa sektorer. Att rikta ökade krav mot redan ansträngda arbetsgrupper riskerar i stället att leda till att fokus läggs på annat än primäruppdraget vilket i sin tur riskerar att minska kvaliteten.²³⁴

Av regionernas redovisningar framgår att insatserna främst fokuserat på ”nya arbetssätt”

Då det är för tidigt att se resultat av satsningen under 2024 redovisar vi här resultat av satsningen som pågick under 2023. Som vi nämnt har Myndigheten för vård- och omsorgsanalys pekat på att de finansiella medlen i högre grad behöver knytas till de insatser som genomförts av regionerna.

²³⁰ Socialstyrelsen har i uppdrag att genomföra insatser för en jämlik hälso- och sjukvård med fokus på sjukdomar som främst drabbar kvinnor och flickor. I uppdraget ingår att följa upp och utvärdera vården ur ett jämställdhetsperspektiv samt att ta fram relevanta kunskapsstöd och informationsinsatser på området. Uppdraget syftar till att öka kunskapen om sjukdomar och tillstånd som främst drabbar kvinnor och flickor och att stärka en jämlik vård (S2023/00969). SBU fick i uppdrag i regleringsbrevet för 2023 att ta fram kunskapsunderlag inom området kvinnohälsa. Identifiering av relevanta områden ska ske i samverkan med Socialstyrelsen och andra berörda myndigheter och aktörer (S2022/04810). Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att ta fram fördjupade kunskapsunderlag om kvinnors hälsa inom ramen för satsningen på förlossningsvård och kvinnors hälsa. Arbetet ska särskilt fokusera på att öka kunskapen om kvinnors sexualitet och sexuella hälsa i samband med reproduktiva händelser samt klimakteriets påverkan på kvinnors fysiska, psykiska och sexuella hälsa. Det ska utgå från en vetenskaplig grund (S2023/02102). Se även Jämställdhetsmyndigheten 2022a; 2023g.

²³¹ Socialstyrelsen 2024b

²³² Socialstyrelsen 2023a

²³³ Socialstyrelsen 2023b

²³⁴ Statskontoret 2023

Socialstyrelsen visar dock att endast 12 av 21 regioner angett hur de fördelat medel utifrån de åtta insatsområden i överenskommelsen för 2023. Flest insatser riktades mot ”nya arbetssätt”, men det kan vara svårt att avgöra vilka områden av satsningen som pengarna riktas till genom nya arbetssätt. Ofta är de kopplade till förbättringar av eftervården eller mot en mer jämlik förlossningsvård. Det förändrade arbetssättet har enligt regionerna resulterat i att fler kommer på eftervårdsbesök och ett bättre omhändertagande av kvinnor som drabbats av bristningar och bäckenbottenbesvär.

Inom insatsområdet för utveckling av hälso- och sjukvård som rör flickor och kvinnors hälsa samt SRHR har arbetet främst rört gynekologisk vård, förbättrad abortvård samt ökad tillgänglighet till ungdomsmottagningar. Det område som regionerna fokuserat minst på är insatsområdet god vård för personer som utsatts för sexuellt våld och könsstympning. De insatser som gjorts har riktats mot bättre omhändertagande av kvinnor som genomgått könsstympning samt kompetenshöjande insatser för att stärka vården till personer som utsatts för våld och sexuellt våld.

Regionernas arbete visar positiva resultat men det finns fortfarande områden i överenskommelsen som är svåra att förbättra. De flesta regionerna redovisar att det, trots att det sker förstärkningar inom kompetensförsörjningen, fortfarande är svårt att utbilda, behålla och rekrytera personal, särskilt inom förlossningsvården. Därutöver lyfter samtliga regioner ett fortsatt behov av statligt stöd för att stödja utvecklingen mot en mer personcentrerad, tillgänglig och jämlik förlossningsvård samt hälso- och sjukvård.²³⁵

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är en del av den allmänna hälsan genom hela livet

SRHR är grundläggande för att uppnå en jämställd hälsa och för kvinnors egenmakt och jämställdhetspolitiken överlag. SRHR är en del av den allmänna hälsan genom hela livet och kan påverka både den fysiska och psykiska hälsan liksom det sociala välbefinnandet.

Arbetet med att stärka rätten till SRHR har en tydlig koppling till satsningen på kvinnors hälsa. Därutöver finns överlappande områden med andra nationella strategier, exempelvis den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor. Båda strategierna adresserar bland annat sexuellt våld och könsstympning. Därtill kan kränkningar av rättigheter och hälsoutmaningar i relation till SRHR leda till nedsatt psykisk och fysik hälsa. Exempelvis kan menstruationssmärter, klimakteriebesvär och förlossningsskador avsevärt begränsa möjligheterna att upprätthålla en normal vardag, inklusive skolgång, yrkesliv och tillfredsställande intima relationer.²³⁶ SRHR-arbetet har därmed en tydlig koppling till den nationella strategin för psykisk hälsa och suicid.

Tillgången och möjlighet för individen att åtnjuta sexuell och reproduktiva hälsa och rättigheter är inte jämnt fördelade mellan olika grupper i befolkningen. Särskilt svårt att utkräva dessa rättigheter har bland annat utrikesfödda kvinnor och flickor samt unga kvinnor med låg socioekonomisk bakgrund.²³⁷

● SRHR är ett samlingsbegrepp som bland annat omfattar rätten till

- säkra aborter
- gynekologisk hälsovård
- mödravård och förlossningsvård
- tillgång till preventivmedel och sexualundervisning
- rätten att få bestämma över sin egen sexuella läggning, könsidentitet och könsuttryck.

²³⁵ Socialstyrelsen 2024c Socialstyrelsen 2024b

²³⁶ Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2022

²³⁷ Jämställdhetsmyndigheten 2024g

Myndigheternas och andra aktörers arbete har resulterat i ökad kunskap om behov av SRHR i olika målgrupper

På uppdrag av regeringen har Folkhälsomyndigheten tagit fram en nationell strategi för SRHR samt en handlingsplan kopplad till strategin.²³⁸ Folkhälsomyndigheten har fortsatt i uppdrag att genomföra insatser för att bidra till spridning och implementering av SRHR-strategin. Folkhälsomyndigheten har sedan 2020 tagit fram olika typer av kunskapsunderlag baserade på intervjustudier med prioriterade målgrupper som belyser olika delområden inom SRHR.²³⁹ I handlingsplanen för SRHR ingår flertalet myndigheter som är utpekade som ansvariga i den aktivitetsplan som är framtagen kopplad till SRHR-strategin. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten är viktiga aktörer. Folkhälsomyndigheten är ansvarig för att följa upp resultaten av strategin. En förutsättning för att strategins mål ska kunna nås är att de centrala aktörerna som står utpekade inom handlingsplanen får uppdrag kopplade till handlingsplanen. Annars finns en risk att arbetet prioriteras ned inom respektive myndighet.

Hittills har myndigheters arbete framför allt resulterat i ökad kunskapsproduktion och information om SRHR riktad till berörda aktörer. Socialstyrelsen har under året bland annat publicerat samtalsstöd om sexuell hälsa för primärvården.²⁴⁰ Därutöver fortsätter Socialstyrelsen sitt arbete med att implementera riktlinjerna för endometrios och provocerad vulvodyni.²⁴¹ Bland annat kommer myndigheten att genomföra intervjuer med representanter för olika verksamheter för att få en bild av läget och behoven för att förbättra implementeringen av riktlinjerna.²⁴² Socialstyrelsen har även flera uppdrag kopplade till könsstämpning av flickor och kvinnor, och har publicerat flera publikationer inom området, bland annat kunskapsstöd och ett samtalsstöd till hälso- och sjukvårdspersonal.²⁴³

Under året har det genomförts en utredning om förändrad abortlagstiftning. Syftet har varit att utreda möjligheterna att modernisera lagstiftningen så att den är relevant i relation till den medicinska utvecklingen och därmed utreda möjligheten för att göra hela den medicinska aborten i hemmet.²⁴⁴

Under 2023 genomförde Folkhälsomyndigheten befolkningsundersökningen UngKAB23. Syftet med studien var att ta fram ny kunskap om ungas sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter samt se om det skett förändringar över tid. Enkäten visar att många, framför allt unga kvinnor, inte får sin sexuella och reproduktiva hälsa eller sina sexuella och reproduktiva rättigheter tillgodosedda. En femtedel av alla flickor mellan 16 och 19 år har stannat hemma från skolan vid varje mens de senaste sex månaderna.

Det är däremot få som sökt hjälp för besvären. Vidare framkommer att våldsutsattheten är utbredd, särskilt bland unga kvinnor, och olika typer av våld förekommer i samband med sex.²⁴⁵ Jämställdhetsmyndigheten har tidigare konstaterat att allt fler kommuner har implementerat verktyget SEXIT i sin ordinarie verksamhet vilket är ett verktyg som används inom skolan för att ställa frågor om sexuell utsatthet.²⁴⁶

Skolan en viktig aktör i arbetet med att stärka SRHR hos unga

I oktober 2024 fick ett flertal myndigheter i uppdrag att stärka SRHR med fokus på att nå ut i områden där utanförskapet är stort, samt med särskild inriktning mot grupper som kan vara utsatta för

²³⁸ Folkhälsomyndigheten 2020b; 2023a

²³⁹ Folkhälsomyndigheten 2020c; 2020a; 2022b

²⁴⁰ Socialstyrelsen 2024h Socialstyrelsen 2024f

²⁴¹ Provocerad vulvodyni (tidigare vestibulit) är ett smärttillstånd som är vanligast hos unga kvinnor. Många får en intensiv, brännande smärta när slemhinnan runt slidöppningen berörs, oftast vid vaginalt sex. Vårdguiden 1177 2025

²⁴² Socialstyrelsen 2023d

²⁴³ Socialstyrelsen 2024e; 2024f; 2024g

²⁴⁴ SOU 2025:10 2025

²⁴⁵ Folkhälsomyndigheten 2025; Se även bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

²⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2024g

hedersrelaterat våld och förtryck.²⁴⁷ Det är inte tydligt om detta uppdrag är kopplat till genomförandet av handlingsplanen. En brist bedöms vara att uppdraget inte inkluderar Skolmyndigheterna, som har en central roll i ungas hälsa.²⁴⁸ Eftersom SRHR-arbetet har en så tydlig koppling till flera delar av jämställdhetspolitiken anser Jämställdhetsmyndigheten att det är viktigt att SRHR-arbetet bedrivs brett i hela samhället och att skolan fortsatt står som en viktig aktör i arbetet.

Skolan lyfts även i forskningen som en viktig aktör för att upptäcka kränkningar av SRHR hos unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, där utsatthet för fysiskt och psykiskt våld får konsekvenser för både den psykiska och fysiska hälsan. Därtill lyfts kognitivt funktionshindrade eller individer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) som lever under hedersrelaterat våld och förtryck som särskilt sårbara grupper vilka kan ha extra svårt att navigera i de komplexa normsystemen som råder och samtidigt ha än svårare att söka stöd och hjälp. Flickor och unga kvinnor som lever i en hederskontext har ofta svårt att söka stöd och hjälp men de få gånger de gör det vänder de sig till vuxna i skolan.²⁴⁹ Vi menar att detta pekar på vikten av ett stärkt och breddat elevhälsoarbete där SRHR får vara vägledande.

Fortsatta svårigheter att följa upp hur regioner arbetar med jämställdhetsperspektiv utifrån ambitionerna i överenskommelser med SKR

Jämställdhetsmyndigheten har tidigare pekat på vikten av att Socialstyrelsen i högre utsträckning bör följa upp hur regionernas arbete leder till ökad jämställd hälsa genom överenskommelser med SKR.²⁵⁰

Trots att det är tydligt formulerat i överenskommelser och uppdrag till både SKR och Socialstyrelsen att de ska redovisa och analysera jämställdhetseffekter är detta inte framträdande i återrapportering och redovisning. Det är därför inte möjligt att utläsa resultaten av regionernas arbete med överenskommelserna för ökad jämställd hälsa.

I överenskommelsen ”Ökad tillgänglighet inom hälso- och sjukvården 2023” finns skrivningar om jämställdhet och återrapporteringskrav om hur insatserna har lett till ökad jämställd hälsa. Bland annat står det att de handlingsplaner som regionerna ska ta fram inom ramen för överenskommelserna ska innehålla en jämställdhetsanalys över regionens väntetider. SKR beskriver i sin verksamhetsrapport till Socialdepartementet i mars 2024 att SKR:s arbete har inneburit en frivillig tvådagars utbildning om jämställdhetsanalyser då detta enligt rapporten aldrig tidigare gjorts.

Socialstyrelsen har flera uppdrag som kopplar an till överenskommelsen ”Ökad tillgänglighet inom hälso- och sjukvården 2023”. I Socialstyrelsens återrapportering ”Att strategiskt, långsiktigt och kontinuerligt följa upp och föra dialog om hälso- och sjukvårdens tillgänglighet” finns inget skrivet om jämställdhet, och inte heller några analyser som belyser skillnader mellan kvinnor och män.²⁵¹ I Socialstyrelsens dialogmöte med regionerna framträder inte heller jämställdhet som ett viktigt perspektiv att beakta gällande kompetensförsörjning inom välfärden.²⁵²

I överenskommelsen ”Omställningen till en god och nära vård 2023” fanns målbeskrivningar

²⁴⁷ A2024/01236 2024

²⁴⁸ Elevhälsoarbetet regleras i skollagen (2010:800) och anger att elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål och ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Arbetet ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal. I arbetet med kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer kan elevhälsans generella erfarenhet och kompetens tas tillvara i planeringsskedet av undervisningen för att till exempel öka lärargruppens kännedom om elevernas eventuella behov. Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete, exempelvis i utvecklingen av skolans arbete med sexualitet, samtycke och relationer. Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Även ungdomsmottagningen kan på det här området vara en viktig samverkanspartner. (Folkhälsomyndigheten, 2023, Nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige, Genomförandet av den nationella SRHR-strategin 2023–2033)

²⁴⁹ Baianstovu m.fl. 2019

²⁵⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2023g

²⁵¹ Socialstyrelsen 2024a

²⁵² Se exempelvis Socialstyrelsen 2024i; Socialstyrelsen 2024k

om jämställdhet samt återrapporteringskrav till både regionerna och SKR.²⁵³ Trots tydliga formuleringar om att regionerna ska redovisa hur de arbetar med jämställdhet till Socialstyrelsen finns ingen sådan återrapportering i Socialstyrelsens uppföljning. I uppföljningen finns heller inga könsuppdelade analyser.²⁵⁴ SKR:s rapportering innehåller inga skrivningar om jämställdhet eller hur de arbetat med bemanningsfrågan.²⁵⁵ Jämställdhetsmyndigheten lyfter därför återigen att det inom ramen för överenskommelserna finns stor potential att stärka arbetet med att synliggöra i vilken grad dessa leder till ökad jämställd hälsa.

Regionerna har svårt att hantera det ökade antalet unga med psykisk ohälsa

Regeringen och SKR har träffat en överenskommelse om insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention.²⁵⁶ Åtgärder för ökad tillgänglighet inom vården för psykisk ohälsa återfinns även inom andra överenskommelser. Inom ramen för överens-kommelsen om en ökad tillgänglighet inom hälso- och sjukvården har exempelvis 530 mnkr avsatts för prestationsbaserade medel för att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri (BUP).²⁵⁷

Även inom överenskommelsen ”God och nära vård 2023 – En omställning av hälso- och sjukvården med primärvården som nav”, ligger fokus för många regioners omställningsarbete på äldre, barn, unga och personer med psykisk ohälsa. I kommunernas arbete med omställningen är gruppen äldre och/eller personer med komplexa behov den vanligaste målgruppen för arbetet. Även för regionerna är denna målgrupp central, men även barn och unga och personer med psykisk ohälsa är vanliga målgrupper. Flera regioner beskriver ett arbete inriktat på att förbättra barn och ungas psykiska hälsa. Likt de andra överenskommelserna finns sällan perspektivet jämställdhet med i regionernas redovisningar.²⁵⁸

Andelen flickor och pojkar med självrapporterade psykiska besvär som till exempel nedstämdhet, oro och sömnbesvär har ökat avsevärt de senaste tjugo åren. Ökningen syns för både flickor och pojkar men flickor är klart överrepresenterade.²⁵⁹ Samtidigt har antalet som söker till BUP ökat med 12 000 barn den senaste tioårsperioden. Under 2014 väntade 17 procent längre än vårdgarantins 30 dagar på ett första besök. Motsvarande andel under 2024 var 49 procent. Andelen flickor som väntar längre än 30 dagar för ett första besök är 54 procent jämfört med 46 procent för pojkar.²⁶⁰

Kompetensbrist och arbetsmiljö inom äldreomsorgen påverkar både anställda, brukares och anhörigas hälsa

Äldreomsorgen är av särskild relevans för en jämställd hälsa då organiseringen av äldreomsorgen påverkar kvinnor på flera nivåer. En övervägande majoritet av de som arbetar inom äldreomsorgen är kvinnor, vilket innebär att arbetsmiljön och de organisatoriska och sociala omständigheterna får konsekvenser för kvinnors arbetsliv och hälsa. Gruppen undersköterskor inom äldreomsorgen är den största yrkesgruppen i Sverige och omfattar knappt 130 000 personer varav 88 procent är kvinnor.²⁶¹ Fler äldre kvinnor än äldre män får offentligt finansierad äldreomsorg vilket kan ses

²⁵³ ”Regionerna ska redovisa genomförda insatser, uppnådda resultat och användningen av medlen inom ramen för överenskommelsen utifrån ett frågeunderlag som kommer att tas fram av Socialstyrelsen senast den 31 maj 2023. Redovisningen ska inkomma till Socialstyrelsen senast den 31 mars 2024. I redovisningen ska jämställdhetsperspektivet belysas och det ska framgå hur insatserna bidragit till det jämställdhetspolitiska delmålet jämställd hälsa. SKR ska lämna en verksamhetsrapport till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2024. I verksamhetsrapporten ska SKR redogöra för den verksamhet som har bedrivits och resultatet av denna under 2023 med stöd av bidraget. I redovisningen ska jämställdhetsperspektivet belysas och det ska framgå hur insatserna bidragit till det jämställdhetspolitiska delmålet jämställd hälsa.”

²⁵⁴ Socialstyrelsen 2024g

²⁵⁵ Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2023

²⁵⁶ S2023/03357 2023

²⁵⁷ S2023/03331 2023

²⁵⁸ Socialstyrelsen 2024i; 2024k

²⁵⁹ Folkhälsomyndigheten 2023b

²⁶⁰ Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2025; Vårdföretagarna 2024

²⁶¹ Statistikmyndigheten SCB 2025d

som en effekt av att äldre kvinnor ger obetald omsorg till sina ännu äldre män innan de avlider. När äldre kvinnors omsorgsbehov ökar är de ofta ensamstående och hänvisade till den offentligt finansierade omsorgen. Detta mönster grundar sig på att kvinnor både lever längre än män och ofta är gifta eller sammanlevande med en några år äldre man.²⁶² Därutöver kan en otillräckligt offentligt finansierad omsorg av äldre, som inte tillgodoser behoven hos vare sig brukare eller anhöriga, resultera i ökat obetalt omsorgsarbete av andra närstående, vanligen döttrar. Det är alltså vanligare att kvinnor utför obetalt omsorgsarbete.²⁶³ Åtgärder för en utökad och förbättrad äldreomsorg kan därför ses som en indirekt åtgärd för ökad jämställd hälsa och ökad jämställdhet generellt. Åtgärderna inom äldreomsorgen överlappar även det arbete som görs med koppling till arbetsrelaterad ohälsa.

I takt med att allt fler lever längre och att andelen äldre ökar i befolkningen ses tecken på att andelen äldre som får tillgång till äldreomsorg minskar och att färre beviljas bistånd. Det sker bland annat till följd av förändringar i kommunernas riktlinjer om vilka tjänster som omsorgen omfattar men också vilka krav som ställs för att få tillgång till äldreomsorg.²⁶⁴ Detta resulterar i att de som får tillgång till offentlig äldreomsorg idag i Sverige är äldre, skörare och har ett större vårdbehov.²⁶⁵ Detta kan få som konsekvens att mer ansvar om omsorgen läggs över på anhöriga och närstående.²⁶⁶ SKR och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) menar att det inte är helt klarlagt varför antalet äldre med insatser minskar, men förändrade kommunala riktlinjer samt att behoven tillgodoses på andra sätt kan vara två förklaringar.²⁶⁷

Ökade sjukskrivningar inom äldreomsorgen trots många insatser från myndigheter och kommuner

Undersköterskor i äldreomsorgen är sjukskrivna dubbelt så ofta och dubbelt så länge som andra yrkesgrupper på arbetsmarknaden.²⁶⁸ I förhållande till antalet sysselsatta inom branschen är kvinnor i den kommunala sektorn även mest drabbade av arbetsolyckor med sjukfrånvaro vilket också ökat jämfört med 2022. Kvinnor inom den kommunala sektorn är även mest drabbade av arbetssjukdomar i förhållande till antalet sysselsatta.²⁶⁹

Åtgärderna och uppdragen för en förbättrad äldreomsorg för både brukare och arbetstagare är många. Socialstyrelsen är en av de aktörer som har flest uppdrag kopplade till äldreomsorgen. I augusti 2022 inrättade Socialstyrelsen, på uppdrag av regeringen, ett nationellt kompetenscentrum för äldreomsorg. Syftet var att stärka det långsiktiga förbättringsarbetet och öka kunskapen om äldreomsorgen på nationell nivå, samt att stödja utvecklingen och implementeringen av ny kunskap och nya arbetssätt i kommunernas äldreomsorg för ett mer samordnat nationellt arbete.²⁷⁰

Socialstyrelsen hanterar flera riktade statsbidrag som är avsedda för utveckling och kompetensförsörjning inom äldreomsorgen. I uppföljningen av sex av dessa statsbidrag som fördelades under 2023 användes 94 procent av totalt cirka 9 mdkr av kommunerna. Generellt sett bedömer Socialstyrelsen utifrån kommunernas redovisningar att statsbidragens syften helt eller delvis har främjats. Bidragen har bland annat finansierat kompetensutvecklingsinsatser inom äldreomsorgen. De riktade statsbidragen kan vara bra verktyg för att stimulera och stödja utveckling inom vissa tydligt utpekade områden. Däremot kan antalet statsbidrag, där flera har liknande och delvis överlappande syften, ha skapat en del frågetecken och onödig administration för målgruppen.²⁷¹

²⁶² Se bilagan ”Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025”.

²⁶³ Jämställdhetsmyndigheten 2024g; Se även kapitlet om delmål 4

²⁶⁴ Wittberg & Taghizadeh Larsson 2021

²⁶⁵ Stanfors 2023 s.4

²⁶⁶ Wittberg & Taghizadeh Larsson 2021

²⁶⁷ Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) 2023; Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2024d

²⁶⁸ Socialstyrelsen 2025a

²⁶⁹ Arbetsmiljöverket 2024a

²⁷⁰ Socialstyrelsen 2023c

²⁷¹ Socialstyrelsen 2024c

Äldreomsorgen är den verksamhet inom omsorgssektorn som har bland den största kompetensbristen. Här råder även stora regionala skillnader. Den största bristen råder i norra i Sverige, där framför allt bemanningen under sommaren är påtagligt ansträngd och där många kommuner menar att de inte löser bemanningssituationen utan hjälp. Den ansträngda kompetenssituationen påverkar de äldre genom att exempelvis kommunerna behöver pausa viss verksamhet, exempelvis vissa träffpunkter och olika dagverksamheter.²⁷²

Även SBU har ett pågående regeringsuppdrag om att ta fram kunskaps-sammanställningar för att förbättra äldreomsorgen.²⁷³ Uppdraget ska slutredovisas 2026 men har redan under 2024 resulterat i ett antal publikationer.²⁷⁴

Socialstyrelsen bedömer i redovisningar och uppföljningar av kommunerna och regionernas arbete kopplade till statsbidragen inom äldreomsorgen att bidragen har använts enligt syftet, med undantag för statsbidraget för att öka antalet specialistundersköterskor inom äldreomsorgen.²⁷⁵ Kommunerna och regionerna pekar samtidigt på en rad utmaningar kopplade till statsbidragen. Bland annat lyfts att bristen på kompetens gör det svårt att hitta personer att anställa eller vidareutbilda. Vidare finns behov av att anställa eller vidareutbilda fler eller andra professioner än vad som regleras i aktuella statsbidrag. Dessutom adresserar statsbidragen långsiktiga eller åtminstone fleråriga behov, samtidigt som de är ettåriga i sin utformning.

Frågan aktualiseras framför allt kopplat till behovet av att säkra tillsvidareanställningar och att genomföra längre utbildningar. Men kommunerna visar också att statsbidragen har bidragit till omfattande satsningar på kompetensutveckling inom äldreomsorgen. Många tusen personer tog del av utbildningar eller enskilda kurser med stöd av bidragen. Genom exempelvis Äldreomsorgslyftet deltog cirka 28 300 personer i korta eller längre kurser.

Statsbidragen har bland annat finansierat lönekostnader för vikarier, och har på så sätt frigjort arbetstid och möjliggjort kompetensutveckling.²⁷⁶

Personalens arbetsmiljö inom hemtjänsten får stora effekter för brukarens välmående. Forskning visar ett samband mellan personalens nöjdhet med arbetsförhållanden och brukarens upplevda nöjdhet med vården. Särskilt lyfts vikten av stöttande chefskap inom äldreomsorgen som en viktig faktor för brukares nöjdhet med omsorgen. Detta kan vara särskilt utmanande eftersom cheferna inom äldre omsorgen ofta har ansvar för stora arbetsgrupper, i snitt 42 medarbetare, vilket omöjliggör ett nära och stöttande chefskap.²⁷⁷

Jämställdhetsmyndigheten menar att äldreomsorgen, trots statsbidragens positiva effekter, kräver mer genomgripande reformer och en tydlig statushöjning. För att målet om en jämställd hälsa ska kunna nås krävs även en tydligare styrning och reformer som kan leda till bättre arbetsförhållanden inom äldreomsorgen. Insatser för att säkra kompetensförsörjningen kan även handla om att stödja fler medarbetare till heltidsarbete och åtgärder för att hålla sig friska. Kompetensbristen inom äldreomsorgen berör flera olika områden från könsbundna studie- och yrkesval till finanspolitik. Undervärderingen av äldreomsorgen bottnar ytterst i att omsorgsyркиn inte värderas på samma sätt som branscher där män är i majoritet. I ekonomiska termer ses omsorg som en löpande utgift medan ett flertal sektorer där män är i majoritet ses som investeringar.²⁷⁸ Konsekvenserna av underskattningen av kvinnokodade yrken på arbetsmarknaden resulterar i en ojämställd hälsa och ekonomi.

²⁷² Socialstyrelsen 2024c

²⁷³ Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU) 2025

²⁷⁴ Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU) 2024d "Upplevelser av omsorg hos äldre migranter med demenssjukdom", Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU) 2024a "Insatser för att förebygga och motverka ensamhet bland äldre personer", Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU) 2024c "Organisation och personalens betydelse för kvalitet på särskilda boenden" samt Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU) 2024b "Kombinerade insatser i syfte att främja friskt åldrande insikter för en kunskapsbaserad äldreomsorg".

²⁷⁵ Socialstyrelsen 2024c

²⁷⁶ Socialstyrelsen 2024c

²⁷⁷ Boström m.fl. 2022

²⁷⁸ Himmelweit 2018

Maskulinitetsnormer behöver tydligare adresseras i det förbyggande hälsoarbetet

Under 2023 omkom totalt 60 personer på sitt arbete. Nästan var tredje dödsfall drabbade någon inom bygg- och anläggningsverksamhet varav majoriteten var män. Branschen står för den största ökningen av antal dödsolyckor på tio år, jämfört andra industriverksamheter. Arbetsmiljöverket har under 2024 haft i uppdrag att skärpa reglerna och arbetsmiljöarbetet inom bygg- och anläggningsbranschen.²⁷⁹ Under 2024 har det skett en viss minskning av dödsolyckor på arbetet men detta bör ses i ljuset av att ingen ska riskera att dö till följd av sitt yrke. Tidigare forskning vittnar om att machokultur ökar risken för arbetsplatsolyckor.²⁸⁰ Forskning visar att vissa typer av maskulinitetsnormer kan få stora konsekvenser för mäns hälsa och att dessa normer ofta finns inom särskilda arbetsplatser och uttrycks genom så kallad machokultur.

Exempelvis vittnar svensk forskning om att machokulturen inom byggbranschen leder till stigmatisering av psykisk ohälsa, liksom självmedicinering med alkohol och droger som i kombination med lågt kollegialt mentalt stöd och stressig arbetsmiljö i värsta fall leder till suicid. Risken för suicid inom byggbranschen är betydligt högre än inom andra branscher. Forskning om byggnadsarbetare i USA visar att män inom byggsektorn löper fyra gånger så hög risk att begå suicid jämfört med befolkningen i övrigt.²⁸¹ Därför bör ytterligare insatser adressera rådande maskulinitetsnormer, både för att minska olyckor och för att stärka det suicidpreventiva arbetet.

Analys av resultat och identifierade utvecklingsbehov

Arbetet för ökad jämställd hälsa har främst präglats av att stärka arbetet för kvinnors hälsa med fokus på hälso- och sjukvård och förlossningsvård genom flertalet överenskommelser med SKR. Satsningen har lett till en positiv utveckling vilket har konstaterats i tidigare publikationer. Dock lyfts ett fortsatt stort behov av att säkerställa en jämlik vård, både geografiskt över landet, och mellan olika grupper av kvinnor.²⁸²

Det finns flera delar inom delmålet som inte adresseras direkt med särskilda åtgärder utan framför allt styrs genom strategin jämställdhetsintegrering. Bland annat är det få direkta åtgärder som riktas mot det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Vi ser därför att det behövs en tydligare styrning med särskilda åtgärder.

För att ojämlikheten ska minska kan det krävas förebyggande insatser utanför vårdsektorn. Arbetet behöver breddas och nå fler målområden inom delmålet, framför allt det förebyggande folkhälsoarbetet.

Det förebyggande arbetet behöver även ha ett större fokus på mäns hälsa och de positiva effekter som jämställdhet överlag kan ha för både kvinnors och mäns hälsa.²⁸³

Mycket av arbetet för ökad jämställd hälsa sker i regioner och kommuner men det är fortfarande svårt att få en bild av resultatet av arbetet i relation till jämställd hälsa. Exempelvis är det få regioner som redovisar hur olika överenskommelser med SKR leder till ökad jämställd hälsa. En orsak kan vara att målområdet om en jämställd vård inte är tillräckligt konkretiserat, och saknar indikatorer.²⁸⁴

Delmålet om en jämställd hälsa styrs idag av flera olika strategier som har många överlappande områden. SRHR-strategin, den nationella strategin för psykisk hälsa och strategin för mäns våld mot kvinnor samt satsningen på kvinnors hälsa pekar bland annat ut att sexuellt våldsutsatta kvinnor, flickor och kvinnor som lever i en hederskontext, utrikesfödda kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning samt flickor och kvinnor med NPF ses som särskilt utsatta. Genom att vidta åtgärder inom ett område kan positiva effekter uppnås inom andra. Exempelvis kan arbetet med ökad upptäckt av våld sannolikt leda till ökad psykisk hälsa hos våldsutsatta kvinnor. Genom medvetna prioriteringar och åtgärder som adresserar flera strategier samtidigt kan viktiga synergieffekter uppnås.

²⁷⁹ Arbetsmiljöverket 2024c

²⁸⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2021d

²⁸¹ Aurelius m.fl. 2024; Matilla Santander m.fl. 2022

²⁸² Se exempelvis Jämställdhetsmyndigheten 2023g

²⁸³ Jämställdhetsmyndigheten 2021d; SOU 2014:6 2014

²⁸⁴ Se bilagan ”Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025”.

8. MÄNS VÅLD MOT KVINNOR SKA UPPHÖRA

Regeringens målformulering

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Även kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi omfattas i arbetet mot mäns våld mot kvinnor.

Jämställdhetsmyndighetens bedömning

- Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel är allvarliga samhällsproblem som är högt prioriterade av regeringen. Delmålet är dock inte uppnått och arbetet kan utvecklas, bland annat när det gäller det våldsförebyggande arbetet.
- Ökad osäkerhet och minskad framtidstro tycks bland unga män minska toleransen för andra grupper i samhället. Det våldsförebyggande arbetet kan därför behöva kompletteras med ett generellt arbete för att öka tilltron, tilliten, tryggheten och delaktigheten bland framför allt unga män och pojkar.
- Det systematiska och rutinmässiga arbetet för att upptäcka våld behöver förstärkas. Myndigheter, arbetsgivare, skolor, barnavårdscentraler samt hälso- och sjukvården behöver i större utsträckning rutinmässigt ställa frågor om våld och våldsutsatthet.
- Kommunerna måste få bättre förutsättningar att upptäcka våld, tillhandahålla stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och barn samt säkerställa att verksamheter inom deras ansvarsområde inte upprätthåller ojämställdheter, som hedersrelaterat våld och förtryck.
- Samtyckeslagstiftningen har lett till ett starkare rättsskydd för de som utsatts för en sexuell handling utan sin fria vilja.
- Kommunerna måste i högre grad integrera frågor om mäns våld mot kvinnor i det brottsförebyggande arbetet.

I detta kapitel redovisar och analyserar vi resultat av åtgärder vidtagna i relation till den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utgångspunkten för redovisningen är de indikatorer som är framtagna för att följa strategins fyra målsättningar.²⁸⁵

I de fall indikatorer saknas eller de inte har uppdaterats sedan föregående redovisning utgår vi från myndigheternas återrapporteringar. Kapitlet avslutas med en analys av hur det våldsförebyggande arbetet och det brottsförebyggande arbetet samordnas i Sveriges kommuner.

● Den nationella strategins fyra målsättningar

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- Förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd till våld utsatta kvinnor och barn
- En effektivare brottsbekämpning
- En förbättrad kunskaps- och metodutveckling.

Resultat utifrån målsättningen om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld

Den första målsättningen i den nationella strategin utgår från ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld. Detta arbete består av insatser som riktas till hela befolkningen, insatser som riktas till grupper som har förhöjd risk att utöva eller utsättas för våld samt insatser för att förebygga återfall i våldsamt beteende. Dessutom kan våld förebyggas genom våra fysiska miljöer.²⁸⁶

Fler pojkar uppvisar destruktiva och våldsamma attityder

Jämställdhetsmyndigheten konstaterade 2024 i myndighetens fördjupade uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra att det mesta våldsförebyggande arbetet är inriktat mot barn och unga.²⁸⁷ Utifrån Brottsförebyggande rådets (Brå) senaste skolundersökning om brott kan vi konstatera att andelen pojkar i årskurs 9 som uppger att de skulle använda våld om en annan elev kallade den för något dumt har ökat från 10 procent 2021 till 13 procent 2023. Det bryter en tidigare nedåtgående trend som pågått sedan 2017.²⁸⁸ Den andra indikatorn från samma undersökning, om andel elever i årskurs 9 som inte tycker att det är fel att använda våld för att få respekt, visar att 6 procent av flickorna och 11 procent av pojkarna i årskurs 9 uppgav att de inte tycker att det är fel att använda våld för att få respekt. Bland pojkarna är detta en högre siffra än vad som tidigare har uppmäts i andra undersökningar vilket är oroväckande. Det ligger dock i linje med undersökningar som visar ett könsgap mellan unga kvinnor och män när det exempelvis gäller val av politiskt parti, vänster-högeridentifikation och politiska värderingar.²⁸⁹

Forskning visar att det kan finnas samband mellan attityder och värderingar kring jämställdhet och maskulinitet samt attityder och värderingar rörande våld och våldsanvändning.²⁹⁰ Sett i en europeisk kontext menar forskare att gapet mellan unga kvinnor och mäns inställning till kvinnors

²⁸⁵ Jämställdhetsmyndigheten ska senast den 11 december 2025 redovisa en fördjupad uppföljning av delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, inklusive en uppföljning av målsättningarna i den nationella strategin. Underlag för bedömning av måluppfyllelse finns i bilagan "Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025".

²⁸⁶ Följande indikatorer används för att analysera resultaten av arbetet: Andel elever i årskurs 9 som uppger att de skulle använda våld om en annan elev kallade den för något dumt (Skolundersökningen om brott, Brå); Andel elever i årskurs 9 som tycker att det inte är fel att använda våld för att få respekt (Skolundersökningen om brott, Brå); Andel kommuner där socialtjänsten erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till våldsutövare (Öppna jämförelser, Socialstyrelsen); Andel partnervåldsklienter i Kriminalvården som bedöms ha medelhög eller hög risk för återfall, som har genomfört ett program mot relationsvåld under verkställighet i frivård eller anstalt (Kriminalvårdsregistret, Kriminalvården); Andel sexualbrottsklienter i Kriminalvården som bedöms ha medelhög eller hög risk för återfall, som har genomfört ett program mot sexualbrott under verkställighet i frivård eller anstalt (Kriminalvårdsregistret, Kriminalvården)

²⁸⁷ Jämställdhetsmyndigheten 2024a

²⁸⁸ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024d

²⁸⁹ Ahlbom & Karlsson 2023; Jämställdhetsmyndigheten 2024b

²⁹⁰ Franzén & Gottzén 2020

rättigheter är stort i Sverige.²⁹¹ Forskare menar att motstånd mot jämställdhet har visat sig vara skadligt för kvinnors makt och frigörelse, och att unga mäns motstånd mot jämställdhet kan förklara de senaste årens så kallade backlash mot jämställdhet runt om i världen.²⁹² Förklaringar som forskningen pekar på är en ökad konkurrens om jobb, regioner med hög arbetslöshet och en låg tillit till samhällets intuitioner. Ökad osäkerhet och minskad framtidstro tycks bland unga män minska toleransen för andra grupper i samhället.²⁹³

Den negativa utvecklingen som finns kring framför allt pojkars och unga mäns attityder behöver inte innebära att arbetet inte fungerar utan utvecklingen kan bero på en större samhällsutveckling där det skett en polarisering mellan unga kvinnor och män. Det våldsförebyggande arbetet kan därför behöva kompletteras med ett generellt arbete för att öka tilltron, tilliten, tryggheten och delaktigheten bland framför allt unga män och pojkar.

Nytt statsbidrag till visst våldsförebyggande arbete

En av åtgärderna i regeringens nationella våldsförebyggande program var ett nytt statsbidrag till visst våldsförebyggande arbete. Anslaget ligger på 40 mnkr årligen. Statsbidraget innebär ett stärkt fokus på utvärdering och uppföljning av våldsförebyggande arbete i syfte att kunna avgöra insatsers effektivitet. Statsbidraget kan sökas av ideella föreningar, stiftelser, kommuner och regioner. Det ska bland annat bidra till att stärka kommuners och regioners våldsförebyggande arbete och påskynda arbetet med att utveckla evidensbaserade våldsförebyggande insatser och metoder. Statsbidraget lyses ut första gången för bidragsåret 2023–2024.

De beviljade projekten och verksamheterna slutredovisar sina resultat till myndigheten under 2025 tillsammans med de utvärderingar som är gjorda i samverkan med lärosäten. Under 2024 lyste myndigheten ut bidrag för bidragsår 2025–2026.²⁹⁴

Trygghet i människors närmiljö

En viktig del av det våldsförebyggande arbetet är att skapa trygga platser där kvinnor och män kan röra sig utan att utsättas för våld, så kallad situationellt våldsförebyggande arbete.²⁹⁵ Fler kvinnor än män upplever en otrygghet i sitt bostadsområde. 2023 angav 28 procent av kvinnorna och 15 procent av männen att de mycket ofta eller ofta väljer en annan väg eller ett annat färdmedel på grund av oro för brott. Skillnaden över tid från 2006 mellan kvinnor och män är relativt stabil även om det finns några procentenheters variation i andelarna som upplever oro mellan åren.

För att öka tryggheten i människors närområde och förebygga mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, fick Boverket i uppdrag att uppdatera, utveckla och sprida kunskapsstöd och vägledningar för brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder inom samhällsbyggnadsprocessen²⁹⁶. Boverket trycker särskilt på samverkan mellan olika aktörer, både privata och offentliga, för att samhällsbyggnadsprocessen ska fungera och skapa trygga, jämställda samt jämlika miljöer.²⁹⁷ Vägledningen lyfter fram ett antal trygghetsfaktorer att beakta i planering, byggande och förvaltning av fysiska miljöer samt ett antal samverkansmodeller som kan underlätta arbetet. Utöver detta för Boverket ett resonemang för att inkludera trygghets- som brottsförebyggande perspektiv i plan- och bygglagen, något som idag saknas. Boverket konstaterar dock att det skulle kräva vidare utredning.²⁹⁸

²⁹¹ Göteborgs universitet 2022; Off m.fl. 2022

²⁹² Off m.fl. 2022

²⁹³ Off m.fl. 2022

²⁹⁴ En sammanfattande redogörelse för bidraget i sin helhet lämnas till regeringen senast 1 juni 2025, där resultat och om möjligt effekter av bidraget framgår.

²⁹⁵ Skr 2016/17:10 2016

²⁹⁶ Samhällsbyggnadsprocessen är en bredare process för utveckling och utformning av den fysiska miljön

²⁹⁷ Boverket 2024

²⁹⁸ Boverket 2024

Ett förstärkt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har tidigare arbetat med frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat med fokus på unga hbtq-personer. MUCF har nu ett uppdrag att ta fram och sprida kunskapsunderlag bland personal som arbetar med ungas fritid, bland annat genom ett formaliserat samarbete med organisationen MÄN där MUCF:s material sprids genom programmet Mentors in Violence Prevention Fritid.²⁹⁹ Uppdraget ska slutredovisas i mars 2026.

Barnafrid vid Linköpings universitet har haft i uppdrag att stärka barnahusens kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck. I barnahus samlas olika myndigheter, såsom socialtjänst, polis, åklagare samt hälso- och sjukvård för att tillsammans hjälpa barn som utsatts för brott, som miss-handel, sexuella övergrepp eller barnfridsbrott. Bland annat har Barnafrid uppdaterat sin handbok för arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck som används vid landets barnahus, för att stärka de enskilda yrkesrollernas hantering av olika livssituationer och att öka samverkan.

I januari 2025 lanserade Socialstyrelsen ett nytt bedömningsverktyg, Heva, för att bedöma om barn är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Verktyget riktar sig till socialsekreterare som utreder barn mellan 12–17 år och ska hjälpa till att urskilja om barnet är utsatt för just hedersrelaterat våld, utreda barnets nuvarande situation samt bedöma risken för (fortsatt) utsatthet av hedersrelaterat våld.

För att följa upp sitt arbete med att stödja och främja utvecklingen av våldsförebyggande arbete genom stöd till föräldrar och familjer i en hederskontext har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) 2022 och 2024 genomfört kommunala och regionala kartläggningar kring föräldraskapsstödet. I MFoF:s uppföljning från 2024 framkom, likt i Jämställdhetsmyndighetens kommunenkät³⁰⁰, att många kommuner och regioner saknar strukturerade arbetssätt trots att det finns lagar, föreskrifter och allmänna råd kring hedersrelaterat våld och förtryck. Bland annat uppgav 79 procent av kommunerna och 80 procent av regionerna att de inte har rutiner för att följa upp ärenden. Få kommuner har också beslutat att inkludera ett arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck i sitt föräldraskapsstöd.³⁰¹

Skolinspektionen har granskat att fristående skolor inte utsätter eller underlättar hedersförtryck av elever. Arbetet har också inkluderat en granskning av kommunernas tillsynsansvar av förskolan. I granskningen framkommer att kommunerna har svårt att tillämpa det nya demokrativillkoret i ägar- och ledningsprövning. Dels finns det begränsad rättspraxis och vägledning på området, dels ställer de nya reglerna höga krav på kommunens tillsynsverksamhet, med bland annat ökad kontakt med Säkerhetspolisen.³⁰²

Åklagarmyndigheten har i uppdrag att säkerställa en ökad operativ förmåga i arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor, brott mot barn och hedersrelaterat våld och förtryck. Åklagarmyndigheten redovisar för 2023 att det skett en ökning av antalet anmälningar kopplat till hedersvåld, till följd av ny lagstiftning. Den har även förstärkt sitt arbete mot könsstämpning genom en ny rättslig vägledning, utbildningsinsatser samt ökad samverkan med polisen.

Ett starkt återfallsförebyggande arbete

Arbetet för att förhindra våldsutövare att återfalla i våldsamma beteenden och fortsätta använda våld sker dels på kommunal nivå, dels av staten genom Kriminalvården och Socialstyrelsen. Sedan 2021 har kommuner genom socialtjänstlagen ansvar att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Utifrån indikatorn som mäter kommunernas arbete med att ge stöd till våldsutövare ser vi att lagändringen har gett resultat. Andelen kommuner som erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut har gått från 74 procent 2021 till 84 procent för 2024. Även andelen kommuner som erbjuder stödsamtal utan biståndsbeslut har

²⁹⁹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2024b

³⁰⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2024a

³⁰¹ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) 2025

³⁰² Skolinspektionen 2023

ökat över tid och 2024 erbjöd 65 procent av kommunerna stöd till våldsutövande kvinnor och 64 procent till män.³⁰³ För att underlätta arbetet för kommunerna att ge stöd till personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld så efterfrågar kommunerna framför allt stöd för att utreda och bedöma våldsutövande samt att motivera personer att ta emot stöd.³⁰⁴

Inom ramen för Socialstyrelsens arbete med den nationella samordningen av det återfallsförebyggande arbetet ingår stödlinjen ”Välj att sluta” som drivs tillsammans med Manscentrum Stockholm. Stödtelefonen tog 2024 emot 465 samtal från våldsutövare, att jämföra med 443 samtal under 2023. Totalt togs 844 samtal emot. I en undersökning från 2022 framkom att majoriteten av de som ringer främst söker stöd för psykiskt våld.

Med koppling till det våldsförebyggande arbetet har Kriminalvården fyra behandlingsprogram som hanterar relationsvåld, hedersvårdsproblematik samt sexualbrott. Trots en ansträngd situation med kraftigt stigande antal klienter de senaste åren visar statistiken att myndigheten lyckas motivera fler klienter att delta och fullfölja dessa behandlingsprogram. Det gäller framför allt program mot återfall i sexualbrott där andelen klienter som fullföljt ett program har ökat från 8 procent till 18 procent mellan 2020 och 2023 bland de som sitter i fängelse och från 14 procent till 17 procent bland klienter inom frivården. Andelen klienter i fängelse som fullföljt ett behandlingsprogram kopplat till partnervåld har under denna tid varit runt 9 procent medan vi kan se en ökning av klienter som fullföljt behandling inom frivården från 10 procent 2020 till 14 procent 2023.

Resultat utifrån målsättningen om förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd

Den andra målsättningen i den nationella strategin handlar om att förbättra möjligheterna att upptäcka våld och våldsutövare samt att förstärka skyddet och stödet för de som har utsatts för våld.³⁰⁵

Att ställa frågor om våldsutsatthet på rutin ger resultat för att öka upptäckten av våld

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen har sedan 2018 arbetat med uppdraget ”Ökad upptäckt av våld m.m. 2022–2024”. Jämställdhetsmyndigheten lämnade 2022 en samlad redovisning av uppdraget med rekommendationen att vi skulle få ett fortsatt långsiktigt samverkansuppdrag om ökad upptäckt av våld. Detta förlängda uppdrag rapporterades den 31 mars 2025.³⁰⁶ Under uppdragstiden har myndigheterna genomfört kunskaps- och erfarenhetsutbyten, kunskapshöjande seminarier samt myndighetsgemensamma workshoppar. Myndigheterna har även genomfört olika kommunikativa insatser. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket har var för sig utvecklat arbetet gentemot sina målgrupper. De har utbildat medarbetarna om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samt tagit fram och uppdaterat rutiner och metoder för att upptäcka våld samt arbetat för att göra dessa kända bland medarbetarna.

Utifrån enkätundersökningar med personal vid Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan framträder att arbetet med att ställa frågor om våldserfarenheter på rutin gör att de upptäcker våld i betydligt högre utsträckning än när denna typ av frågor ställs vid indikation som i Migrationsverket. Detta ligger också i linje med tidigare forskning.³⁰⁷

Myndigheterna har även inom ramen för uppdraget börjat arbeta med frågor om våldsutsatthet som en arbetsgivarfråga.

Utifrån uppdraget lämnar vi ett antal rekommendationer för ett fortsatt arbete med att upptäcka

³⁰³ Socialstyrelsen 2024j

³⁰⁴ Jämställdhetsmyndigheten 2024a

³⁰⁵ Följande indikatorer används för att analysera resultaten av arbetet i relation målsättningen: Andel kommuner där socialtjänsten har en aktuell skriftlig rutin för hur handläggaren ska säkra skolgången för barn i skyddat boende (Socialstyrelsen 2024j); Andelen gravida kvinnor som i samband med inskrivning till mödravård tillfrågas om utsatthet för våld (Graviditetsregistret 2025); Antal registrerade, befintliga och nyupptäckta, flickor och kvinnor som förekommer inom hälso- och sjukvården med en diagnoskod för könsstympning Socialstyrelsen 2025b

³⁰⁶ Jämställdhetsmyndigheten 2025c

³⁰⁷ Nationellt centrum för kvinnorid (NCK) 2010; Socialstyrelsen 2014

våld vid statliga myndigheter. Framför allt behöver myndigheterna ställa frågor på rutin samt ge personalen kontinuerlig kompetensutveckling kring mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Vi menar även att Statens servicecenter fullt ut bör inordnas i arbetet samt att samordningsförbunden och Nationella nätverket för samordningsförbund säkerställer att personalen får kompetensutveckling och ställer frågor om våld. Vi menar också att arbetet behöver utvecklas genom systematisk uppföljning och att Statskontoret bör få i uppdrag att utvärdera effekterna av arbetet med ökad upptäckt av våld.³⁰⁸

Många gravida tillfrågas om våldsutsatthet, men geografiska skillnader finns

År 2024 tillfrågades 63 290 gravida om de utsatts för våld. Detta utgör 96 procent av alla gravida kvinnor och nivån har varit densamma sedan 2021. Innan dess skedde det en stadig uppgång av andelen tillfrågade gravida från 79 procent 2014. Det finns dock fortsatt regionala skillnader där 98 procent av de gravida tillfrågades i Region Gävleborg medan 92 procent tillfrågades i Region Norrbotten.³⁰⁹

Färre flickor och kvinnor får en diagnoskod för könsstympning

Under 2023 uppgick antalet flickor och kvinnor som fått en diagnoskod för könsstympning till 1 417.³¹⁰ Antalet registrerade diagnoskoder med anledning av könsstympning är inte ett mått på antalet utsatta personer. Dock kan vi konstatera att antalet flickor och kvinnor som årligen får en diagnoskod inom hälso- och sjukvården för könsstympning nu minskar, från att tidigare ha ökat. År 2022 fick 1 519 kvinnor och flickor en diagnoskod och 2021 uppgick antalet till 1 601.³¹¹

Som konstaterades i kapitlet om jämställd hälsa har Socialstyrelsen ett pågående arbete kring könsstympning. Upptäckten av könsstympning sker dock ofta sent i livet, i samband med graviditet eller förlossning. Detta återspeglas också i statistiken. Av de 10 297 flickorna och kvinnorna som har fått en diagnoskod för könsstympning och fortfarande är bosatta i Sverige så är 248 flickor under 18 år. Då könsstympning ofta sker tidigt i livet och kan vara en del av en hederskultur som utsätter flickor för våld och förtryck behöver samhället bli bättre på att upptäcka detta våld, bland annat vid barnavårdscentralen, förskolan och elevhälsan.

Kommuner och regioner brister i sitt stöd till våldsutsatta kvinnor och barn

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har på regeringens uppdrag genomfört en tillsyn av kommuners och regioners arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Tillsynen visar brister i regelefterlevnad och handläggning som försvårar upptäckten av våld och kan dölja pågående våld.³¹² Över 200 socialnämnder och fler än 400 vårdcentraler följer inte Socialstyrelsens nya föreskrifter om våld i nära relationer som stärker kraven på att fråga om våld på rutin.³¹³ IVO menar även att både kommuner och regioner behöver stärka sitt arbete med särskilt utsatta grupper såsom äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, kvinnor i missbruk, kvinnor med utländsk bakgrund och kvinnor som tillhör en nationell minoritet. I en annan granskning visar IVO även att barn och unga också får vänta länge på stöd från socialtjänsten.³¹⁴

Utöver den generella granskningen har IVO granskat 46 ärenden där de funnit att socialnämndernas arbete med våldsutsatta barn och vuxna, respektive barn som bevittnat våld, har haft olika nivåer av brister.³¹⁵

³⁰⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2025c

³⁰⁹ Graviditetsregistret 2025

³¹⁰ I redovisningen ingår diagnoskoden Z91.7 Kvinnlig könsstympning i den egna sjukhistorien, samt klassifikation av vårdåtgärdsdskod (KVÅ-kod) O34.7A Vård av blivande moder för abnormitet i vulva och perineum i form av tidigare könsstympning.

³¹¹ Socialstyrelsen 2025b

³¹² Inspektionen för vård och omsorg (IVO) 2024b

³¹³ HSLF-FS 2022:39 2022

³¹⁴ Inspektionen för vård och omsorg (IVO) 2024a

³¹⁵ Inspektionen för vård och omsorg (IVO) 2024b

Få kommuner har skriftliga rutiner för att säkra skolgången för barn i skyddat boende

Socialstyrelsen visade nyligen att 6 977 vuxna respektive 4 091 barn bodde minst en natt på skyddat boende under 2023.³¹⁶ Antalet vuxna som bor en natt på skyddade boenden här därmed ökat något sedan 2019 medan antalet barn har minskat med drygt en tredjedel.³¹⁷ Vidare visar Socialstyrelsen att framför allt särskilt sårbara grupper som söker stöd fortsatt avvisats. Personer med psykisk sjukdom, funktionsnedsättning eller kopplingar till den kriminella miljön avvisas ofta.³¹⁸ Endast 22 procent av de skyddade boendena kan ta emot personer med beroendeproblematik.³¹⁹

Sedan 1 april 2024 ska kommuner enligt socialtjänstlagen kunna säkerställa att det finns tillgång till skyddade boenden för våldsutsatta. Den nya lagen innebär även att barns rätt till hälso- och sjukvård samt skolgång stärks under tiden de befinner sig vid ett skyddat boende, då barn numera ska få ett eget beslut om insats. Det har skett en positiv utveckling sedan den nationella strategin initierades. År 2017 var andelen kommuner som hade aktuella skriftliga rutiner för att säkra skolgången för barn i skyddade boenden 14 procent. År 2024 uppgick andelen till 34 procent.³²⁰ Trots den positiva utvecklingen och att lagändringen tycks ha lett till att en ökad andel kommuner har implementerat denna typ av rutiner är det fortfarande två tredjedelar av kommunerna i Sverige som saknar rutiner för att säkra skolgången för barn som bor i skyddat boende.

Statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet

Socialstyrelsen fördelar statsbidrag till kvinno- och tjejjourer samt andra ideella organisationer som verkar för att förbättra situationen för de som har utsatts eller riskerar att utsättas för någon våldsform kopplad till mäns våld mot kvinnor. Sedan 2023 gäller en ny förordning för statsbidraget där fyra tidigare statsbidrag sammanförts för att förtydliga bidraget och delvis skapa en långsiktighet i finansieringen. Som vi konstaterade i kapitel 3 är organisationsbidraget till kvinno- och tjejjourer lågt i förhållande till andra organisationsbidrag. Det genomsnittliga bidraget uppgick under 2024 till 380 100 kr per organisation. Då Socialstyrelsen endast genomfört en utlysning i enlighet med den nya förordningen är det fortfarande för tidigt att säga hur förändringarna påverkar de olika organisationerna. Vi menar dock att det är viktigt att följa upp denna förändring för att säkerställa det stöd som kvinno- och tjejjourer ger på kommunal nivå, inte minst i relation till förändringarna som skett i socialtjänstlagen.

Arbetet med att upptäcka och ge stöd och skydd till människor som utsatts för människohandel utvecklas

För tredje året i rad ökar antalet identifierade offer för människohandel från regionkoordinatorerna. År 2024 identifierades 430 brottsoffer varav 255 kvinnor, 152 män, 15 flickor och 7 pojkar. För en person är könet okänt. Detta ska jämföras med 414 personer under 2023 och 375 personer för 2022. Allt fler offer som identifieras är utsatta för arbetskraftsexploatering, som för andra året i rad är den vanligaste identifierade exploateringsformen följt av sexuell exploatering. Under året har det skett en ökning av antalet kvinnor från Syd- och Centralamerika som har exploaterats sexuellt samtidigt som personer från Ukraina fortsatt är en stor grupp bland de identifierade.³²¹

Sedan 2022 kan socialnämnder, utöver förundersökningsledare, ansöka om betänketid för att offer för människohandel ska få tidsbegränsat uppehållstillstånd för att ta ställning till sin medverkan i rättsprocessen. Sedan denna förändring möjliggjordes har antalet ansökningar

³¹⁶ Socialstyrelsen 2024d

³¹⁷ Statistiken är en beräkning baserad på en enkät där Socialstyrelsen beräknat antalet personer på skyddade boenden utifrån det totala antalet skyddade boenden.

³¹⁸ Socialstyrelsen 2024d

³¹⁹ Socialstyrelsen 2024h

³²⁰ Socialstyrelsen 2024j

³²¹ Jämställdhetsmyndigheten 2025a

ökat och förra året inkom närmare hälften av alla ansökningar från socialnämnder, oftast genom regionkoordinatorerna. Antalet ansökningar om betänketid är dock fortfarande lågt i förhållande till antalet möjliga offer för människohandel. År 2024 beviljades 38 uppehållstillstånd för betänketid till personer misstänkt utsatta för människohandel eller människoexploatering, jämfört med 22 uppehållstillstånd 2023 och 20 uppehållstillstånd 2022.³²² Det är idag heller inte möjligt för barn som är medföljande att få uppehållstillstånd i form av betänketid. Samtidigt som antalet uppehållstillstånd för betänketid ökar så minskar antalet uppehållstillstånd för att delta i rättsprocesser från 116 tillstånd 2022 till 41 under 2024. Anledningen beror troligtvis till stora delar på att det drivs allt färre rättsprocesser gällande människohandel.

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att fördela medel till det nationella stödprogrammet och det frivilliga Återvändandeprogrammet människohandel och prostitution (ÅMP). År 2024 förmedlade vi stöd till 63 personer inom det nationella stödprogrammet till en summa av 3,2 mnkr. Vi fördelade 6,9 mnkr till ÅMP, jämfört med 3,96 mnkr under 2023. Ökningen berodde på ett stort ärende av arbetskraftsexploatering där flera thailändska bärplockare identifierades under 2023. Därför beviljades tillträde till programmet för 32 nya individer under 2024.

Resultat utifrån målsättningen om effektiv brottsbekämpning

Målsättningen om effektiv brottsbekämpning analyseras främst genom ett antal indikatorer från rättsväsendet. Dessa har dock inte uppdaterats sedan vi lämnade vår fördjupade uppföljning om mäns våld mot kvinnor under 2024.

Samtyckeslagen har lett till fler fällande domar, men den kan i vissa fall vara svår att tillämpa

Brå presenterade i början av 2025 en ny studie om samtyckeslagstiftningen, som innebär att våldtäkt numera bygger på avsaknad av frivillighet. Den nya lagen innebar att brottet oaktsam våldtäkt kom till, där gärningspersonen kan dömas för oaktsamhet då personen inte var medveten om att den andra parten inte ville delta, men insåg eller borde ha insett att det fanns en risk för det. Brå konstaterar att den nya lagen inneburit ett ökat antal åtal och ett ökat antal fällande domar, framför allt för denna nya typ av våldtäkt, där personer inte deltagit frivilligt men där det samtidigt inte förkommit våld, hot eller annat typ av utsatthet. När lagen kom till ökade också antalet anmälningar vilket nu har planat ut på en nivå om cirka 6 500 anmälningar per år. Personuppgiften för dessa brott har ökat från 7 procent år 2017 till 11 procent år 2023. Detta hänger också samman med att Polisen under de senaste åren har ökat resurserna för utredningar av denna typ av ärenden. Brå konstaterar därmed att lagändringarna har lett till ett starkare rättsskydd för dem som utsatts för en sexuell handling utan sin fria vilja.³²³

Samtyckeslagen var en tydlig signal från samhällets sida om att all sexuell handling ska bygga på samtycke. När lagen infördes fanns farhågor om hur lagen skulle tillämpas och de gränsdragningsproblem som kunde tänkas uppstå. Brå bekräftar att det finns vissa utmaningar. Bland annat lyfter de gränsdragningsproblem kring tjatsex och när unga är inblandade som är oerfarna när det gäller att ge samtycke, uttrycka sin vilja och läsa av situationen. Så även om lagen har ökat rättsskyddet menar Brå att den också aktualiserat balansgången mellan målsägarnas skyddsintresse och rättssäkerheten för den tilltalade, framför allt gällande mål om oaktsam våldtäkt.³²⁴

Resultat utifrån målsättningen förbättrad kunskaps- och metodutveckling

Målsättningen tar sin utgångspunkt i att förbättra kunskaperna om mäns våld mot kvinnor hos allmänheten samt berörda yrkesgrupper och beslutsfattare på alla samhällsnivåer. Därutöver ska utveckling av metoder och arbetssätt för att motverka våldet genom forskning, utvärdering och uppföljning förbättras.

³²² Jämställdhetsmyndigheten 2025a

³²³ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2025a

³²⁴ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2025a

Våld i nära relationer är ett utbrett problem och en ny rapport visar samiska flickors och kvinnors utsatthet

Sametinget har sedan 2021 haft i uppdrag att arbeta med främjande åtgärder för jämställdhet i det samiska samhället och för att förebygga och bekämpa mäns våld mot samiska kvinnor och flickor. Under 2024 presenterade Sametinget för första gången en kartläggning av våld mot samiska kvinnor i Sverige. Kartläggningen visar att samiska kvinnor är mer utsatta för våld i nära relationer än samiska män. 69 procent av de samiska kvinnorna har utsatts för psykiskt våld, 56 procent för sexuellt våld och 28 procent för fysiskt våld.³²⁵ Andelen samiska kvinnor som är utsatta för våld i nära relationer är därmed högre än för kvinnor generellt i Sverige. I rapporten lyfts förbättrade utbildningsinsatser, stödstrukturer för våldsutsatta, en nationell policy för att motverka våld mot samiska kvinnor och en långsiktig kunskapsproduktion fram som förslag för åtgärder. Sametinget bör också följa upp och samordna arbetet för att motverka våld mot samiska kvinnor.³²⁶

Få yrkesverksamma ställer frågor till pojkar och män med missbruks- och beroendeproblematik om de utsatts för eller utsätter andra för våld

Socialstyrelsen har analyserat vården och stödet för flickor och kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik där även utsattheten för våld har varit en del. I rapporten framkommer att personal inom socialtjänsten är väl medvetna om att det finns en förhöjd risk för våld bland kvinnor och flickor som har ett skadligt bruk eller beroende av alkohol och andra droger. Att ställa frågor om våldsutövande, framför allt till pojkar och män som oftare utsätter flickor och kvinnor, tycks däremot inte vara lika förankrat.³²⁷ Få yrkesverksamma ställer också rutinmässigt frågor om sexuellt våld eller om sex mot ersättning. Som vi konstaterat ovan är det också svårare för dessa flickor och kvinnor att få stöd och skydd vid skyddade boenden. Erfarenhet av våld och trauma förstärker också behovet av att vårdas av enbart kvinnor, en möjlighet som finns inom hälso- och sjukvården, men i begränsad utsträckning.³²⁸

Jämställdhetsmyndighetens kartläggningar av utsatthet för våld inom olika grupper samt stödsatser till utsatta

Jämställdhetsmyndigheten har under de senast åren haft i uppdrag att kartlägga förekomsten av olika dimensioner av mäns våld mot kvinnor och hur samhället arbetar för att förebygga detta våld eller stödja utsatta. Under 2024 presenterade Jämställdhetsmyndigheten en kartläggning om kunskap bland personer som arbetar inom kommuner, regioner och myndigheter om våldsutsatthet bland äldre personer. Kartläggningen visar att äldre som utsätts för våld sällan söker stöd och att personal inom sjukvården och äldreomsorgen sällan ställer frågor om våld eller uppmärksammar tecken på våldsutsatthet.³²⁹ Vidare visar vi att det finns stora kunskapsluckor bland personal om utsatthet för våld bland äldre. Vi föreslår därför ett antal åtgärder, inklusive kunskapshöjande insatser och att en anmälningsskyldighet införs i Socialtjänstlagen.³³⁰

Jämställdhetsmyndigheten har även haft i uppdrag att kartlägga hbtqi-personers utsatthet och risk för utsatthet för våld i nära relationer. Vi kan konstatera att utsattheten för våld i nära relationer bland hbtqi-personer är stor. Bland annat visade Folkhälsomyndigheten att drygt 1 procent av gruppen heterosexuella varit utsatta för fysiskt våld under de senast tolv månaderna men att motsvarande siffra för homo-, bi- eller pansexuell var 4 procent. Det var också en större andel personer som hade utsatts för fysiskt våld i nära relationer bland homo-, bi- eller pansexuella än

³²⁵ Brandén m.fl. 2024

³²⁶ Brandén m.fl. 2024

³²⁷ Socialstyrelsen 2024j

³²⁸ Socialstyrelsen 2024j

³²⁹ Jämställdhetsmyndigheten 2024f

³³⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2024f

bland heterosexuella. Hbtqi-personer är dock en heterogen grupp, och kunskapen om utsattheten i olika grupper behöver stärkas. I kartläggningen konstaterar vi även att en heteronormativ bild av våld i nära relationer utgör hinder för våldsutsatta hbtqi-personer, då yrkesverksamma inte uppmärksammar våldsutsattheten i samma utsträckning. Kunskapen bland yrkesverksamma behöver därför öka, för att bättre kunna fånga upp och erbjuda rätt stöd och bemötande till våldsutsatta hbtqi-personer. Dessutom behöver offentlig verksamhet bli bättre på att kommunicera att det stöd som finns även vänder sig till hbtqi-personer.³³¹

Som vi konstaterar i vår lägesbild kring att mäns våld mot kvinnor ska upphöra så löper unga en betydligt större risk att utsättas för våld i nära relationer och sexualbrott än övriga grupper i samhället.³³² Runt var tredje ungdom som haft en nära relation har upplevt våld i en nära relation redan vid 15 års ålder. Flickor och icke-binära utsätts i högre grad än pojkar för samtliga former av våld i nära relation.³³³ Jämställdhetsmyndigheten har därför haft i uppdrag att stödja arbetet för att stötta unga som har utsatts för våld. Utifrån detta uppdrag ser vi behov av att stärka det våldsförebyggande arbetet med fokus på unga samt att forskning om insatser i skolan behöver utvecklas. Tillgängliga insatser för information, stöd, skydd och behandling för våldsutsatta och våldsutövande unga behöver också säkerställas. Det finns fortsatt ett behov av forskning när det gäller pojkars våld mot flickor och våld i ungas nära relationer. Områden där kunskapen särskilt behöver stärkas är unga våldsutövare, unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, unga hbtqi-personer, unga med funktionsnedsättningar och unga som lever i social utsatthet.

Jämställdhetsmyndigheten har haft i uppdrag av regeringen att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap, månggifte och andra närliggande frågor. I utredningen konstaterar vi att tvångsäktenskap, barnäktenskap och svårigheter med att få till stånd religiös skilsmässa förekommer oftare medan månggifte och tillfälliga religiösa äktenskap för sexköp är ovanligare.³³⁴ Barn- och tvångsäktenskap riskerar att innebära en livslång utsatthet för de, framför allt flickor och kvinnor, som växer upp i en hederskontext. Detta är inte heller isolerade händelser utan snarare en utdragen process av kontroll, begränsningar och socialt tryck där kollektivets förväntningar är centrala för de val som den utsatta gör eller har möjlighet att göra.

Utsattheten kopplad till barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte behöver därför uppmärksammas i större utsträckning och i ett tidigare skede. Fler verksamheter behöver ställa frågor kring detta och våldet behöver systematiskt inkluderas i det vålds- och brottsförebyggande arbetet. Vi menar även att det krävs en förbättrad uppföljning och att den kunskap som idag finns på området vidareutvecklas och framför allt omsätts till insatser.

Det behövs ökad kunskap om digitala dimensioner av våld

I regeringens åtgärdsprogram som tagits fram i relation till den nationella strategin för 2024–2026 specificeras digitala dimensioner av mäns våld mot kvinnor som ett utvecklingsområde. Regeringen lyfter fram att det krävs mer kunskap när det dels gäller omfattningen av denna typ av våld, dels ökad kunskap och nya åtgärder för att de digitala dimensionerna av våld ska upphöra.³³⁵

För att öka kunskapen kring digitala dimensioner av våld har regeringen gett Jämställdhetsmyndigheten och Skolverket, tillsammans med en rad andra myndigheter, separata uppdrag att undersöka detta våld. I dessa uppdrag ingår även att ge förslag på åtgärder för att minska utsattheten för digitala dimensioner av våld.³³⁶

³³¹ Jämställdhetsmyndigheten 2025d

³³² Se bilagan ”Jämställdheten i Sverige - Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025”.

³³³ Jämställdhetsmyndigheten 2024r

³³⁴ Jämställdhetsmyndigheten 2025b

³³⁵ A2024/00869 2024

³³⁶ Se exempelvis A2024/01389 2024

Mäns våld mot kvinnor är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet

Mäns våld mot kvinnor är ett stort jämställdhets- och samhällsproblem. Att utöva våld är ett brott och mäns våld mot kvinnor utgörs av grova och allvarliga brott. Sveriges kommuner har enligt Lag (2023:196) ett utökat ansvar för att förebygga brott och enligt socialtjänstlagen (2001:453) ett ansvar att vid behov erbjuda stöd och hjälp till brottsoffer, såväl vuxna som barn, som utsätts för våld eller andra övergrepp av närstående.

Då den grova brottslighet som mäns våld mot kvinnor utgör borde vara naturligt integrerat i det brottsförebyggande arbetet har vi undersökt hur väl integrerat frågor om mäns våld mot kvinnor är i kommunernas brottsförebyggande lägesbilder och åtgärdsplaner. För att göra det har vi använt oss av material från Brottsförebyggande rådets enkät riktad till kommunernas brottsförebyggande samordnare från 2024 där man bland annat ställer frågor kring vilka brottsproblem som identifierats i kartläggning samt vilka brottsproblem kommunen riktat åtgärder mot. Som komplement har vi gjort en översiktlig genomgång av inhämtade lägesbilder och åtgärdsplaner från 151 kommuner och stadsdelsområden för att fördjupa bilden av hur mäns våld mot kvinnor behandlas i kartläggning, analys och åtgärder. Vi efterfrågade underlag från samtliga 290 kommuner via epost, och fick in underlag från 151 kommuner och stadsdelsområden.

Kommunerna har också enligt socialtjänstlagen ansvar att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Brottsförebyggande och våldsförebyggande är i flera hänseenden liknande arbeten, men skiljer sig bland annat i att man inom brottsförebyggande arbete arbetar med all brottslighet, medan våldsförebyggande arbete har ett särskilt fokus på de våldsformer som ryms inom begreppet mäns våld mot kvinnor, och har en ansats att göra upp med de normer som rättfärdigar våld.³³⁷ Jämställdhetsmyndigheten har tidigare visat att det våldsförebyggande arbetet och det brottsförebyggande arbetet i låg grad verkar vara samordnat i Sveriges kommuner, bland annat genom att påvisa skillnader i hur utvecklat arbetet är i kommunerna och genom intervjuer med ett urval av kommuner.³³⁸

Det våldsförebyggande arbetet bereds, trots kommunövergripande mål- och styrdokument, sällan av kommunledningen medan det brottsförebyggande arbetet i stor utsträckning styrs från kommunledning eller andra centrala funktioner, ofta inom ramen för säkerhets- och trygghetsarbete.³³⁹ Att mäns våld mot kvinnor och arbetet med att förebygga våld inkluderas i det brottsförebyggande arbetet är av stor vikt för att kommunerna ska kunna genomföra ett effektivt brottsförebyggande arbete som träffar denna allvarliga brottslighet.

Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen och pekar tillsammans med den nationella strategin på att ett verkningsfullt resultat bäst nås genom att jämställdhet integreras i ordinarie verksamhet.³⁴⁰

Många kommuner behöver utveckla arbetet med att kartlägga mäns våld mot kvinnor

I Brå:s enkät till kommunernas brottsförebyggande samordnare från 2024 uppger 88 procent av respondenterna att kommunen någon gång genomfört en kartläggning av de lokala brottsproblemen. Av de 259 kommuner och stadsdelsområden som genomfört en kartläggning uppger 73 procent att de identifierat våld i nära relation, 32 procent sexualbrott, 20 procent hedersrelaterat våld och förtryck samt 11 procent prostitution och människohandel som brottsproblem. Av respondenterna uppger 92 procent att de genomfört åtgärder under de senaste tolv månaderna, 62 procent uppger att de genomfört åtgärder mot våld i nära relation, 21 procent mot hedersrelaterat våld och förtryck, 12 procent mot sexualbrott och 11 procent mot prostitution och människohandel.³⁴¹

³³⁷ Skr 2016/17:10 2016

³³⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2024l

³³⁹ Jämställdhetsmyndigheten 2024a

³⁴⁰ Prop. 2023/24:1 2023b

³⁴¹ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024c

Figur 2. Kommuner och stadsdelsområden som identifierat våld i nära relation, sexualbrott, hedersrelaterat våld och förtryck eller prostitution och människohandel i lokal kartläggning, av de som genomfört kartläggning av lokala brottsproblem 2024. Andel i procent.

Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024c

Mycket av den statistik som finns tillgänglig visar svårigheterna med att upptäcka och kartlägga denna typ av brott. Bland annat hade en svensk kommun i genomsnitt 9 anmälda brott av grov kvinnofridskränkning och 39 anmälda brott av våldtäkt under 2023.³⁴² Omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck är svårt att uppskatta, men en studie från 2019 tyder på att mellan 7 och 10 procent av de ungdomar som studien undersökt lever med hedersnormer.³⁴³ Vad gäller prostitution har polisen tidigare uppskattat att prostitution förekommer på åtta av tio thaimassagealonger. Jämställdhetsmyndighetens kartläggning av prostitution och människohandel tyder även den på att problemet är mer utbrett än vad som här framgår av kommunernas lägesbilder.³⁴⁴

Sannolikt tyder siffrorna från kommunerna dels på ett mörkertal i rapporteringen och upptäckten av de redovisade brottstyperna, dels på att kommunerna inte undersökt brottstyperna i tillräckligt hög utsträckning. Mönstret i vilka våldstyper som framgår av kommunernas kartläggningsarbete överensstämmer delvis med resultat från Jämställdhetsmyndighetens kommunenkät från 2023. Där framgår att av de svarande kommuner som har uppsatta mål kring mäns våld mot kvinnor så hade 94 procent mål kring våld i vuxnas partnerrelationer, 86 procent kring hedersrelaterat våld och förtryck avseende vuxna och endast 32 procent avseende prostitution och människohandel.³⁴⁵

Fyra länsstyrelser, Kalmar, Skåne, Värmland och Östergötland, som ingår i programmet JiM+³⁴⁶ har beskrivit att integreringen av jämställdhet i länsens kommuners brottsförebyggande lägesbilder och åtgärdsplaner är låg, vilket även Brå tidigare beskrivit.³⁴⁷ När länsstyrelserna läst kommunernas lägesbilder har de sett att när ett jämställdhetsperspektiv lyfts så är det oftast i relation till frågor om mäns våld mot kvinnor. De beskriver också att även om jämställdhet lyfts inledningsvis, till exempel i redovisad statistik, så får det sällan bäring på analysen och än mer sällan på

³⁴² Brottsförebyggande rådet (Brå) 2025c Kriminalstatistiken. Ovägt medel av anmälda brott i kommunerna, egen beräkning

³⁴³ Baianstovu m.fl. 2019

³⁴⁴ Jämställdhetsmyndigheten 2021e

³⁴⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2023c

³⁴⁶ JiM+ är en av Jämställdhetsmyndighetens stödinsatser till länsstyrelser och myndigheter med jämställdhetsuppdrag. Insatsen består av ett erfarenhetsutbyte, där myndigheter som liknar varandra deltar tillsammans. Genom utbytet, som pågår i 1,5 år, arbetar myndigheterna konkret med att utveckla sina arbetssätt för jämställdhetsintegrering.

³⁴⁷ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2023a

efterföljande åtgärder.³⁴⁸ En översyn av kommunernas lägesbilder enligt Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (2023:196) som gjorts av Länsstyrelsen Skåne bland länets kommuner visar liknande resultat. Många kommuner inkluderar mäns våld mot kvinnor på olika sätt, men Länsstyrelsen Skåne konstaterar bland annat att lägesbilderna i högre utsträckning skulle kunna inkludera särskilt sårbara grupper, använda könsuppdelad statistik och ha ett övergripande jämställdhetsperspektiv.³⁴⁹

Detta mönster framgår också av de lägesbilder och åtgärdsplaner som Jämställdhetsmyndigheten samlat in från kommunerna. Även om undantag finns så är jämställdhetsperspektivet sällan särskilt integrerat i analysen. Även vad gäller de brott som inkluderas i mäns våld mot kvinnor så skiljer det sig mycket åt i hur djupgående kommunerna analyserar statistiken. Ofta stannar analysen vid en redovisning av statistik för ett eller flera brott inom mäns våld mot kvinnor, och endast ibland görs en djupare analys. En mer fördjupad analys kan innebära flera saker, men bland annat att inhämta kvalitativa underlag som beskriver våldets uttryck och karaktär eller att genomföra professionsintervjuer inom relevanta verksamheter.³⁵⁰ När en mer fördjupad analys görs är det ofta i relation till hedersrelaterat våld och förtryck.

Möjligtvis beror detta på att det är brott där det kan vara svårt att hitta tillförlitlig statistik, vilket gör att kommunerna behöver göra andra typer av undersökningar, till exempel genom dialog och informationsinhämtning från socialtjänst, skola eller andra lokala aktörer. I den manuella läsningen av kommunernas dokument omnämns våld i nära relationer i högst grad. Därefter kommer i fallande ordning sexualbrott, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Prostitution och människohandel återfinns i lägst grad i både lägesbilder och åtgärdsplaner. Graden av analys av brottsproblemen varierar i hög utsträckning mellan kommunerna. Det vanligast förekommande är att statistik för en eller flera brottstyper redovisas men inte analyseras i någon högre utsträckning, och än mer sällan tillsammans med andra källor än den redovisade statistiken. Det varierar också om den statistik som redovisas är könsuppdelad eller ej.

Detta överensstämmer med den bild som getts av fyra länsstyrelser under en träff inom JiM+-programmet samt av den översyn av länets kommuner som gjorts av Länsstyrelsen Skåne.³⁵¹ Samtliga undersökta brottstyper återfinns i lägre grad i åtgärdsplaner än i lägesbilder. Detta kan ha sin förklaring i att man i lägesbilderna kan ha undersökt förekomsten av några av de fyra brottstyperna men att andra brottstyper förekommit i högre utsträckning och därmed prioriterats i åtgärdsplanerna. När frågor om mäns våld mot kvinnor förekommer i åtgärdsplaner är det ofta i form av generellt formulerade åtgärder, till exempel kompetenshöjande insatser om särskilt utsatta brottsoffer, där fler våldstyper skulle kunna ingå än vad som explicit framgår i dokumentet. Även här finns undantag där vissa kommuner har ett flertal tydliga och explicita åtgärder riktade mot mäns våld mot kvinnor.

SKR konstaterar i sin ekonomirapport från oktober 2024 att kommunsektorn sedan några år visat negativa ekonomiska resultat, även om man spår en vändande trend med början 2025. Dock väntas vändningen ske över en längre tid.³⁵² Med mindre ekonomiska marginaler kommer ofta hårdare prioriteringar och risken att så kallade tvärande områden prioriteras ner. De personella förutsättningarna för det brottsförebyggande arbetet och det våldsförebyggande arbetet ser olika ut. Brå ser flera tecken på att många kommuner stärkt sitt arbete inför införandet av den nya lagen och de flesta kommuner anger att de har en brottsförebyggande samordnare. De flesta samordnarna har mindre än 50 procent avsatt tid för uppdraget men andelen som har mer än 50 procent avsatt tid ser ut att öka.³⁵³ Enligt Jämställdhetsmyndighetens kommunenkät från 2023 har ungefär tre av

³⁴⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2024c

³⁴⁹ Länsstyrelsen Skåne 2025

³⁵⁰ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2022

³⁵¹ Länsstyrelsen Skåne 2025

³⁵² Sveriges kommuner och regioner (SKR) 2024b

³⁵³ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024a

fyra kommuner en samordnande funktion för det våldsförebyggande arbetet. Det är vanligast att uppdraget är en del av tjänsten. 19 procent av kommunerna i undersökningen uppger att man har personella resurser på minst en heltid för det våldsförebyggande arbetet.³⁵⁴

Stärkt samordning och fördjupade analyser är viktiga faktorer för att arbetet ska utvecklas

Många kommuner arbetar med att inkludera brott inom ramen för mäns våld mot kvinnor i sitt brottsförebyggande arbete, men vi anser att jämställdhetsperspektivet och analysen på många håll behöver stärkas. Prostitution och människohandel är en av de våldstyper som inkluderas i lägst grad. Det är också en av de våldstyper som i Jämställdhetsmyndighetens kommunenkät från 2023 förekom i lägst grad i kommunernas styrdokument rörande mäns våld mot kvinnor.³⁵⁵ Antalet kommuner som inkluderar mäns våld mot kvinnor i sina lägesbilder och åtgärdsplaner kan totalt sett bli fler, och att fortsätta analysen bortom att enbart redovisa statistik är av stor vikt för att kunna rikta in träffsäkra åtgärder.

Regeringen och nationella myndigheter har förväntningar på att kommunerna ska arbeta med ett flertal tvärssektoriella frågor där vissa är lagstadgade och andra kommit genom mjukare styrmedel såsom strategier och handlingsplaner.³⁵⁶ Arbetet mot mäns våld mot kvinnor styrs i huvudsak genom regeringens nationella strategi med tillhörande åtgärdsprogram. Den mjukare styrningen påverkar kommunernas prioriteringar och långsiktiga planering.³⁵⁷ Jämställdhetsmyndigheten ser en risk när det ekonomiska läget blir alltmer ansträngt att de frågor som inte är lagstyrda eller en befintlig del av kommunens ordinarie arbete prioriteras ner.

Till skillnad från det brottsförebyggande arbete där kommunerna nyligen fått ett lagstadgat ansvar styrs det universella våldsförebyggande arbetet genom strategier, handlingsplaner och program. Arbetet med stöd och skydd till våldsutsatta och till personer som utövar våld i nära relation, det vill säga arbete på indikativ nivå³⁵⁸, är reglerat genom lagar och föreskrifter.

Det är sannolikt en av anledningarna till att även det universella våldsförebyggande arbetet många gånger utgår från socialtjänsten även om man främst arbetar på indikativ nivå där. Ofta sker detta arbete dessutom i projektform med begränsade medel då den ordinarie verksamheten utgår ifrån indikativt arbete. I det våldsförebyggande programmet som regeringen presenterade 2021 framgår att kommunala och regionala aktörer spelar en stor roll i arbetet med att förebygga våld.³⁵⁹

I Jämställdhetsmyndighetens uppföljning av kommunernas arbete med mäns våld mot kvinnor framgår att många kommuner arbetar våldsförebyggande, men att en stor del av arbetet fortsatt utgår från det lagstadgade arbetet med att ge stöd och skydd till våldsutsatta och våldsutövare.³⁶⁰ Även om det våldsförebyggande arbetet är bredare än de delar som kan integreras med det brottsförebyggande arbetet, så skulle båda områdena sannolikt gynnas av en högre grad av integrering.

Som Jämställdhetsmyndigheten tidigare uttryckt ser vi ett behov av att kopplingen mellan maskulinitetsnormer och våld i skolnas brottsförebyggande arbete tydliggörs.³⁶¹ Av länsstyrelsernas redovisningar av arbetet mot mäns våld mot kvinnor under 2023 framgår att blir arbetet mer effektivt även på länsnivå när det samordnas med andra uppdrag, till exempel det brottsförebyggande arbetet, men även uppdrag om ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar), mänskliga rättigheter, med mera.³⁶²

³⁵⁴ Jämställdhetsmyndigheten 2024a

³⁵⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2024a

³⁵⁶ SOU 2024:43 2024

³⁵⁷ SOU 2024:43 2024

³⁵⁸ En indikativ insats riktar in sig på de som redan har erfarenhet av våld, antingen som offer eller förövare

³⁵⁹ Arbetsmarknadsdepartementet 2022

³⁶⁰ Jämställdhetsmyndigheten 2024a

³⁶¹ Jämställdhetsmyndigheten 2023e; 2024j

³⁶² Jämställdhetsmyndigheten 2024n

För att kommunerna ska kunna omhänderta tvärsektoriella frågor såsom jämställdhet och frågor om mäns våld mot kvinnor inom den befintliga ramen är arbetet med jämställdhetsintegrering viktigt. Det skulle till exempel kunna innebära att samordna arbete med trygghetsskapande, brottsförebyggande och våldsförebyggande arbete på ett sätt som dels är resurseffektivt, dels skulle kunna ge upphov till positiva synergieffekter för samtliga områden. Ett effektivt samarbete mellan olika preventionsområden skulle sannolikt vara till gagn för både det brottsförebyggande arbetet och det breda våldsförebyggande arbetet. Inte minst utifrån att man annars riskerar att underskatta omfattningen av de allvarliga brott som mäns våld mot kvinnor utgör. Men det skulle också innebära ett effektivt utnyttjande av kommunens kollektiva resurser i tider av en mer ansträngd ekonomi för Sveriges kommuner.

Statskontoret pekar i sin analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin på att jämställdhetsintegrering är ett lämpligt medel för att integrera arbetet i verksamheterna.³⁶³ Även utredningen om en stärkt styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck trycker i sitt delbetänkande på vikten av utökad samverkan mellan det våldsförebyggande och det brottsförebyggande arbetet.³⁶⁴

En del i att öka samordningsvinsterna mellan respektive område kan vara att i högre grad inkludera frågor om mäns våld mot kvinnor i de kartläggningar av brott som kommunerna gör inom ramen för de brottsförebyggande lägesbilderna. Inte minst eftersom många kommuner kommit längre i att utveckla arbetet med lägesbilder och kartläggning inom det brottsförebyggande arbetet än i det våldsförebyggande. Här finns flera metodmaterial redan idag som kommunerna kan använda sig av. Bland annat kan det metodstöd för kartläggning av tre våldstyper som tagits fram av Brå och Jämställdhetsmyndigheten vara ett stöd för kommunerna i att inkludera mäns våld mot kvinnor och utveckla analyserna.³⁶⁵ Brå menar att det är viktigt att inkludera kunskap från aktörer inom det våldsförebyggande arbetet för att kunna stärka dessa delar av lägesbilsarbetet.³⁶⁶

Att inkludera kommunens våldsförebyggande aktörer i lokala brottsförebyggande råd kan vara ett sätt att föra arbetet samman. Här kan Brå:s handbok ”Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete” eller Jämställdhetsmyndighetens handbok ”Inget att vänta på” vara ett stöd.³⁶⁷ De nationella myndigheterna, i första hand Jämställdhetsmyndigheten och Brå, behöver fortsätta stärka myndighetssamverkan för att gemensamt utveckla stödet till lokala såväl som regionala aktörer. Brå har idag ett väl utvecklat kunskaps- och metodstöd riktat till kommunerna. Genom att Jämställdhetsmyndigheten tillsammans med Brå fortsätter att utveckla samverkan kan stödet från nationell nivå fortsatt utvecklas, stärkas och bidra med goda exempel som kommunerna kan använda för att utveckla sitt brotts- och våldsförebyggande arbete.

Jämställdhetsmyndigheten har för avsikt att följa integreringen av frågor rörande mäns våld mot kvinnor i det brottsförebyggande arbetet över tid, för att följa utvecklingen i relation till det våldsförebyggande arbetet. En möjlig källa för uppföljning är Brå:s enkät till lokala brottsförebyggande samordnare. Brå uppger att frågor i enkäten kan komma att förändras över tid, och sannolikt kommer frågor rörande åtgärder i det brottsförebyggande arbetet att utvecklas under 2025. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att statistiken kommer att vara värdefull att följa även om frågor förändras mellan åren, och att vi genom resultaten och i dialog med Brå ändå bör kunna få en bild av utvecklingen av integrering av mäns våld mot kvinnor i kommunernas brottsförebyggande arbete.

³⁶³ Statskontoret 2021

³⁶⁴ SOU 2024:21 2024

³⁶⁵ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2022

³⁶⁶ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2024a

³⁶⁷ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2025b; Jämställdhetsmyndigheten 2020a

”Män har
mycket att
vinna på ett
mer jämställt
samhälle”

9. JÄMSTÄLLDHET SOM STRATEGI FÖR ATT HANTERA OCH FÖREBYGGA VÅR TIDS SAMHÄLLSUTMANINGAR

Jämställdhetspolitikens mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att regeringen, myndigheter och andra aktörer har vidtagit åtgärder för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, och vi ser flera positiva resultat. Samtidigt bedömer vi att regeringen kan utveckla sin styrning samt att myndigheter och andra aktörer kan utveckla arbetet för att nå målen. I detta kapitel presenterar vi våra samlade slutsatser.

Vi inleder med en sammanfattning av hur väl regeringen integrerar jämställdhet i Regeringskansliet, budgetprocessen och i myndighetsstyrningen samt vilka resultat vi kan se av åtgärder för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Därefter beskriver vi utifrån vårt underlag hur styrningen kan utvecklas för att få ett större genomslag för regeringens målsättningar med jämställdhetspolitiken.

Hur väl integrerar regeringen ett jämställdhetsperspektiv i Regeringskansliet, budgetprocessen och i myndighetsstyrningen?

- Vi bedömer att regeringens beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet, där det tydligt definieras vad jämställdhetsintegreringsarbetet innebär, är viktigt ur ett styrningsperspektiv.
- Vi bedömer dock att regering och Regeringskansliet behöver utveckla arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i bland annat budgetprocessen och myndighetsstyrningen.
- Vi anser att budgetbilagan om ekonomisk jämställdhet kan bli mer framåtblickande och visa hur statens finansiella resurser i sin helhet fördelas mellan kvinnor och män samt vilka konsekvenser reformer och förslag får för kvinnors och mäns ekonomi. En förutsättning för detta är bland annat att det obetalda omsorgsarbetet behöver kartläggas och värderas.

Vikten av att arbeta med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet

Jämställdhetsmyndigheten ser exempel på positiva resultat av åtgärder som vidtagits gällande hur väl regeringen integrerar ett jämställdhetsperspektiv i styrningen av Regeringskansliet samt i myndighetsstyrningen. Sedan 2016 har regeringen tagit beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet. Beslutet är viktigt ur ett styrningsperspektiv då det tydligt definierar vad arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet ska innebära. I skrivelsen ”Makt, mål och myndighet” från 2016 konstateras att det under många år skett en positiv utveckling av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering. Bland annat hade departementen fått tydliga uppdrag att inkludera ett jämställdhetsperspektiv i beslutsprocesser och i beredning av underlag, samt att det även påbörjats ett arbete med jämställdhetsbudgetering. Därefter har arbetet utvecklats ytterligare. Bland annat har Finansdepartementet tagit fram instruktioner för hur jämställdhetsanalyser i budgetprocessen kan gå till. Det finns även en förordning om konsekvensutredningar som slår fast att utredningar bör innehålla konsekvensanalyser om hur olika förslag kan påverka den jämställdhetspolitiska målsättningen där så är relevant. Därmed finns tydliga riktlinjer, men vår bedömning är att dessa inte följs i den utsträckning det finns behov av. Arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet är centralt för ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Jämställdhetsintegrering skapar en grund för enhetlighet i myndighetsstyrningen.

Jämställdhetsmyndigheten har, i linje med tidigare utredningar på området, konstaterat att genomslaget av jämställdhetspolitiken i många fall gynnas när:³⁶⁸

- Det finns en enhetlighet i myndighetsstyrningen, bland annat genom att departementen samverkar inom gemensamma problemområden.
- Generella uppdrag om jämställdhetsintegrering kompletteras med särskilda och verksamhetsanpassade uppdrag.
- Långsiktighet främjas genom samverkan mellan departement och mellan myndigheter, inom gemensamma och prioriterade områden, över tid.
- Ansvariga departement i myndighetsdialogerna efterfrågar uppföljning och resultat av jämställdhetsarbetet.

”Budgetbilagan om ekonomisk jämställdhet kan bli mer framåtblickande och visa hur statens finansiella resurser i sin helhet fördelas mellan kvinnor och män”

Jämställdhetsbudgetering centralt för ökad måluppfyllelse

Enligt beslutet om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet ingår jämställdhetsintegrering av budgetarbetet, även kallat jämställdhetsbudgetering. Jämställdhetsbudgetering syftar till att synliggöra och åtgärda att könsneutrala ekonomiska teorier leder till att kvinnors behov och livsvillkor osynliggörs i det ekonomiska systemet. En central aspekt inom jämställdhetsbudgetering är synliggörandet av värdet av omsorg och reproduktion. Det är en fundamental förutsättning för samhällets fortlevnad och bidrar till det ekonomiska systemet.³⁶⁹ Även FN:s kvinnokommission (CSW) lyfter vikten av att synliggöra värdet av kvinnors obetalda omsorgsarbete.³⁷⁰

I det internationella systemet för nationalräkenskaper (SNA) räknas utgifter för att bygga upp fysisk infrastruktur (en traditionellt manskodad bransch) som ”uppbyggnad av kapital”. Utgifter

³⁶⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2024h; Statskontoret 2022

³⁶⁹ O’Hagan & Klatzer 2018

³⁷⁰ United Nations (UN) 2025a

för att bygga upp social infrastruktur, såsom utbildning och hälso- och sjukvård (traditionellt kvinnokodade branscher) definieras som ”löpande utgifter”. Detta trots att det finns tydliga långsiktiga fördelar med sådana utgifter, vilket blev särskilt tydligt i kölvattnet av pandemin. Det finns därför skäl att problematisera logiken i SNA:s definitioner om vad som utgör investeringar, samt belysa den inbyggda könsblindhet som förekommer i de finanspolitiska reglerna baserade på SNA:s kategoriseringar.³⁷¹ Kvinnokommissionen (CSW) menar att investeringar i social infrastruktur såsom hälso- och sjukvård är en nyckelfaktor för en positiv social och ekonomisk utveckling. Bland annat lyfter CSW fram att 2–3 gånger så många jobb kan genereras för varje dollar som investeras i hälso- och sjukvård som motsvarande investering inom exempelvis infrastruktur.³⁷²

Sverige har genom flera internationella åtaganden såsom FN:s kvinnokonvention (CEDAW), Pekingplattformen och Istanbulkonventionen, samt genom den nationella jämställdhetspolitiken, förbundit sig att främja jämställdhet. En metod för att påskynda framstegen mot dessa mål och förbättra efterlevnaden av konventionerna skulle vara att vidareutveckla och fördjupa arbetet med jämställdhetsbudgetering. Jämställdhetsmyndigheten anser att det bör följas upp hur de olika departementen analyserar sina förslag ur ett jämställdhetsperspektiv och Finansdepartementet som ansvarar för budgetprocessen bör tydligt efterfråga resultat av departementens jämställdhetsanalyser. I regeringens arbete med att redovisa utvecklingen av de jämställdhetspolitiska målen till riksdagen fyller budgetbilagan om ekonomisk jämställdhet en central roll. Jämställdhetsmyndigheten ser det som grundläggande att inkomstutvecklingen och inkomstgapet mellan könen analyseras i budgetbilagan för att kunna styra mot de jämställdhetspolitiska målen. Vi bedömer dock att bilagan kan utvecklas, dels genom en mer omfattande jämställdhetsanalys av hela budgeten, där det tydligare framgår hur statens finansiella resurser fördelas mellan kvinnor och män, dels genom tydligare analyser av vilka konsekvenser reformer och förslag får för kvinnors och mäns ekonomi genom att exempelvis analysera konsumtionsmönster.

Könsneutrala förslag får könade konsekvenser

Som tidigare år konstaterar vi att det finns en risk att beräkningarna i jämställdhetsbilagan förbiser att kvinnor och män har olika livsvillkor och konsumtionsmönster. Exempelvis tar inte simuleringen i budgeten för 2024, avseende skattesänkningar på tobak, nikotin och drivmedel, hänsyn till att kvinnor inte konsumerar dessa varor i lika stor utsträckning som män. Om simuleringen hade tagit hänsyn till detta hade slutsatsen av dessa reformers betydelse sannolikt sett annorlunda ut. Jämställdhetsmyndigheten har även i tidigare rapporter pekat på att till synes könsneutrala skattereformer kan få könade konsekvenser.³⁷³ Ett exempel som vi lyfter i kapitlet om ekonomisk jämställdhet är det utökade jobbskatteavdraget. Kvinnor är fortfarande föräldralediga i betydligt högre utsträckning än män vilket leder till en längre frånvaro från avlönat arbete. Personer som uppbär föräldrapenning är undantagna från jobbskatteavdraget då inkomster från föräldraförsäkringen klassas som en passiv inkomst tillsammans med exempelvis sjukförsäkring. På så sätt har det ekonomiska tappet som det innebär att vara hemma med barn ökat till följd av det utökade jobbskatteavdrag. I ljuset av att barnafödande och reproduktion är grundläggande för hela samhällets existens anser Jämställdhetsmyndigheten att det är anmärkningsvärt att omsorgen av barn inte värderas högre och omfattas av ett utökat jobbskatteavdrag. I längden ser vi även en risk för att incitamenten för kvinnor och män att dela lika på föräldraledigheten minskar till följd av att det blir ett högre ekonomiskt tapp om den med högst inkomst, vanligen mannen i hushållet, tar föräldraledigt.

Kvinnors obetalda omsorgsarbete kompenserar för ekonomiska åtstramningar i välfärdssektorn
I budgetpropositionen för 2024 aviserade regeringen att inflationen och lågkonjunkturen skul-

³⁷¹ Himmelweit 2018

³⁷² United Nations (UN) 2025b

³⁷³ Jämställdhetsmyndigheten 2024g

le få effekter på välfärden.³⁷⁴ Detta kommer att påverka befolkningen och särskilt kvinnor. De kvinnokodade områdena inom offentlig omsorg, hälso- och sjukvård samt skola definieras som individuella välfärdstjänster och ligger till stor del under kommunsektorns ansvarsområde medan manskodade områden inom offentlig sektor, som försvar, polis och kriminalvård, definieras som kollektiva varor och tjänster som staten ansvarar för. I takt med att kommuner och regioner har fått ett allt större ansvar för komplexa samhällsfrågor har den ekonomiska balansen utmanats, då utgifterna har ökat i snabbare takt än intäkterna.³⁷⁵ För att kunna genomföra investeringar i social infrastruktur, såsom utbildning och hälso- och sjukvård, behöver kommunernas intäkter stärkas.³⁷⁶

I tider av ekonomiska utmaningar och åtstramningar inom välfärdssektorn riskerar kvinnors obetalda omsorgsarbete att öka. Studier visar att anhörigas omsorgsinsatser riktade mot äldre och andra närstående betingar stora samhällsekonomiska värden. Enligt beräkningar gjorda på Lunds universitet skulle dessa omsorgsinsatser, om de i stället utfördes av avlönade personer med en motsvarande undersköterskelön, kosta närmare 194 mdkr per år, vilket motsvarar cirka 4 procent av BNP.³⁷⁷ Minskade resurser till välfärden leder ofta till att kvinnor kompenserar neddragningarna genom att öka sitt obetalda omsorgsarbete, vilket påverkar kvinnors hälsa, liv och ekonomi.³⁷⁸ Att mäta värdet av det obetalda hem- och omsorgsarbetet ligger i linje med Pekingsplattformens ambitioner som Sverige undertecknade 1995.³⁷⁹ I Pekingsplattformen uppmanas medlemsstaterna att upprätta nationalräkenskaper för det obetalda arbetet, så kallade satelliträkenskaper³⁸⁰ där det obetalda hem- och omsorgsarbetet beräknas och värderas.

Vilka resultat kan vi se av regeringens, myndigheters, och i förekommande fall andra aktörers, åtgärder för att nå de jämställdhetspolitiska målen?

- När jämställdhetsfrågor prioriteras ser vi resultat. Exempel på detta är arbetet inom delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra som präglas av en långsiktig prioritering genom en tioårig strategi och tillhörande åtgärdsplan.
- Många kunskapshöjande uppdrag till myndigheter har gett en bred kunskapsbas om ojämställdheten i samhället. Jämställdhetsmyndigheten anser dock att den kunskap som tas fram i högre utsträckning behöver följas av relevanta åtgärder.
- Jämställdhetsintegrering i myndigheter, universitet och högskolor leder till positiva resultat. Det är angeläget att styrningen av myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering fortsatt är tydligt formulerat i instruktion eller regleringsbrev. Det kan även behöva kompletteras med särskilda uppdrag för en mer samordnad styrning.

När jämställdhetsfrågor prioriteras ser vi resultat

Där ett systematiskt och långsiktigt jämställdhetsarbete bedrivs ser vi positiva resultat. Arbetet bör vara långsiktigt, prioriterat, konkretiserat och tydligt kommunicerat. Strategiarbetet inom delmålet mäns våld mot kvinnor karaktäriseras av en långsiktig prioritering genom en tioårig strategi med tillhörande åtgärdsplan där många myndigheter är involverade och har uppdrag. Arbetet har hittills resulterat i att det finns en upparbetad grundstruktur inom myndigheter, regioner och kommuner,

³⁷⁴ Prop. 2023/24:1 2023a

³⁷⁵ Gunnarsson 2023; Jämställdhetsmyndigheten 2023g

³⁷⁶ Gunnarsson 2023; Jämställdhetsmyndigheten 2023g

³⁷⁷ Ekman m.fl. 2021

³⁷⁸ Harman 2024

³⁷⁹ United Nations (UN) 1995

³⁸⁰ Satelliträkenskaper innebär att räkenskaperna upprättas i samma system som nationalräkenskaperna men vid sidan om, som en satellit. Satelliträkenskaper fungerar då som en ram som är kopplad till nationalräkenskaperna men som fokuserar på vissa aspekter av ekonomin och samhället som inte återspeglas på ett direkt sätt i nationalräkenskaperna.

vilket har setts som en förutsättning för att långsiktigt kunna arbeta med delmålet. Även inom delmålet jämställd hälsa har regeringen under många år haft ambitioner att utveckla och förbättra kvinnors hälsa och förlossningsvård.

Detta har resulterat i en rad kunskapshöjande uppdrag till myndigheter och finansiering till regionerna för att kunna utveckla arbetet. Inom området ser vi nu en positiv utveckling där kunskapen har ökat och det finns en högre medvetenhet om kvinnospecifika tillstånd inom vårdsektorn.

Därutöver har Folkhälsomyndigheten tagit fram en strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) som delvis överlappar satsningen på kvinnors hälsa och förlossningsvård. Vi ser även att regeringens långsiktiga målsättning om en jämn könsfördelning av styrelseledamöter i statligt ägda bolag har gett resultat. Sammantaget ser vi att en tydlig styrning i form av samordnade uppdrag och finansiering ger positiva resultat. Detta ligger i linje med Statskontorets konstaterande att *”När den politiska ledningen tydligt visar att en fråga är prioriterad så får den stort genomslag i förvaltningen.”*³⁸¹

Många kunskapshöjande uppdrag till myndigheter har gett en bred kunskapsbas om ojämställdheten i samhället

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar precis som tidigare år att den statliga styrningen gentemot myndigheter framför allt är fokuserad på ökad kunskapsproduktion. Det handlar bland annat om kartläggande uppdrag om olika könsskillnader som resulterar i olika kunskapsunderlag. Detta är särskilt framträdande inom delmålen 1–5, men förekommer även i anslutning till delmål 6.³⁸² Kunskapsunderlag är centrala i ett effektivt jämställdhetsarbete men Jämställdhetsmyndigheten anser att kunskapen som tas fram i högre utsträckning behöver följas av relevanta åtgärder och mer sammanhållen styrning utifrån kunskapen. När kunskap används kan det få positiva effekter, vilket vi bland annat exemplifierar med Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens (IAF) granskning av a-kassorna ur ett jämställdhetsperspektiv. IAF har under hösten 2024 fört dialoger med a-kassorna och konstaterar att granskningen bland annat har synliggjort riskerna för eventuella könsskillnader i handläggningen.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter och universitet och högskolor leder till positiva resultat

I likhet med tidigare år konstaterar Jämställdhetsmyndigheten att arbetet med jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter leder till positiva resultat. Vi anser därför att det är angeläget att styrningen av myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering fortsatt är tydligt formulerat i instruktion eller regleringsbrev. Statskontoret konstaterar att jämställdhetspolitiken är ett exempel på en tvärssektoriell fråga där det är viktigt att regeringen styr inom ramen för sin ordinarie myndighetsstyrning, som myndighetsinstruktioner, regleringsbrev och myndighetsdialog. Det krävs för att frågan ska få genomslag i myndigheternas verksamhet.³⁸³

I skrivelsen ”Makt, mål och myndighet” konstateras att enskilda regeringsuppdrag spelar en viktig roll för att uppmärksamma behovet av ett utvecklat arbete med jämställdhet och att det inte finns något motsatsförhållande mellan jämställdhetsintegrering och särskilda åtgärder.³⁸⁴ För att stärka styrningen kan därför ytterligare uppdrag utöver jämställdhetsintegrering behövas.

Även om myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering har bidragit till mer jämställda villkor mellan kvinnor och män finns det områden och frågor där endast den politiska nivån har mandat att förändra. Skatteverket har till exempel inte möjlighet att förändra skattesystemet, som i vissa fall får olika utfall för kvinnor och mäns ekonomi. Detta gäller även för pensions- och socialförsäkringssystem, organisering av skola, vård och omsorg med mera. Statliga myndigheter

³⁸¹ Statskontoret 2022: 5

³⁸² Se även Jämställdhetsmyndigheten 2023f

³⁸³ Statskontoret 2022

³⁸⁴ Skr 2016/17:10 2016

kan åstadkomma förändringar inom ramen för sina uppdrag, verksamheter och sina målgrupper, men det är den politiska nivån som har möjlighet att ändra de system som myndigheter förvaltar. Jämställdhetsmyndigheten anser därför att det finns ett behov av att i högre grad komplettera myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering med andra politiska åtgärder.³⁸⁵

Hur kan styrningen utvecklas för ett större genomslag för regeringens målsättningar med jämställdhetspolitiken?

- Vi ser fortsatt behov av etappmål och ett större fokus på samtliga delmål för en ökad måluppfyllelse.
- Vi anser att regeringen bör fokusera på hur delmålen hänger samman med varandra i de åtgärder som vidtas för att nå målen.
- Vi bedömer att det generellt saknas åtgärder som riktar sig till män. Vi anser att jämställdhetspolitiken i högre utsträckning behöver rikta ljuset mot pojkar och män samt hur deras ansvar och delaktighet kan stärkas för att fler pojkar och män aktivt ska ta ansvar för att främja jämställdhet.
- Vi anser att det finns behov av att tydligt integrera ett jämställdhetsperspektiv i beslutsfattande som rör de samhällsutmaningar Sverige just nu står inför, till exempel till exempel krig i vårt närområde, klimatutmaningar, lågkonjunktur, våldsbejakande extremism samt välfärdens utmaningar

Fokus på samtliga delmål och etappmål för en ökad måluppfyllelse

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att regeringen i det fortsatta arbetet med jämställdhetspolitiken bör fokusera på delmålen beroende av varandra. Det övergripande målet kan bara uppnås om alla delmål uppfylls. Vi ser att majoritet av alla medel till särskilda jämställdhetsåtgärder fortsatt riktas mot delmålet om mäns våld mot kvinnor. Andelen medel som går till delmålen om ekonomisk jämställdhet och jämställd hälsa har dock ökat något. Dessa tre delmål kan därför ses som prioriterade i relation till övriga delmål. Vi ser ett behov av att arbeta mer systematiskt med samtliga delmål.

Under de senaste åren har regeringen haft ett allt större fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns en uttalad ambition från regeringen att utöka de sex jämställdhetspolitiska delmålen med ett sjunde om hedersrelaterat våld och förtryck. Jämställdhetsmyndigheten vill understryka att de jämställdhetspolitiska delmålen är ömsesidigt beroende av varandra och att det i det fortsatta arbetet är avgörande att beakta att även om hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig särskilda uttryck, till exempel barn- och tvångsäktenskap, könsstympning av flickor och kvinnor, har det likheter med övriga former av våld som omfattas av delmål 6. Vi anser att hedersrelaterat våld och förtryck får konsekvenser för, och kan påverkas av, samtliga delmål och bör således även hanteras inom samtliga delmål.

Behov av att tydliggöra hur delmålen ska uppnås

Jämställdhetsmyndigheten anser att det finns ett behov av att tydliggöra hur de jämställdhetspolitiska målen ska uppnås. I skrivelsen ”Makt, mål och myndighet” angav regeringen att de jämställdhetspolitiska målen ska konkretiseras genom specifika strategier och åtgärdsprogram.³⁸⁶ Hittills har enbart en strategi tagits fram, i form av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Ett fåtal handlingsplaner har tagits fram inom andra delmål. Jämställdhetsmyndigheten anser att det finns ett behov av att utveckla liknande strategier,

³⁸⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2023f

³⁸⁶ Skr 2016/17:10 2016

etappmål, åtgärdsprogram och handlingsplaner för att konkretisera arbetet kring samtliga delmål. Vi anser i linje med Statskontoret att det är särskilt viktigt att tydligt beskriva de problem som ska åtgärdas, hur dessa ska hanteras, vem som har huvudansvaret och vad som bör prioriteras i arbetet.³⁸⁷ Handlingsplaner måste dock vara tydliga för att vara verkningsfulla.

I exempelvis delmålet om ekonomisk jämställdhet har det sedan 2017 funnits två handlingsplaner.³⁸⁸ Båda har saknat en tillräcklig planering och ansvarsfördelning för genomförande och uppföljning för att de ska leda till konkreta åtgärder och därmed vara verkningsfulla. Även styrningen genom överenskommelser kan utvecklas för att arbetet ska bli effektivare. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har pekat på att regeringen behöver förtydliga målen i överenskommelserna mellan regeringen och SKR, och att de bör vara konkreta så att effekterna kan utvärderas.³⁸⁹

Jämställdhetsmyndigheten ser att utredningen om ökad effektivitet, långsiktighet samt förbättrad strategisk styrning inom fem jämställdhetspolitiska delmål skapar förutsättningar för konkretiseringar, prioriteringar, tydligare ansvar och bättre möjligheter att följa upp jämställdhetspolitiken.³⁹⁰

Om de jämställdhetspolitiska målen konkretiseras och ambitionsnivån höjs måste ökade ambitioner och prioriteringar åtföljas av resurser som möter behoven. Om det inte finns resurser i kommuner, regioner eller statliga myndigheter ser Jämställdhetsmyndigheten en risk för att regeringens ambitioner inte kan realiseras.

Etappmål för att förbättra möjligheten att följa måluppfyllelsen

Det är i dagsläget endast delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra som är preciserat i mer specifika målsättningar. Generella delmålsformuleringar medför att det kan vara svårt att konkretisera arbetet och veta när målet är uppfyllt. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare lyft att arbetet mot de jämställdhetspolitiska delmålen skulle främjas av förtydliganden om målen och att det införs etappmål. Statskontoret har konstaterat att strategier och etappmål innebär ett tydligare och mer konkret arbete.³⁹¹ Etappmål finns inom andra politikområden. I propositionen ”Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken” framhöll regeringen att etappmål skulle utarbetas.³⁹² Eftersom mycket av jämställdhetspolitiken i praktiken konkretiseras i kommuner och regioner, som ska förverkliga de mål som regeringen och riksdagen har fastställt för jämställdhetspolitiken, skulle etappmål även vara ett stöd för ökad takt i förändringsarbetet.

I Jämställdhetsmyndighetens lägesbilder framkommer att det finns områden inom respektive delmål som i dagsläget inte går att följa upp genom Statistikmyndigheten SCB:s beslutade indikatorer. Vi bedömer att etappmål också skulle kunna vara ett sätt att tydliggöra aspekter av delmålen som annars riskerar att förbises.

Jämställdhetsmyndigheten ser vidare ett behov av att regeringen för de delmål där det är aktuellt förtydliga när jämn könsfördelning ska anses vara uppnådd. Inom flera områden ser vi en risk för att en gräns vid 40/60 procent kan få negativa konsekvenser för utvecklingen eftersom det riskerar att leda till att arbetet anpassas till den lägsta nivån.³⁹³ Utredningen ”Kön, makt och statistik” från 2008 diskuterar om det verkligen kan betraktas som en könsbalanserad eller jämställd fördelning om det exempelvis alltid är kvinnor som ligger nära 40 procent och alltid män närmare 60 procent av maktens positioner. Utredarna menar att denna fördelning snarare kan tolkas som minsta möjliga anpassning.³⁹⁴ Jämställdhetsmyndigheten förespråkar därför att målet generellt bör vara en helt jämn fördelning om 50/50 procent.

³⁸⁷ Statskontoret 2024

³⁸⁸ Handlingsplan för jämställda livsinkomster och Handlingsplan för jämställda pensioner

³⁸⁹ Myndigheten för vård och omsorgsanalys 2023

³⁹⁰ Dir. 2024:112 2024

³⁹¹ Statskontoret 2024

³⁹² Prop. 2005/06:155 2006

³⁹³ Jämställdhetsmyndigheten 2021b

³⁹⁴ SOU 2007:108 2008

Mer fokus på mäns delaktighet och ansvar för en ökad måluppfyllelse

Skrivelsen ”Makt, mål och myndighet” visar att utvecklingen mot jämställdhet i hög grad har drivits av kvinnor och till stor del bestått av kvinnors avancemang på traditionellt manliga arenor. Motsvarande rörelse av män mot fält där kvinnor är i majoritet har inte skett i samma utsträckning.³⁹⁵ De könsnormer och handlingsmönster som begränsar kvinnors livschanser påverkar dock även mäns livschanser negativt, vilket ger konsekvenser inom samtliga delmål.³⁹⁶ Det finns både nationella och internationella rapporter som under det senaste decenniet lagt fokus på hur mäns levnadsförhållanden, hälsa och värderingar kan bidra till ökad jämställdhet.³⁹⁷ Traditionella maskulinitetsnormer lyfts exempelvis ofta fram som den bakomliggande orsaken till mäns högre dödlighet, högre risktagande och våldsutövande mot både kvinnor och barn, men också mot andra män.

Begränsande könsnormer påverkar även pojkar negativt i skolan och begränsar pappors relationer med sina barn.³⁹⁸ Män har därmed mycket att vinna på ett mer jämställt samhälle. Jämställdhetsmyndigheten menar därmed, i likhet med bland annat den statliga utredningen ”Män och jämställdhet”, att pojkar och män i ett mer jämställt samhälle skulle ha ökade möjligheter att uppleva bättre hälsa, bättre skolgång, ökat välbefinnande, bättre relationer till kvinnor, barn och andra män samt minskad risk för våld.³⁹⁹ I en kunskapsöversikt från Center mot våldsbejakande extremism (CVE) i samarbete med Jämställdhetsmyndigheten konstateras även att en överväldigande majoritet inom våldsbejakande extremistiska miljöer är män och att dessa grupper ofta inkluderar antifeminism i sina ideologier och en tro på att världen behöver en återupprättad manlighet.⁴⁰⁰ Ett aktivt jämställdhetsarbete är därmed även viktigt i arbetet mot våldsbejakande extremism och annat våld i samhället.⁴⁰¹ Ett aktivt våldsförebyggande arbete skulle dessutom kunna minska antalet män som belastar kriminalvården vilket skulle vara samhällsekonomiskt gynnsamt. År 2024 upptog män 94 procent av platserna på anstalterna i Sverige.⁴⁰²

Forskning visar att pojkar och mäns delaktighet är avgörande i utvecklingen av ett jämställt samhälle.⁴⁰³ Regeringen slog redan på 1960-talet fast att män måste bli involverade i jämställdhetsarbetet för att vi ska kunna uppnå ett jämställt samhälle.⁴⁰⁴ Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att det nästan enbart är inom delmålet om mäns våld mot kvinnor där vi ser resultat av åtgärder som är förebyggande och primärt riktas mot män. Inom de andra delmålen är det vanligast att åtgärder fokuserar på kvinnors marginalisering eller utsatthet. Vi bedömer därför att det generellt saknas åtgärder som riktar sig direkt till mäns ansvar och delaktighet. Vi anser att jämställdhetspolitiken i högre utsträckning behöver rikta ljuset och åtgärder mot pojkar och mäns ansvar och delaktighet samt hur förutsättningarna kan stärkas för att fler pojkar och män aktivt ska ta ansvar för att främja jämställdhet.

Exempelvis skulle grundskolans undervisning i hem- och konsumentkunskap kunna stärkas med ökat fokus på att rusta alla elever, särskilt pojkar, för föräldraskap och omsorgsansvar. Det är viktigt att bygga på de positiva faktorer som kan öka förutsättningarna för mäns delaktighet och att det sker inom samtliga delmål.⁴⁰⁵ Detta ligger även i linje med kvinnokommissionens (CSW) deklARATION som betonar vikten av att pojkar och män involveras i jämställdhetsarbetet, både för att stärka kvinnors rättigheter och hälsa men också för att pojkar och män ska ta del av fördelarna med ett jämställt samhälle.⁴⁰⁶

³⁹⁵ Skr 2016/17:10 2016

³⁹⁶ SOU 2014:6 2014

³⁹⁷ Se exempelvis Manandhar m.fl. 2018; SOU 2014:6 2014; World health organization (WHO) 2018

³⁹⁸ SOU 2014:6 2014

³⁹⁹ Jämställdhetsmyndigheten 2024m; SOU 2014:6 2014

⁴⁰⁰ Gottzén 2022

⁴⁰¹ Bjarnegård m.fl. 2022; Gottzén 2022

⁴⁰² Kriminalvården 2024

⁴⁰³ Jämställdhetsmyndigheten 2024m

⁴⁰⁴ Skr 2016/17:10 2016

⁴⁰⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2024m

⁴⁰⁶ United Nations (UN) 2025a

Jämställdhet som strategi för att hantera och förebygga vår tids samhällsutmaningar

Regeringen beskriver i budgetpropositionen för 2024 en situation i samhället med lågkonjunktur, hög inflation, krig i vårt närområde, problem med organiserad brottslighet och klimatutmaningar.⁴⁰⁷ Denna situation påverkar förutsättningarna för att bedriva ett långsiktigt jämställdhetsarbete. Jämställdhetsmyndigheten menar dock att jämställdhet är viktigt för att både hantera och förebygga dessa samhällsutmaningar.

Regeringen skriver att forskning visar att jämställdhet, fred och demokrati är ömsesidigt förstärkande och att de är en förutsättning för varandra.⁴⁰⁸ Statens budget för 2024 innehåller bland annat kraftigt utökade resurser för att stärka försvaret.⁴⁰⁹ Jämställdhetsintegrering är viktigt inom samtliga utgiftsområden, men detta gäller inte minst när regeringen gör stora satsningar som på att stärka försvaret. Handlingsplanen för ”Kvinnor, fred och säkerhet” betonar till exempel att myndigheter som verkar inom ramen för totalförsvaret ska integrera ett jämställdhetsperspektiv.⁴¹⁰ Att integrera ett jämställdhetsperspektiv i exempelvis upprustningen av totalförsvaret har regeringen lyft fram som viktigt för att stärka Sveriges säkerhet.⁴¹¹

”Att integrera ett jämställdhetsperspektiv i upprustningen av totalförsvaret är viktigt för att stärka Sveriges säkerhet.”

FN:s kvinnokommission (CSW) antog under mars 2025 en politisk deklaration som bland annat slår fast att kvinnor och flickor spelar en viktig roll för att uppnå en hållbar utveckling.⁴¹² Jämställdhetsmyndigheten har tidigare visat på behovet att jämställdhetsintegrera klimatpolitiken för att hantera klimatutmaningar, bland annat eftersom klimatförändringarna och klimatpolitiken påverkar kvinnor och män på olika sätt.⁴¹³

Jämställdhetsmyndigheten vill även betona vikten av att integrera jämställdhet i det brottsförebyggande arbetet, bland annat eftersom män är i majoritet i våldsbejakande rörelser och för att våld kan bli ett sätt att visa sin maskulinitet i dessa rörelser.⁴¹⁴

Vi menar även att ett jämställdhetsarbete är viktigt i tider av ökad polarisering i samhället. Jämställdhetsmyndigheten har i tidigare undersökningar visat att attityder till jämställdhet skiljer sig mellan kvinnor och män. Den största skillnaden syns i gruppen unga.⁴¹⁵ Andra studier visar ett ökande könsgap mellan unga kvinnor och män när det exempelvis gäller val av politiskt parti, vänster-högeridentifikation och politiska värderingar.⁴¹⁶ Ett jämställt samhälle skapar en mer rättvis, inkluderande och stabil grund för samhällsutveckling, vilket i sin tur kan minska polariseringen och förebygga våld.

⁴⁰⁷ Prop. 2023/24:1 2023a

⁴⁰⁸ Utrikesdepartementet 2023

⁴⁰⁹ Prop. 2023/24:1 2023a

⁴¹⁰ Utrikesdepartementet 2023

⁴¹¹ Prop. 2024/25:34 2024

⁴¹² United Nations (UN) 2025a

⁴¹³ Jämställdhetsmyndigheten 2023g; Nordiska ministerrådet 2022

⁴¹⁴ Gottzén 2022

⁴¹⁵ Flood 2019; Flood m.fl. 2021; Jämställdhetsmyndigheten 2021a; 2022b; 2024m; Järvklo 2022; SOU 2014:6 2014

⁴¹⁶ Ahlbom & Karlsson 2023; Jämställdhetsmyndigheten 2024b

REFERENSER

- A2021/01442. (2021). *Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet*.
- A2023/00923. (2023). *Uppdrag att implementera en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden*.
- A2024/00844. (2024). *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Jämställdhetsmyndigheten*.
- A2024/00869. (2024). *Fri och trygg utan våld och förtryck: Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*.
- A2024/01236. (2024). *Myndighetsgemensamt uppdrag att stärka och främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter*.
- A2024/01389. (2024). *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 13*.
- A2025/00105. (2025). *Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet 2025–2029*.
- Ahlbom, J., & Karlsson, R. (2023). *Könsskillnader bland svenska väljare 1921–2022* (2023:9).
- Aldén, L., & Boschini, A. (2023). *Den moderna papparollen – ett faderskap i förändring* (SNS Analys 99). SNS.
- Allbright. (2024). *Kvinnor spurtar mot målet. Allbrihttrapporten 2024*.
- ALMI AB. (2024a). *Års- och hållbarhetsredovisning 2023*.
- ALMI AB. (2024b). *Ägaranvisning för ALMI AB*.
- Arbetet. (2025, januari 23). *Jätteprojektet ska ge nyanlända arbete – bara 32 fick jobb*. <https://arbetet.se/2025/01/23/miljardprojekt-skulle-ge-langtidsarbetslosa-arbete-32-fick-jobb-forsta-aret/>
- Arbetsförmedlingen. (2024a). *Arbetsförmedlingens budgetunderlag 2025–2027*.
- Arbetsförmedlingen. (2024b). *Uppdrag att implementera en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden Delredovisning*.
- Arbetsmarknadsdepartementet. (2022). *Nationellt våldsförebyggande program. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra*.
- Arbetsmarknadsdepartementet. (2023). *Ökat stöd till kvinnors och flickors organisering i utsatta områden. Pressmeddelande från Arbetsmarknadsdepartementet. 2025-04-04*
- Arbetsmiljöverket. (2024a). *Arbetsmiljöstatistik Rapport 2024:01 Arbetsskador 2023*
- Arbetsmiljöverket. (2024b). *Hot och våld mot lärare, andra yrkesgrupper och elever inom skolväsendet*.
- Arbetsmiljöverket. (2024c, oktober 2). *Nya regler för säkrare bygg- och anläggningsarbete*. <https://www.av.se/nyheter/2024/nya-regler-for-sakrare-bygg-och-anlaggningsarbete/>
- Aurelius, K., Söderberg, M., Wahlström, V., Waern, M., LaMontagne, A. D., & Åberg, M. (2024). Perceptions of mental health, suicide and working conditions in the construction industry—A qualitative study. *PLOS ONE*, 19(7)
- Baianstovu, R. í, Strid, S., Cinthio, H., Särnstedt Gramnaes, E., & Enelo, J.-M. (2019). *Heder och samhälle - Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar* (Nr 17).
- Bjarnegård, E., Melander, E., & True, J. (2022). *Women, Peace and Security: The Sexism and Violence Nexus*.
- Boström, A.-M., Lundgren, D., Kabir, Z. N., & Kåreholt, I. (2022). Factors in the psychosocial work environment of staff are associated with satisfaction with care among older persons receiving home care services. *Health & Social Care in the Community*, 30(6)
- Boverket. (2024). *Trygga och jämställda stads- och boendemiljöer* (2024:27).
- Brandén, J., Nilsson, L. M., Burman, M., San Sebastian, M., & Stoor, J. P. (2024). *Våld mot samiska kvinnor*.
- Brottsförebyggande rådet (Brå). (2022). *Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper – våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck*.
- Brottsförebyggande rådet (Brå). (2023a). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2023*.
- Brottsförebyggande rådet (Brå). (2023b). *Politikernas trygghetsundersökning 2023. Förtroendevaldas utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld under valåret 2022* (2023:14).
- Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024a). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2024*.
- Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024b). *Grovt våld i skolan - En beskrivning av omfattning, karaktär och utveckling fram till och med 2022*.
- Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024c). *Enkät till kommunens brottsförebyggande samordnare*.

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024d). *Skolundersökningen om brott 2023 - Om utsatthet för och delaktighet i brott*.

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2025a). *Samtyckeslagens tillämpning och konsekvenser En förnyad uppföljning av 2018 års förändringar i svensk våldtäktslagstiftning* (2025:3).

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2025b). *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*.

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024e). *Sveriges officiella statistik, Kriminalvård-tabell 10. personer med pågående fängelseverkställighet den 1 oktober 2014–2023 efter huvudbrott*.

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2025c). *Statistik*. <https://bra.se/statistik>

Centrum för idrottsforskning. (2024). *Jämställdhet*. <https://centrumforidrottsforskning.se/kunskap-om-idrott/idrott-och-samhalle/jamstallldhet>

Dagens Industri. (2022). *Nya siffror: Kvinnor fick 0,5 procent av riskkapitalet 2021*. Dagens industri. <https://www.di.se/hallbart-naringsliv/nya-siffror-kvinnor-fick-0-5-procent-av-riskkapitalet-2021/>

Dir. 2020:22. (2020). *Kommittédirektiv En kommission för jämställda livsinkomster* (Dir. 2020:22).

Dir. 2023:77. (2023). *Ett stärkt stöd till anhöriga till långvarigt eller allvarligt sjuka*.

Dir. 2024:30. (2024). *En förbättrad elevhälsa*.

Dir. 2024:112. (2024). *Ökad effektivitet, långsiktighet samt förbättrad strategisk styrning inom fem jämställdhetspolitiska delmål* [Kommittédirektiv].

Diskrimineringsombudsmannen (DO). (2024). *Förekomst av diskriminering 2024 - Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen* (2024:2).

Ds. 2013:37. (2013). *Ett uppföljningssystem för jämställdhetspolitiken*.

Ds 2024:10. (2024). *Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner*.

Ds 2024:16. (2024). *Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra*.

Ekman, B., McKee, K., Vicente, J., Magnusson, L., & Hanson, E. (2021). Cost analysis of informal care: estimates from a national cross-sectional survey in Sweden. *BMC Health Services Research*, 21(1)

Eriksson, H., & Kolk, M. (2024). Parental union dissolution and the gender revolution. *Social Forces*, 103(2), 550–571.

Europaparlamentet. (2024). *Faktablad - Eu-rättens källor och räckvidd*.

Europarådet. (1998). *Gender mainstreaming: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices*.

Europarådet. (2005). *Gender budgeting: Final report of the Group of specialists on gender budgeting*.

Europarådet. (2011). *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*.

Fi 2023:1. (2023). *Cirkulär Budgetarbetet 2023*.

Fi2023/01515. (2023). *Vissa förslag om sänkt skatt på arbetsinkomster och pension inför budgetpropositionen 2024*.

Fi2024/01483. (2024). *Uppdrag till Ekonomistyrningsverket att ta fram ett ramverk för vägledning för konsekvensutredningar och erbjuda handledning*.

Finansdepartementet. (2021). *JämKAS budget-metod för att beakta jämställdhet i budgetprocessen*.

Finansdepartementet. (2023). *Cirkulär Fi 2023:1*.

Flood, M. (2019). *Engaging Men and Boys in Violence Prevention*.

Flood, M., Dragiewicz, M., & Pease, B. (2021). Resistance and backlash to gender equality. *The Australian journal of social issues*, 52, 593–408.

Folkhälsomyndigheten. (2020a). *Ett spektrum av sexuella samtycken – En intervjustudie om samtycke hos sexuellt aktiva vuxna*.

Folkhälsomyndigheten. (2020b). *Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) En god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen*.

Folkhälsomyndigheten. (2020c). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning*.

Folkhälsomyndigheten. (2022a). *Hur hänger olika skolfaktorer samman med ungdomars hälsa och välbefinnande i Sverige? - Analyser på data från Skolbarns hälsovanor*.

Folkhälsomyndigheten. (2022b). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) för kvinnor som lever med hiv i Sverige – En rapport baserad på en intervjustudie.*

Folkhälsomyndigheten. (2022c). *Självrapporterad stress, somatiska och psykiska besvär bland skolbarn.*

Folkhälsomyndigheten. (2023a). *Nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige – Genomförandet av den nationella SRHR-strategin 2023–2033.*

Folkhälsomyndigheten. (2023b). *Psykisk hälsa och suicid i Sverige – Statistik om nuläge och utveckling fram till 2022.* <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/p/psykisk-halsa-och-suicid-i-sverige-2022/?pub=126974>

Folkhälsomyndigheten. (2023c). *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/22 - Nationella resultat.*

Folkhälsomyndigheten. (2025). *Ungas hälsa, relationer och sexliv – Resultat från UngKAB23.*

Forum för levande historia. (2024). *Demokratistegen. Jämlikhet och jämställdhet.*

Franzén, A., & Gottzén, L. (2020). *Väldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt* (2020:2).

Försäkringskassan. (2022). *Föräldrar som använder dubbeldagar delar mer jämställt på föräldrapenningen* (Korta analyser 2022:5).

Försäkringskassan. (2023). *Socialförsäkringen vid hög inflation* (Korta analyser 2023:1).

Försäkringskassan. (2024a). *50 år med föräldrapenning-Korta analyser 2024:2.*

Försäkringskassan. (2024b). *Isländska föräldrars föräldrapenninguttag mest jämställt i Norden-Korta analyser 2024:4.*

Försäkringskassan. (2024c). *Så delar föräldrar på vabben -Korta analyser 2024:1.*

Försäkringskassan. (2024d). *Uppföljning av överlåtelse av föräldrapenning Första delredovisningen.*

Försäkringskassan. (2024e). *Vägar mot en mer jämställd föräldraledighet Möjliga regeländringar för en mer jämställd fördelning av föräldraledigheten-Socialförsäkringsrapport 2024:2.*

Försäkringskassan. (2025). *2024 Försäkringskassans årsredovisning.*

Gottzén, L. (2022). *Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism En kunskapsöversikt.* Center mot våldsbejakande extremism.

Graviditetsregistret. (2025). *Graviditetsregistret Tillfrågats om våldsutsatthet.* <https://www.medscinet.com/GR/powerbi/report.aspx?id=54>

Gunnarsson, Å. (2023). *Kunskapsunderlag om frågor som rör skatter och jämställdhet. Underlagsrapport 2023:2.*

Göteborgs universitet. (2022). *Unga män känner sig mest hotade av ökade rättigheter för kvinnor.*

Harman, S. (2024). *Womens health on the ballot in 2024. Nature medicine, 30.*

Hertling, K., & Wagnsson, S. (2024). *Smakar det så kostar det.* RF.

Himmelweit, S. (2018). *Gender Equality Impact Assessment: A Core Element of Gender Budgeting. I Gender budgeting in Europe Developments and Challenges* (s. 103)

HSLF-FS 2022:39. (2022). *Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m.*

Håkansson, S. (2022). *Betalar kvinnor ett högre pris för makten? Hot och våld mot svenska politiker* (SNS analys Nr 92). <https://snsse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2022/11/sns-analys-92-betalar-kvinnor-ett-hogre-pris-for-makten.pdf>

Höglund, F., & Flinkfeldt, M. (2024). *The practical realization of the feminist welfare state: Equal sharing and gender equality in institutional interaction about parental leave in Sweden. Feminism & Psychology, 34(2), 309–327.*

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). (2023). *A-kassorna ur ett jämställdhetsperspektiv – organisation, ärenden och medlemmar* (Rapport 2023:15).

Inspektionen för socialförsäkringen. (2023). *Vilka föräldrar använder obetald föräldraledighet?* (2023:11).

Inspektionen för socialförsäkringen. (2024). *Sjuk och olikabehandlad? En analys av Försäkringskassans handläggning av sjukpenning utifrån ett likabehandlingsperspektiv.*

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF). (2024a). *Deltidsarbetets betydelse för kvinnors och mäns pensioner En redovisning av kunskapsläget-Rapport 2024:3.*

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF). (2024b). *Föräldraledighet i olika delar av landet En redovisning av hur mammor och pappor använder betald, obetald och total föräldraledighet i olika län och kommuner-Rapport 2024:5.*

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF). (2024c). *Tänker föräldrar på pensionen när de väljer att vara hemma med barnen? En analys av sambandet mellan pensionskunskap, finansiell förmåga och arbete under småbarnsåren-Rapport 2024:7.*

Inspektionen för vård och omsorg (IVO). (2024a). *Barn får vänta för länge på stöd från socialtjänsten.*

Inspektionen för vård och omsorg (IVO). (2024b). *Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714.*

Justitiedepartementet. (2023). *Lagrådsremiss. Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2019). *Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2020a). *Handboken Inget att vänta på.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2020b). *Styrning ger resultat: Jämställdhetspolitiska åtgärder 2019.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2021a). *Attityder till sexuella trakasserier Resultat från Jämställdhetsmyndighetens undersökning om attityder till jämställdhet, relationer och våld.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2021b). *Ett sekel av rösträtt och valbarhet: En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2021c). *Håll i, håll ut och växla upp: Resultat av jämställdhetspolitiska åtgärder 2020.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2021d). *Maskuliniteter och ohälsa- En litteraturöversikt om maskuliniteter och ohälsa mellan 2011–2020.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2021e). *Prostitution och människohandel - Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och människohandel (2021:23).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2022a). *Bättre styrning för bättre resultat (2022:16).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2022b). *Jämställdhetsundersökningen 2022 Om attityder, omsorg, diskriminering och psykisk hälsa.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2022c). *Stärkta möjligheter genom samverkan. Insatser för att underlätta utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden (2022:13).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2022d). *Val efter eget kön - En kunskapssammanställning om könsskillnader i utbildningsval (2022:4).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2023b). *Forskningsöversikt om politikens digitalisering ur ett jämställdhetsperspektiv (Underlagsrapport 2023:4).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2023c). *Kartläggning av kommuners arbete mot mäns våld mot kvinnor.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2023d). *Livspusslet som inte går ihop- En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2023e). *Ogiltig frånvaro för jämställdheten - En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämställd utbildning (2023:16).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2023f). *Ojämna insatser för jämställdheten - En lägesbild över de sex jämställdhetspolitiska målen och styrningen för att nå dit.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2023g). *Steg framåt och nya utmaningar Resultatrapporten 2023 (2023:10).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2023h). *Så ska fler välja jobb i välfärden – förslag för att motverka könsbundna studie- och yrkesval (2023:11).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024a). *Dags att prioritera det våldsförebyggande arbetet. (2024:9).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024b). *Den lokala demokratin är inte jämställd. Slutredovisning av regeringsuppdraget Delaktighet och deltagande i den lokala demokratin (2024:14).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024c). *Dokumentation från träff 4 i JiM+ med fokus på brottsförebyggande arbete.*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024d). *Engagera ditt lokalsamhälle. Metodhandbok för att stärka jämställdhet och jämlikhet i organisationer och bostadsområden (Nr 2021/450).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024e). *Ett jämställt pensionssystem (Underlagsrapport 2024:).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024f). *Ett värdigt liv - att åldras fredad från våld (2024:11).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024g). *Jämställdhetsarbetet tappar styrfart [2024:10].*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024h). *Jämställdhetsmyndighetens delredovisning av JiM programmet 2024 (2024:08).*

Jämställdhetsmyndigheten. (2024i). *Jämställdhetsmyndighetens delredovisning av JIHU programmet 2024* (2024:7).

Jämställdhetsmyndigheten. (2024j). *Jämställdhetsmyndighetens remissvar på delbetänkandet Skolor mot brott, SOU 2024:17*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2024k). *Jämställdhetsmyndighetens remissvar på departementspromemorian Ett fritidskort för barn och unga - en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2024l). *Kommunernas förutsättningar i arbetet mot mäns våld mot kvinnor*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2024m). *Mäns delaktighet och ansvar - En kunskapsöversikt om att främja jämställdhet och motverka mäns våld mot kvinnor* (2024:13).

Jämställdhetsmyndigheten. (2024n). *Sammanställning av länsstyrelserna redovisningar - Jämställdhetsmyndighetens sammanställning av länsstyrelsernas redovisningar 2023 av det regionala uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2024o). *Statsbidrag för kvinnors och flickors organisering - Redogörelse av organisations- och etableringsbidrag för bidragsår 2022 och verksamhetsbidrag för bidragsår 2023*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2024p). *Statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete - Sammanfattande redogörelse av beviljade projekt- och verksamhetsbidrag för bidragsår 2023–2024*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2024q). *Statsbidrag till jämställdhetsprojekt 2024 Redogörelse av verksamheten under 2023 enligt förordning 2006:390*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2024r). *Våld i ungas nära relationer - Sammanfattning av tre forskningsrapporter*.

Jämställdhetsmyndigheten. (2025a). *Arbete med prostitution och människohandel i Sverige 2024* (2025:11).

Jämställdhetsmyndigheten. (2025b). *Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet – Delredovisning 2025* (2025:10).

Jämställdhetsmyndigheten. (2025c). *Myndigheter i samverkan ökar upptäckten av våld - Slutredovisning av uppdrag om ökad upptäckt av våld m.m. 2022–2024* (2025:6).

Jämställdhetsmyndigheten. (2025d). *Utanför normen, utanför skyddsnäten? - Redovisning av regeringsuppdraget att kartlägga hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer och analysera behov av insatser* (2025:12).

Järvklo, N. (2022). *The New Man: National Masculinity Policy in Sweden 1980–2020*.

Kriminalvården. (2024). *Årsredovisning 2024*.

Kulturanalys Norden. (2024). *Hot, våld och trakasserier mot konstnärer och författare i Norden* (Nordisk kulturfakta 2024:05).

Kungliga skolöverstyrelsen. (1962). *Läroplan för grundskolan*.

Linnéuniversitetet. (2023). *Hat och hot mot journalister: Linneuniversitetets insatser för att stärka och stötta journalister utsatta för hat och hot under arbete i Sverige* [Slutrapport 2023].

Länsstyrelsen Skåne. (2025). *Synliggörandet av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation - En översyn av kommunernas lägesbilder enligt Lag (2023:196)*.

Manandhar, M., Hawkes, S., Buse, K., Nosrati, E., & Magar, V. (2018). Gender, health and the 2030 agenda for sustainable development. *Bulletin of the World Health Organization*, 96(9), 644–653. WHO IRIS.

Matilla Santander, N., Blazevska, B., Carli, V., Hadlaczy, G., Linnarsjö, A., Bodin, T., & Johansson, G. (2022). Relation between occupation, gender dominance in the occupation and workplace and suicide in Sweden: a longitudinal study. *BMJ Open*, 12(6).

Medlingsinstitutet. (2024a). *Inkomstskillnaden mellan kvinnor och män 2022*.

Medlingsinstitutet. (2024b). *Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2023 Vad säger den officiella lönestatistiken?*

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. (2022). *Uppdrag att stödja genomförandet av och följa upp den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd Slutredovisning april 2022*.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFOF). (2025). *Enkät svar 2024*.

Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor (MUCF). (2024a). *En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet* (UNG IDAG 2024:2).

Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor (MUCF). (2024b). *Årsredovisning 2023*.

Myndigheten för vård och omsorgsanalys. (2023). *Över tiden? En uppföljning av satsningen på kvinnors hälsa*.

Nationella sekretariatet för genusforskning. (2024). *Utsatthet vid svenska universitet och högskolor - En undersökning om trakasserier, hot och våld mot forskare och lärare*.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). (2010). *Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen* (2010:4).

Nationellt kompetenscentrum anhöriga. (2022). *Kostnadsanalys av anhörigomsorg: Uppskattningar från en nationell undersökning i Sverige*.

Nordiska ministerrådet. (2022). *How climate policies impact gender equality and vice versa in the Nordic countries*.

Nordiska ministerrådet. (2024). *Gender-equal pensions in the Nordics What can the Nordic countries learn from each other in order to close the gender pension gap?*

Nordling, B. (2022). *Jämställda skatter Så påverkar skattesystemet kvinnors liv*. Sveriges Kvinnoorganisationer.

Norrlandsfonden. (2023). *Årsredovisning och hållbarhetsredovisning 2023*.

Novus, & Make Equal. (2024). *Osynligt arbete-barometern 2024*.

Nyberg, A. (2023). *RUT-avdraget och jämställdhet*. Stockholms universitet.

OECD. (2024). *The Labour Market Integration of Migrant Mothers and Fathers in the Nordic Countries*.

Off, G., Charron, N., & Alexander, A. (2022). Who perceives women's rights as threatening to men and boys? Explaining modern sexism among young men in Europe. *Frontiers in Political Science*, 4.

O'Hagan, A., & Klatzer, E. (2018). Introducing Gender Budgeting in Europe. I *Gender Budgeting in Europe*. Palgrave Macmillan.

Osika Friberg, I. (2018). *Women's and Men's Health care utilisation from a cost perspective*. <http://hdl.handle.net/2077/56911>

Pensionsmyndigheten. (2019). *Tumregler för pensionen – För dig som sparar till eller planerar att ta ut pension* (Nr 2019–288).

Persson, P., & Rossin-Slater, M. (2024). When Dad Can Stay Home: Fathers' Workplace Flexibility and Maternal Health. *American Economic Journal: Applied Economics*, 16(4), 186–219.

Polisen, & Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2024). *Anmäl alltid hot, hat och våld. Det handlar om demokratin*.

Prop. 2005/06:155. (2006). *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*.

Prop. 2016/17:50. (2016). *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*.

Prop. 2023/24:1. (2023a). *Budgetpropositionen för 2024*.

Prop. 2023/24:1. (2023b). *Budgetpropositionen för 2024 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet*.

Prop. 2023/24:1 Bilaga 3. (2023). *Bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet*.

Prop. 2024/25:34. (2024). *Totalförsvaret 2025–2030*.

Regeringskansliet. (2017). *Handlingsplan för jämställda pensioner*.

Regeringskansliet. (2024a). *Minskad trygghet i skolan visar nytt index*.

Regeringskansliet. (2024b). *Många elever och lärare känner sig stressade – detta är regeringens åtgärder*.

Regeringen och Regeringskansliet.

Regeringskansliet (2025). *Almi AB (Almi)*. Regeringskansliet; Regeringen och Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/myndigheter-med-flera/almi-ab-almi/>

Riksidrottsförbundet. (2024). *Idrottsrörelsen i siffror 2023*.

Riksrevisionen. (2010). *Enhetlig beskattning?* (RiR 2010:11).

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). (2023). *Effektivitet i äldreomsorgen*.

S2023/02740. (2023). *Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner om En jämlik och effektiv cancervård med kortare väntetider 2024*.

S2023/03331. (2023). *Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården 2024*.

S2023/03332. (2023). *Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner om statens bidrag till regionerna för kostnader för läkemedelsförmåner m m 2024*.

S2023/03333. (2023). *Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa*.

S2023/03335. (2023). *Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner om Hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar, avseende försörjningsberedskap för läkemedel*.

S2023/03357. (2023). *Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner om insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2024*.

S2024/02033. (2024). *Överenskommelse om försörjningsberedskap för medicintekniska produkter och personlig skyddsutrustning mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner.*

S2025/00121. (2025). *Varje dag räknas: Nationell demensstrategi 2025–2028.*

SCB. (2010). *Förslag till indikatorer för jämställdhetspolitiken.*

SFS 2006:390. (2006). *Förordning (2006:390) om statsbidrag till jämställdhetsprojekt.*

SFS 2017:937. (2017). *Förordning (2017:937) med instruktion för Jämställdhetsmyndigheten.*

SFS 2022:722. (2022). *Förordning om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete.*

SFS 2023:168. (2023). *Förordning (2023:168) om statsbidrag för kvinnors och flickors organisering.*

SFS 2024:183. (2024). *Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.*

Sharp, R., & Broomhill, R. (1990). Women and Government Budgets. *Australian Journal of Social Issues*, 25(1), 1–14.

Skatteutskottets betänkande & 2023/24:SkU24. (2023). *Tillfälligt höjt tak för rotavdraget.*

Skolforskningsinstitutet. (2024). *Aktivt jämställdhetsarbete i undervisningen.* Skolforskningsinstitutet.

Skolinspektionen. (2019). *Hem- och konsumentkunskap i årskurs 7–9.* <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2019/hem-och-konsumentkunskap/hem-och-konsumentkunskap-i-ak-7-9.pdf>

Skolinspektionen. (2023). *Skolor med problematik avseende våldsbejakande extremism m.m. - Redovisning av Skolinspektionens arbete med förstärkt tillsyn och annan granskning.*

Skolinspektionen. (2024a). *Garantin för tidiga stödinsatser (2024:18).*

Skolinspektionen. (2024b). *Lärares arbete med att tidigt motverka könsbundna val (Tematisk kvalitetsgranskning 2024:3).*

Skolinspektionen. (2025). *Undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer - Redovisning av regeringsuppdrag att granska skolor utifrån de reviderade läroplanerna (2025:4).*

Skolverket. (2023). *Skolans roll i det brottsförebyggande arbetet - En nordisk jämförelse och en kartläggning av brottsförebyggande arbete i svensk skola.*

Skolverket. (2024a). *Attityder till skolan 2024 - Delrapport 1: Elevers och lärares trivsel, motivation och stress.*

Skolverket. (2024b). *Redovisning av regeringsuppdrag om Tekniksprånget för år 2023.*

Skolverket. (2024c). *Skolgången för elever med slutbetyget F - Skolverkets aktuella analyser (2024:9).*

Skolverket. (2024d). *Timplan för grundskolan.* <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/timplan-for-grundskolan>

Skolverket. (2025). *Statistik.* <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik>

Skr 2016/17:10. (2016). *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid.*

Skr. 2023/24:101. (2024). *Årsredovisning för staten 2023 Skr. 2023/24:101.*

Socialdepartementet. (2024). *Regeringen fortsätter att prioritera förbättringar i äldreomsorgen - 14 miljoner kronor till utvecklingsprojekt inom demensområdet.* <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/01/regeringen-fortsatter-att-prioritera-forbattringar-i-aldreomsorgen---14-miljoner-kronor-till-utvecklingsprojekt-inom-demensområdet/>

Socialstyrelsen. (2014). *Att vilja se, vilja veta och att våga fråga Vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsatthet.*

Socialstyrelsen. (2023a). *Nationella riktlinjer 2023: Graviditet, förlossning och tiden efter Prioriteringsstöd till dig som beslutar om resurser.*

Socialstyrelsen. (2023b). *Normalförlossning En översikt av praxis vid handläggning och underlag för utveckling av riktlinjer.*

Socialstyrelsen. (2023c). *Vård och omsorg för äldre Lägesrapport 2023.*

Socialstyrelsen. (2024a). *Att strategiskt, långsiktigt och kontinuerligt följa upp och föra dialog om hälso- och sjukvårdens tillgänglighet Delredovisning mars 2024.*

Socialstyrelsen. (2024b). *Förstärkta insatser för kvinnors hälsa Uppföljning av regionernas insatser inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa 2023.*

Socialstyrelsen. (2024c). *Gemensam redovisning av statsbidrag inom äldreområdet Redovisning av hur kommuner och regioner har använt sex statsbidrag för 2023.*

Socialstyrelsen. (2024d). *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige.*

Socialstyrelsen. (2024e). *Lägesbild: Uppföljning av sommarens bemanningssituation i äldreomsorgen.*

Socialstyrelsen. (2024f). *Samtala om sexuell hälsa Samtalsstöd för dig som möter patienter i primärvården*.

Socialstyrelsen. (2024g). *Uppföljning av omställningen till en mer nära vård 2023*.

Socialstyrelsen. (2024h). *Vård efter behov? Om vård- och omsorgsinsatser till flickor och kvinnor med skadligt bruk och beroende*.

Socialstyrelsen. (2025a). *Personalen i äldreomsorgen Statistik och resultat från forskning och tillsyn*.

Socialstyrelsen. (2023d). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)*.

Socialstyrelsen. (2024i). *Kompetensförsörjningens påverkan på tillgänglighet*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/temaseminarium-ett.pdf>

Socialstyrelsen. (2024j). *Öppna jämförelser av våld i nära relationer. Öppna jämförelser*. <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.socialstyrelsen.se%2Fglobalassets%2Fsharepoint-dokument%2Fartikelkatalog%2Foppna-jamforelser%2F2024-6-9166.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK>

Socialstyrelsen. (2025b). *Patientregistret-Statistik om sjukdomar och symtom i specialistvård*. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/sjukdomar-och-symtom/>

SOU 2007:108. (2008). *Kön, makt och statistik*.

SOU 2014:6. (2014). *Män och jämställdhet*.

SOU 2020:46. (2020). *En gemensam angelägenhet*.

SOU 2022:4. (2022). *Minska gapet Åtgärder för jämställda livsinkomster-Betänkande av Kommissionen för jämställda livsinkomster*.

SOU 2024:21. (2024). *Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld*.

SOU 2024:43. (2024). *Staten och kommunsektorn - samverkan, självstyrelse, styrning*.

SOU 2024:60. (2024). *Stärkt stöd till anhöriga Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga*.

SOU 2025:10. (2025). *En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård*.

Stanfors, M. (2023). *Omsorgsansvar för äldre anhöriga: konsekvenser för medelålders arbetsutbud och välbefinnande* (Nr 97; SNS Analys). SNS.

Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU). (2024a). *Insatser för att förebygga och motverka ensamhet bland äldre personer*.

Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU). (2024b). *Kombinerade insatser i syfte att främja friskt åldrande - insikter för en kunskapsbaserad äldreomsorg*.

Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU). (2024c). *Organisation och personalens betydelse för kvalitet på särskilda boenden*.

Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU). (2024d). *Upplevelser av omsorg hos äldre migranter med demenssjukdomar*.

Statens beredning för medicinsk och socialutvärdering (SBU). (2025). *Äldreomsorgen*.

Statistikmyndigheten SCB. (2024a). *Ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning Förslag till framställning av statistik och analys*.

Statistikmyndigheten SCB. (2024b). *Kvantitativ uppföljning Kvantitativ uppföljning av arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet 2023*.

Statistikmyndigheten SCB. (2025a). *Nettoinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, tabellinnehåll och år; Medelinkomst, 20+ år*.

Statistikmyndigheten SCB. (2025b). *Nettoinkomst för boende i Sverige hela året efter region, kön, ålder, tabellinnehåll och år; Medelinkomst, 20+ år*.

Statistikmyndigheten SCB. (2025c). *Styrelser och ledning i statligt hel- och delägda företag. År 2010-2023*.

Statistikmyndigheten SCB. (2025d). *Yrken i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/yrken-i-sverige/>

Statskontoret. (2019). *Utvärdering av regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter. Slutrapport* (2019:14).

Statskontoret. (2021). *Mäns våld mot kvinnor – en analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin*. (2021:3).

Statskontoret. (2022). *Regeringens styrning i tvärssektoriella frågor - en studie om erfarenheter och utvecklingsmöjligheter*.

Statskontoret. (2023). *Att styra det självstyrande - En analys av statens styrning av kommuner och regioner* (2023:7).

Statskontoret. (2024). *Myndighetsanalys av Jämställdhetsmyndigheten*.

Sundberg, A. (2024). *Arbetsmarknadseffekter av att få barn i Sverige* (RAPPORT 2024:13). IFAU.

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2019). *Öppen förskola öppnar många dörrar*.

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2022). *Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa genom livet Vårdens utmaningar och vägar framåt*.

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2023). *Nästa steg i omställningen till Nära vård Årsberättelse 2022 och 2023*.

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2024a). *Delrapport Överenskommelse Öppen förskola – tillsammans för jobb och integration*.

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2024b). *Ekonomirapporten, oktober 2024*.

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2024c). *Olika typer av trakasserier på nätet* (version 2).

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2024d). *Välfärdens kompetensförsörjning Personalprognos 2023–2033 och strategier för att klara kompetensförsörjningen*.

Sveriges kommuner och regioner (SKR). (2025). *Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)*. Väntetider i vården.

TCO. (2024). *Föräldraförsäkringen fyller 50 – en motor för ökad jämställdhet även kommande år?*

Tillväxtverket. (2023a). *Kvinnors företagande - Hur kan kvinnors företagande främjas för större bidrag till Sveriges konkurrenskraft?* (Nr 0462).

Tillväxtverket. (2023b). *Kvinnors företagande - Kartläggning av de statliga åtgärder som genomförts för att främja kvinnors företagande från 2006 och framåt* (Nr 0463).

U2020/06271 (delvis). (2022). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk*.

U2022/02553. (2022). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Universitetskanslersämbetet*.

U2023/03645. (2023). *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende universitet och högskolor*.

United Nations (UN). (1995). *Report of the Fourth World Conference on Women*.

United Nations (UN). (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*.

United Nations (UN). (2025a). *Political declaration on the occasion of the thirtieth anniversary of the Fourth World Conference on Women*

United Nations (UN). (2025b). *Proposals on the Commission's priority and review themes for 2026 and beyond*.

United Nations (UN). (1979). *Kvinnokonventionen CEDAW*. <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>

Universitetskanslersämbetet (UKÄ). (2024a). *Mål för nyrekryterade professorer och biträdande lektorer 2025–2028* (2024:16).

Universitetskanslersämbetet (UKÄ). (2024b). *Uppföljning och utvärdering av mål för nyrekryterade professorer och biträdande lektorer* (2024:8).

Utbildningsdepartementet. (2025). *En STEM-strategi för Sverige*.

Utrikesdepartementet. (2023). *Sveriges nationella handlingsplan avseende perioden 2024–2028 Genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet*.

Vårdföretagarna. (2024). *Ökat inflöde och allt längre väntetider inom barn och ungdomspsykiatri (BUP) Perioden 2014–2023*.

Vårdguiden 1177. (2025). *Provocerad vulvodyni - 1177 för vårdpersonal*. https://vardpersonal.1177.se/kunskapsstod/liniska-kunskapsstod/provocerad-vulvodyni/?selectionCode=profession_specialiserad_vard

Wincent, J., & Malmstrom, M. (2022). *Offentlig finansiering av företagande ur ett jämställdhetsperspektiv - Bilaga 2 till Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:2*.

Wittberg, S., & Taghizadeh Larsson, A. (2021). *Hur avgränsas det kommunala ansvaret för att tillgodose äldre behov i kommunala riktlinjer? Socialvetenskaplig tidskrift, 2021:3, 284*.

World health organization (WHO). (2018). *The health and well-being of men in the WHO European Region: better health through a gender approach*

ENGLISH SUMMARY

The overall policy objective for the Swedish gender equality policy is that women and men must have the same power to shape society and their own lives. This overarching goal is broken down into six sub-goals that define the direction and priorities of gender equality policy. According to its instruction (2017:937 §3), the Swedish Gender Equality Agency is tasked with annually reporting and analysing the results of measures taken by government agencies and other stakeholders to achieve the gender equality policy objectives.

A key starting point for our mapping and analysis is the cross-sectoral nature of gender equality policy. It spans many different political, social, and policy areas. The goal formulation of the gender equality policy goals includes both sectors of society and areas over which the Riksdag and the Government have direct control, and others that can be controlled more indirectly. This creates opportunities and challenges, both for the Government's governance and from a follow-up perspective.

In order to fulfil the purpose of the assignment, we have based our work on the following questions:

- How well does the Government integrate a gender equality perspective in the Government Offices, the budget process, and in the governance of public agencies?
- What results can we see from the actions of the Government, public agencies, and, where relevant, other stakeholders in achieving the gender equality policy goals?
- How can governance be developed to increase the impact of the Government's gender equality policy objectives?

Overall Results

The Swedish Gender Equality Agency concludes that the Government, public agencies, and other actors are taking actions to achieve the gender equality policy objectives, and we are seeing positive results. The most measures have been taken under the sub-goal that men's violence against women must end. This work is characterized by a long-term prioritization through a ten-year national strategy and associated action plan. For the other sub-goals, this clarity is lacking. Sub-goals 1 to 5 are mainly governed through the strategy of gender mainstreaming. As these sub-goals largely lack concrete formulations, it becomes difficult for agencies and other actors to translate them into forward-looking actions. Greater focus and a clearer direction, such as the development of intermediary targets, could improve the effectiveness of gender equality policy.

Developed gender mainstreaming in the Government Offices to increase policy impact

The Swedish Gender Equality Agency considers it positive that the Government has decided to implement gender mainstreaming within the Government Offices. This decision is a central prerequisite for creating more cohesive, effective, and appropriate governance of gender equality policy. However, we assess that the Government should further develop this work to increase policy impact, particularly in the budgeting process and in agency governance. We believe gender analyses should be conducted more frequently, for instance, in the budget process, but also in government inquiries and committee directives. It is especially important that, when determining whether gender equality is relevant to a given issue, a qualified analysis and assessment is made. Expertise in subject matter and methodology is required to conduct gender analyses and

to determine the relevance of the gender equality perspective. We also see that more coherent governance of public agencies' gender equality work, and a clearer demand for results, e.g., in agency dialogues, could lead to more effective governance. Many gender equality problems are cross-sectoral, and individual agencies neither have the mandate nor the prerequisites to address them alone.

Analysis of results and identified development needs based on the gender equality sub-goals

Our analysis of the gender equality sub-goals reveals that long-term goals and priorities yield results. For example, clear targets regarding gender balance among board members in state-owned companies have delivered outcomes. In privately owned, listed large companies, women now hold 40 percent of board positions for the first time. However, differences remain in the roles women and men hold in these positions, and few measures have been taken to counteract this horizontal gender segregation.

Measures have been initiated to counter threats, hate, and harassment against elected officials, which The Swedish Gender Equality Agency interprets as a result of previous knowledge production and increased awareness. Nevertheless, there is a need to continue developing this work from a gender equality perspective. For example, it is important to include this perspective in the implementation of municipalities' revised work environment responsibility for elected officials, which comes into effect on July 1, 2025.

Regarding the sub-goal of economic gender equality, we assess that the EU Pay Transparency Directive is an important step in strengthening the principle of equal pay for equal and equivalent work. However, the implementation must continue to be monitored and complemented with additional measures, as pay disparities between sectors are not addressed by the directive. While there is substantial knowledge production in the form of mappings and analyses, more measures are needed—grounded in this knowledge—to achieve economic gender equality.

Few direct gender equality policy measures exist within the sub-goal of gender equal education. According to the Government's new school safety index, boys, students with higher socio-economic backgrounds, and those with native backgrounds feel safer than other groups. Several knowledge sources point to the importance of a gender perspective in efforts to combat exposure to violence and insecurity. We believe that this perspective could be more clearly integrated into actions related to school safety and calm learning environments. Furthermore, we see a need to highlight the connection between destructive masculinity norms and violence in schools' crime prevention efforts.

The Swedish Gender Equality Agency identifies few new measures primarily aimed at balancing an equal distribution of unpaid housework and provision of care work. Progress in this sub-goal is heavily influenced by publicly funded welfare services, such as childcare, elder care, care for people with disabilities, and social insurance systems, including parental leave. Since women provide more informal care work than men, their unpaid care work increases when welfare systems fail to meet societal needs. This structural link needs to be more clearly identified and politically addressed.

Measures for gender equal health have led to positive developments. Most are targeted at women's health, with a focus on healthcare and maternity care. However, health inequalities exist between different groups. To reduce these disparities, measures need to be broadened and address more target areas within the sub-goal, especially preventive public health efforts. These areas are not clearly defined. Preventive health work should also be more explicitly targeted at men and masculinity norms, both to reduce suicide rates, which are significantly higher for men than for

women, and to decrease the risk of workplace accidents. This work may have positive impacts on broader societal development and the sub-goal of ending men's violence against women.

The national strategy to prevent and combat men's violence against women is based, among other things, on expanded and effective preventive work against violence. Growing uncertainty and diminished hope among young men appear to be reducing tolerance toward other groups in society. Therefore, the preventive work against violence may need to be complemented by more general efforts to increase trust, security, and participation—especially among young men and boys.

The Government Should Improve Governance of Gender Equality Policy

We assess that the Government can increase the impact of gender equality policy by:

- Ensuring that the gender equality policy is long-term, concrete, and clearly communicated. When gender equality issues are prioritized and placed on the political agenda, results follow.
- Further developing efforts to integrate a gender perspective into, for example, the budget process and agency governance, and conducting clearer follow-ups.
- Establishing intermediary targets for the sub-goals and implementing prioritized actions for each sub-goal to accelerate progress and improve goal attainment.
- Increasingly targeting different groups of boys and men, and strengthening their engagement, responsibility, and well-being within the framework of gender equality policy. There is currently a strong focus on women in most measures, but we believe that a broader perspective can benefit women and men, girls and boys alike.
- Considering the relationship between gender equality, masculinity ideals, and violence in society, both at the individual and societal level. This is especially important in light of developments involving violent extremism, organized crime, and armed conflict. Gender equality, peace, and democracy are mutually reinforcing.

BILAGOR

Bilaga 1 - "Jämställdheten i Sverige

- Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025"

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se